

PONTIBUS KORLÁTOLT FELELŐSSÉGŰ EURÓPAI TERÜLETI TÁRSULÁS STRATÉGIÁJA
2018-2025

EGYEZTETÉSI TERVEZET

2018. május

Készült a KKM/26960-3/2017/Adm. számú Támogatási szerződés keretében a Külgazdasági és Külügyminisztérium támogatásával.

Vezető szakértők: Kiss Gábor Ferenc

Sófalvi Tamás

Közreműködő szakértők: Mészöly Dorottya

Nagy Gyula

Szebeni Dávid

Vigh Balázs

Enrawell Consulting Kft.

Budapest – Cegléd

www.enrawell.eu

A fejlődésben hiszünk.

TARTALOMJEGYZÉK

1. Vezetői összefoglaló	5
2. A PONTIBUS Európai Területi Társulás bemutatása	12
3. Módszertani keretek	19
3.1. A Pontibus ETT Stratégiájának földrajzi hatálya	19
3.2. Adatgyűjtés és adatfeldolgozás	21
3.3. Dokumentumelemzés	22
3.4. Interjúk	23
3.5. A helyzetelemzés elkészítése	23
3.6. Stratégiaalkotás folyamata	24
4. Helyzetelemzés	26
4.1. A magyar-szlovák határ menti térség bemutatása	26
4.1.1. <i>Fekvése, természetföldrajzi adottságai, környezetvédelmi kihívásai</i>	26
4.1.2. <i>Népesség és településhálózat</i>	28
4.1.3. <i>Határátkelők és átjárhatóság</i>	29
4.2. A Pontibus ETT célterületének természeti, gazdasági és társadalmi jellemzői	32
4.2.1. <i>Természeti adottságok</i>	32
4.2.2. <i>Településszerkezet</i>	34
4.2.3. <i>Demográfia, munkaerőpiac</i>	37
4.2.4. <i>Munkaerőpiac</i>	44
4.2.5. <i>Közlekedési adottságok, megközelíthetőség</i>	47
4.2.6. <i>Oktatás, humán szolgáltatások</i>	52
4.2.7. <i>Gazdasági környezet</i>	57
4.2.8. <i>Kulturális és turisztikai adottságok</i>	64
4.3. A határ menti kapcsolatok lehetséges fejlesztési irányai	67

5. Stratégia	76
5.1. Jövőkép	76
5.2. Átfogó és specifikus célok	77
5.3. A tervezett beavatkozások ismertetése	82
5.3.1. A közlekedési elérhetőség javítása	83
5.3.2. Vállalkozások növekedési feltételeinek javítása	87
5.3.3. Jobb hozzáférés biztosítása a minőségi közszolgáltatásokhoz	90
5.3.4. A természeti örökség védelme és fenntartható hasznosítása	92
5.3.5. Kulturális és turisztikai kínálat fejlesztése.....	95
5.4. Az egyes beavatkozások koherenciája	98
5.5. A fejlesztési elképzelések illeszkedése más ágazati és területi stratégiákhoz.....	100
5.6. A stratégia végrehajtásának intézményi keretei.....	103
5.7. A Pontibus ETT tevékenysége, folyamatban lévő projektjei.....	106
 6. Mellékletek.....	 113

1. VEZETŐI ÖSSZEFOGLALÓ

Pest Megye Önkormányzata és a Nyitrai Kerületi Önkormányzat az Európai Unió európai területi társulásokról szóló rendeletének megfelelően, a magyar és a szlovák jóváhagyó hatóságok által kibocsátott határozatok birtokában, a 2015. augusztus 11-én Budapesten tartott alakuló ülésen közösen létrehozta a PONTIBUS Korlátolt Felelősségű Európai Területi Társulást.

A Társulást azzal a céllal került létrehozásra, hogy elősegítse az Alapszabályban felsorolt együttműködési területeken a két megye közötti együttműködést, amelyhez a Szlovákia-Magyarország Határon Átnyúló Együttműködési Program 2014-2020, illetve más programok is forrásokat biztosítanak. A közösen megvalósítandó projektek közelebb hozzák egymáshoz a határ két oldalán élőket, és mind a gazdasági élet területén, mind a társadalmi kapcsolatok terén eredményes együttműködés alakulhat ki a magyar és a szlovák oldal között.

Jelen dokumentum célja a Pontibus Korlátolt Felelősségű Európai Területi Társulás célterülete határon átnyúló relevanciával bíró fejlesztésének stratégiai előkészítése a 2018-2025 időszakra vonatkozóan. A Pontibus ETT hivatalos működési területe Pest megye és Nyitra kerület közigazgatási területe. A Pontibus ETT mindkét tagját területi szintű önkormányzatok alkotják. A Stratégia ugyanakkor figyelemmel van arra a kettőségre, hogy a tényleges, szűkebb értelemben vett határmenti együttműködés a közigazgatási területnél szűkebb területre korlátozódik, amelyet elsődleges, szűkebb értelemben vett célterületnek definiálunk. A stratégiai döntéselőkészítő dokumentum elsődleges célterülete magyar oldalon a Szobi járás egésze, szlovák oldalon a Lévai és Érsekújvári járások határ menti települései. A célterület mind a magyar, mind a szlovák oldalon saját megyéjének peremterületén fekszik, a közigazgatási határok által meghatározott területrészek különálló társadalmi-gazdasági jellemzői pedig nem minden esetben fedik le, fejezik ki teljesen a térség egészére ténylegesen jellemző gazdasági-társadalmi kapcsolatokat.

A stratégia hatóterületén, a magyar oldalon tizenhét település – Bernecebaráti, Ipolydamásd, Ipolytölgyes, Kemence, Kismaros, Kóspallag, Letkés, Márianosztra, Nagyörzsöny, Nagymaros, Perőcsény, Szob, Szokolya, Tésa, Vámosmikola, Verőce és Zebegény – található. A szlovák oldalon pedig huszonhét település – Alsószemeréd (Dolné Semerovce), Bajta (Bajtava), Felsőtúr (Horné Turovce), Garamkövesd (Kamenica nad Hronom), Garampáld (Pavlová), Garamsalló (Šalov), Gyerk (Hrkovce), Helemba (Chľaba), Ipolybél (Bielovce), Ipolykiskeszi (Malé Kosihy), Ipolypásztó (Pastovce), Ipolyság (Šahy), Ipolyszakállós (Ipeľský Sokolec), Ipolyszalka (Salka), Ipolyvisk (Vyškovce nad Ipľom), Kicsind (Malá nad Hronom), Kisgyarmat (Sikenička), Kisölvéd (Malé Ludince), Leléd (Leľa), Lontó (Lontov), Nagytúr (Veľké Turovce), Nána (Nána), Párkány (Štúrovo), Peszektergenye (Sikenica), Százd (Sazdice), Szete (Kubáňovo) és Zalaba (Zalaba) – tartozik a célterülethez.

Fontos rögzíteni, **hogy az elsődleges célterület egy elemzési keret, amely a stratégia végrehajtásakor kibővíthet e célterületen kívül eső területek bekapcsolódásával, amennyiben az adott cél elérése/beavatkozási terület végrehajtása során relevanciával rendelkeznek.** Mivel a térség szerves gazdasági-társadalmi kapcsolatai nem állnak meg a Pontibus ETT-t alkotó önkormányzatok közigazgatási határai mentén, a stratégia végrehajtásába természetesen a szomszédos megyék érintett önkormányzatai és egyéb szervezeti értelemszerűen bekapcsolódhatnak.

A stratégia másodlagos célterülete ezért elsősorban Pest megye és a Nyitrai kerület azon területei, melyek az elsődleges célterülettel szorosabb gazdasági-társadalmi kapcsolatban állnak. Emellett a stratégia érinti a környező területeken lévő, meghatározó városok – például Esztergom vagy Komárom – és az elsődleges célterületen fekvő települések kapcsolatait is.

A stratégiának szükséges feltárnia a közvetlen célterület fejlesztési szükségleteit és lehetőségeit, figyelembe véve a térség számára elérhető uniós, nemzeti és regionális fejlesztési forrásokat. Ennek megfelelően a stratégiában javasolt beavatkozások egy része nem csak a közvetlen célterületen található szereplők – vállalkozások, önkormányzatok, intézmények – hatásköre, teljesülésükhöz szükséges az uniós és nemzeti fejlesztés programok tervezését és végrehajtását lefolytató intézményrendszer bevonása is. Ezek a fejlesztések csak akkor valósulhatnak meg, ha a következő időszakban (elsősorban a 2021-2027 programozási időszakra vonatkozóan) betervezik a szükséges pénzügyi forrásokat és kitűzik azokat az uniós és nemzeti szinten képviselhető célokat a fejlesztési programokban, melyek keretében a tervezett beavatkozások megvalósulhatnak. **Ezért a dokumentum nem pusztán a jelenleg elérhető forrásokra fókuszál, hanem megfelelő alapot és inputot jelent a 2021-2027-es programozási időszakra történő felkészüléshez is.**

Pest megye és a Nyitrai kerület határ menti térségei határon átnyúló relevanciával bíró fejlesztésének stratégiai előkészítése egyrészt segíti a helyi szereplőket a fejlesztési célok megfogalmazásában és kialakításában, másrészt támpontot ad a tervezett beavatkozások szükségességének logikai és közgazdasági igazolásához annak érdekében, hogy a helyi célok az érintett magasabb szintű fejlesztési programokban megfelelő hangsúllyal jelenjenek meg a most következő tervezési időszak során.

A dokumentum az elsődleges célterület átfogó helyzetelemzésével kezdődik, amely alapján megállapítható, hogy a területi kohézió erősítéséhez a térségben a legfontosabb fejlesztési szükségletként a közlekedési infrastruktúra fejlesztése azonosítható, különös tekintettel a határon átmenő személy- és áruforgalom infrastrukturális feltételeinek megteremtése, illetve ezzel a határon átmenő forgalom növekedésének ösztönzése érdekében. A további fejlesztési lehetőségek nagyrészt a közlekedési elérhetőség jövőbeni alakulásától is függnek, amely meghatározza a határon átnyúló gazdaságfejlesztésben, a humántőke javításában, illetve kiemelten a turisztikai és kulturális kapcsolatok erősítésében rejlő potenciál kiaknázhatóságának mértékét. Az Ipolydamásd és Helemba között épülő Ipoly-híd, illetve a szlovák határ menti térséget az északi területekkel összekötő úthálózat fejlesztése alapvetően, az élet minden területére kiterjedően javíthatja a határtérség fejlesztési lehetőségeit, a beruházások elhúzódása vagy elmaradása esetén viszont kevésbé nyílik lehetőség kitörési pontok azonosítására a jelenlegi fejlettségi szintről történő jelentős elmozduláshoz.

Az új közlekedési infrastruktúrára alapozva viszont a teljes térségben realizálhatóvá válhat a gazdasági, turisztikai és kulturális kapcsolatok elmélyítése, illetve a mezőgazdaság esetében a feldolgozó és áruforgalmazó vállalatok együttműködéseinek ösztönzése. A kutatás-fejlesztési és innovációs kapcsolatok erősítése csak a nagyvárosi vonzáskörzetekre építve képzelhető el, lévén a közvetlen célterületen a határ menti térség nem rendelkezik megfelelő kutatási és oktatási infrastruktúrával, emiatt pedig megfelelő mennyiségű és minőségű szakemberállománnyal sem. Az egyetemi oktatásra építve a nyugat-szlovákiai és magyarországi felsőoktatási intézmények együttműködése segíthet a térség innovációs potenciáljának növelésében, elsősorban Budapest és Nyitra oktatási intézményeinek fejlesztésével és közreműködésével.

Emellett korlátozott lehetőség nyílik a vállalati innováció fejlesztésére is, mivel szűkebb értelemben vett célterületen nem található nagy- és középvállalat, továbbá a kisvállalkozások száma is kevés a mikrovállalkozások számához viszonyítva. Hozzá kell tenni ugyanakkor, hogy az ETT teljes működési területét képező megyékben jelentős innovációs potenciállal rendelkező nagyvállalat működik. A gazdaságfejlesztési lehetőségek korlátozottak a térségben található kiemelten védett természeti területek közelében alkalmazott szigorú környezetvédelmi előírások miatt is, melyek – Párkányt (Štúrovo-t) kivéve nem teszik lehetővé jelentős termelőkapacitások telepítését a célterületen. Így a gazdaságélénkítés elsősorban a turisztikai és kulturális ágazatokhoz kapcsolódó fejlesztések keretében valósulhat meg.

A vizsgált területek esetében a helyzetelemzés legfontosabb megállapításai az alábbiak szerint foglalhatóak össze.

Közlekedés és elérhetőség

- A térség két fontos európai közlekedési útvonal mentén fekszik (a VII-es Helsinki-folyosó és a IV-es vasúti korridor), ami miatt a térség közlekedési elérhetőségének javítására irányuló törekvések az uniós stratégiai célkitűzésekhez is illeszkednek.
- A teljes magyar-szlovák határszakaszon átlagosan huszonöt kilométert kell megtenni a legközelebbi határátkelőig, ami jelentősen elmarad a Nyugat-Európában jellemző átlagtól, a közvetlen célterületen pedig az elmúlt időszakban csak kisebb mértékben valósultak meg átkelő kapacitás bővítésére irányuló fejlesztések, mint a határszakasz többi részén.
- Bár a szlovák-magyar határon található átkelők között a második és harmadik legforgalmasabb határátlépési pont a közvetlen térségben – Komárom-Révkomárom, illetve Esztergom-Párkány között – található, ennek ellenére a jelenlegi kapacitások nem elegendőek a személy- és áruszállítás területén meglévő potenciálok kihasználásához.
- Helyzeti előnyt biztosít ugyanakkor a térségnek, hogy Szob és Helemba (Chľaba) közötti vasúti átkelőn lehetőség van személyforgalom bonyolítására, ami a környező vasúti határátkelési pontokra nem jellemző.
- A korábbi határon átnyúló együttműködési programok pénzügyi keretei elsősorban a kisköltségű, akadálymentesítést és némi útfelújítást tartalmazó projektek megvalósításának finanszírozására adtak lehetőséget, így az áteresztési kapacitás érdemi bővítésére nem kerülhetett sor.
- A határon átkelő személyforgalom fejlődésének egyik gátja, hogy nemzetközi járatokat kell igénybe venni mind a buszos, mind a vasúti közlekedésben, ami mintegy háromszoros jegyárát jelent az utasoknak az államilag támogatott belföldi járatokra kiszabott utazási díjakhoz képest.
- A Nyitrai kerületben a nem motorizált, kerékpáros közlekedésnek sincs megfelelő infrastruktúrája, ugyanakkor az uniós prioritást jelentő EuroVelo 6 fejlesztések miatt a kerékpáros elérhetőség a határ mindkét oldalán folyamatosan javul.
- Hiányoznak a Dunán a teherszállításra alkalmas folyami átkelőhelyek is, bár a Révkomárom és Komárom közti teherhíd kivitelezése megkezdődött. De további nehéz tehergépjárművek átkelését lehetővé tevő határátkelési pontok – például Párkány és Esztergom között, teherkomp segítségével – még inkább lehetővé tennék a térség gazdaság fejlődését.

Gazdaság

- A térség gazdaságfejlesztési potenciálja az elmúlt évtizedekben jelentősen csökkent a nagyvállalatok – kiemelten a szobi szörpgyár – megszűnése, illetve a bányászat, fakitermelés és mezőgazdasági tevékenységek visszaesése miatt.
- A térség gazdasági versenyképességét meghatározó tényezők között a városok – a magyar oldalon Budapest, Vác és Esztergom, szlovák részről Révkomárom (Komárno) és Nyitra (Nitra) közelsége – közelsége, a Duna, mint fő közlekedési útvonal szerepe, illetve a természeti adottságok fenntartható hasznosításában rejlő potenciálok említhetők.
- A helyi vállalkozások tőkeellátottsága alacsony, az egy főre jutó vállalkozások száma a határon mindkét oldalán elmarad az országos átlagoktól, a húzó ágazatok között a kereskedelem, a szállítás, a vendéglátás és az egészségügy szerepelnek.
- A térségben jellemzően a helyi igényeket kielégítő mikrovállalkozások működnek, a feldolgozóipar aránya rendkívül alacsony, a mezőgazdaságban, kertészetben rejlő lehetőségek – elsősorban gyümölcsfák és bogyós gyümölcsök esetében – pedig jelenleg nincsenek az adottságokhoz és lehetőségekhez mértén kihasználva.

Társadalom

- A határ mindkét oldalára jellemző a lakosság folyamatos elöregedése és elvándorlása – bár a tendencia az országos átlagokat egyik esetben sem haladja meg –, ugyanakkor a munkaképes korú lakosság arányának növekedése is megfigyelhető.
- A térség közlekedési és természeti adottságai lehetőséget biztosítanak az egészséges és magas életminőséghez, azonban a munkahelyek hiánya és a megélhetési nehézségek ingázásra, illetve időszakos vagy végleges elvándorlásra kényszerítik a lakosság produktív, fiatalabb rétegeit.
- A magasabb képzettséget igénylő és megfelelő bérfeltételeket kínáló munkahelyek alacsony száma miatt az országos átlagokhoz képest a határ mindkét oldalán alacsony a diplomások és szakképesítéssel rendelkezők aránya, ugyanakkor a helyi munkaerő-piaci keresletet a lakosság képzettségi szintje ki tudja elégíteni.
- A munkaerőpiacon a legfontosabb feladat az alacsony képzettségűek foglalkoztathatóságának javítása, nemcsak az általános képzettségi szint fejlesztésével, hanem mentális felkészítéssel is.
- A magyar oldalon a Szobi járásban nincsenek felsőoktatási intézmények, a Nyitrai kerületben pedig az elsődleges célterületen kívül működik három egyetem, a Szlovák Mezőgazdasági Egyetem, a Konstantin Filozófus Egyetem és a Selye János Egyetem.
- A közvetlen célterület magyar oldalán az alapfokú oktatás terén Szob, Verőce és Nagymaros megfelelő elérhetőséget biztosít a térség kisebb települései számára, a humán szolgáltatásnyújtást a Kistérségi Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat működése is segíti.
- Az egészségügyi ellátás színvonala a térségben nem megfelelő, nincs kórház, a járóbeteg ellátás és a háziorvosi szolgálat is korlátozottan érhető csak el a lakosság számára. A jelenlegi kapacitások nem tudják kielégíteni a turisztikai szezonban fellépő többlet keresletet sem, illetve a térségben is állandó és súlyos problémát jelent az egészségügyi dolgozók fokozott elvándorlása, valamint elöregedése.

Környezeti értékek megóvása

- Magyarország és Szlovákia környezetügyi mutatói összességében kedvezőnek mondhatóak, a kijelölt Natura 2000 területek aránya mind a két országban meghaladja az Európai Unió átlagát az ország egész területéhez viszonyítva (az Európai Unióban 18,25% az arány, miközben Magyarországon 21,43%, Szlovákiában pedig 28,95%). Az elsődleges célterületen ugyanakkor a védett területek aránya elsősorban a magyar oldalon meghatározó, míg a szlovák oldali területeket a védettség kisebb mértékben érinti.
- A biológiai kapacitás és az ökológiai lábnyom különbségeként számított ökológiai egyenleg mind Magyarországon, mind Szlovákiában negatív, ami alapján a két ország összességében nagyobb mértékben használja fel környezeti erőforrásait, mint amekkora mértékben azok a rendelkezésükre állnának vagy pótolni tudnák.
- Az árvízvédelem előtt álló kihívások között a vízgyűjtő területek erdősítése, a folyók és a patakok medréből a települési szilárd hulladékok eltávolítása, valamint a műszaki intézkedések, mint a folyómedrek kotrása, a folyók oldalainak a megerősítése, védőgátak és mélyedések kiépítése szerepelnek, figyelembe véve az éghajlatváltozás miatt megnövekvő kockázatokat. Mindezen kihívások a Duna és az Ipoly kapcsán az elsődleges célterületet kiemelten érintik.
- A szennyvízcsatorna-ellátottság egyes kistelepüléseken nem megfelelő, a bekötéshez a szennyvízfeldolgozó üzemi kapacitások bővítése is szükséges.
- A kommunális hulladék hasznosításának aránya a keletkező hulladék mennyiséghez képest jelentősen növekvő tendenciát mutat, de jelenleg még nem éri el az uniós átlagot, ami miatt a térség természetvédelmi területei közepesen nagy környezeti terhelést szenvednek el. A szelektív hulladékfeldolgozáshoz szükséges infrastruktúrafejlesztése mellett ezért a lakosság környezettudatosságának javítása is a következő időszak feladatai között szerepel.

Kultúra és turizmus

- A térség nemzetközi jelentőségű természeti látnivalókkal rendelkezik – elsősorban a Duna-Ipoly Nemzeti Park területén –, azonban a helyi szálláshely kínálat és egyéb turisztikai-vendéglátási szolgáltatások mennyiségi és minőségi hiányosságai miatt a célterületen eltöltött vendégéjszakák száma és a turisztikai bevételek mértéke alacsonyabb a rendelkezésre álló adottságokhoz képest.
- A turisztikai attrakciókat tekintve fejlesztési potenciál az aktív turisztikai szolgáltatások, illetve azok infrastrukturális hátterének esetében azonosítható, mely egy fenntartható és környezetbarát turisztikai kínálatot eredményezhet. A fejlesztésre leginkább érdemes aktív turisztikai területek a kerékpáros-, a vízi-, a lovas- és a horgászturizmus, valamint a túrázás kapcsán azonosíthatóak.
- A térség – főleg a szlovák oldalon – több, jelentős turisztikai potenciált rejtő kastéllyal és kúriával rendelkezik, melyek kedvező adottságokat biztosítanak mind a kulturális turizmus, mind a magasabb minőségű szálláshelyek fejlesztéséhez.
- A jelenlegi turisztikai szolgáltatások egymástól elszigetelten működnek, az értékesítésük is egyénileg zajlik, ami fajlagosan magas költségeket ró a szolgáltatókra és kevésbé hatékony a potenciálok kiaknázása szempontjából. Így egy egységes turisztikai „brand” kialakítása, illetve a hálózatba

szervezett értékesítés és hatékony desztináció-menedzsment rövidtávon is képes lehet megnövelni a térségbe érkező látogatók számát.

A helyzetelemzés következtetései alapján SWOT analízis, majd az azonosított fejlesztési szükségletek kielégítésére irányuló hatásútvonalak készültek, melyek összegzik a célterület előtt álló kihívásokat és logikai alapon kijelölik, hogy a tervezett projekteknek milyen kimenetekhez és eredményekhez kell vezetniük, illetve hosszabb távon milyen hatásokat szükséges indukálniuk.

Ezt követően meghatározásra kerültek a stratégia átfogó és specifikus céljai, az alájuk tartozó egyes beavatkozások tartalma, lehetőség szerint konkrét, tervezés alatt álló projektek megnevezésével. Végül az egyes specifikus célokat szinergiavizsgálat alá vettettük, hogy meghatározzuk, mely területeken kell a későbbiekben a programtervezést és a végrehajtás összehangolni. Mindezek alapján a stratégia azonosított céljai az egyes célterületeken az alábbiak.

A közlekedési elérhetőség javítása

- A határ menti térség regionális elérhetőségének javítása, mely elsősorban a térség új gyorsforgalmi utakkal történő elérhetőségének javítását célozza.
- A határátkelőhelyek áteresztőképességének javítása, mely tartalmazza a további határátkelési pontok létesítését, illetve a meglévő átkelési pontok teherbírásának növelését.
- Nagyobb teherforgalom lebonyolítását lehetővé tévő áruszállítási feltételek megteremtése, ami tartalmazza a vasúti és a vízi úton történő szállítási infrastruktúra fejlesztését.
- A regionális közlekedési infrastruktúra fejlesztése, melynek része a határon átmenő személyforgalom fellendítése, illetve a határon átmenő személy- és áruszállítás szabadságát akadályozó fizikai és adminisztratív korlátok lebontása.

Kedvező növekedési feltételek biztosítása a vállalkozások számára

- A kisvállalkozások arányának növelése a mikrovállalkozások arányával szemben, illetve a közepes méretű vállalkozások betelepülésének, tényleges termelési kapacitások kiépítésének ösztönzése.
- Hatékony, helyi erőforrás használatán alapuló és környezetileg fenntartható mezőgazdasági termelés bővítésének ösztönzése.
- A magasan képzett munkaerő helyben tartásának elősegítése, mely tartalmazza a felsőoktatási végzettséget igénylő helyi munkahelyek számának bővítésére irányuló törekvéseket.

Jobb hozzáférés biztosítása a minőségi közszolgáltatásokhoz

- Az alacsonyabb végzettségűek foglalkoztathatóságának és munkához jutásának ösztönzése az elsődleges munkaerőpiacon, mely tartalmazza a legnehezebben álláshoz jutó társadalmi rétegek versenyszférában történő elhelyezkedésének támogatását.

- Az oktatási szolgáltatások járási és határon átnyúló összehangolása, mely tartalmazza az iskolarendszeren belüli infrastrukturális és oktatásszervezési tevékenységek fejlesztését az alap és középfokú oktatásban.
- Az egészségügyi szolgáltatásokhoz történő jobb hozzáférés biztosítása, mely tartalmazza a növekvő orvoshiányból és akadozó háziorvosi-, illetve járóbeteg ellátásból fakadó nehézségek kezelését.
- A határon átnyúló gázellátás infrastrukturális feltételeinek megteremtése, mely kiterjed a határ szlovák oldalán hiányzó lakossági gázellátás biztosítására a magyar oldalról.

A természeti örökség védelme és fenntartható hasznosítása

- Az árvízvédelmi rendszer korszerűsítése, felkészülés a klímaváltozás miatt fellépő fokozott kockázatokra, melynek része a meglévő árvízvédelmi művek karbantartása és fejlesztése.
- A szennyvízhálózat infrastrukturális fejlesztése és a határon átnyúló szennyvízelvezetési szolgáltatás feltételeinek megteremtése, mely tartalmazza a szennyvízelvezető csatornával nem rendelkező háztartások hálózatba történő bekötését.
- A hulladékszennyezésből fakadó környezetterhelés csökkentése, mely tartalmazza a lakossági és lombhulladék megfelelő és környezetbarát begyűjtéséhez és feldolgozásához szükséges infrastrukturális és szervezeti feltételek biztosítását.

A kulturális és turisztikai attrakciók fenntartható hasznosítása

- A szálláshely-kínálat bővülésének ösztönzése, mely tartalmazza a meglévő szálláshelyek számának és típusainak növelését és piaci igényekhez történő igazítását.
- Az aktív turisztikai kínálat bővítése, fenntartható turisztikai szolgáltatások és az ehhez szükséges infrastruktúra kisléptékű fejlesztése.
- A rendezvényturizmushoz köthető kulturális és turisztikai attrakciók, illetve a hozzájuk kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése, mely tartalmazza a határon átnyúló közös rendezvények szervezését és azok turisztikai hasznosítását.
- A turisztikai kínálat hálózatba szervezése és hatékony desztináció-menedzsment biztosítása, mely tartalmazza az egyes turisztikai attrakciókhoz kapcsolódó szolgáltatások közös vagy kapcsolt értékesítését.

2. A PONTIBUS EURÓPAI TERÜLETI TÁRSULÁS

Az Európai Területi Társulás (ETT) az Európai Unió első olyan jogi eszköze, mely jogi személyiséget és keretet nyújt az európai önkormányzatok és régiók együttműködésére, az uniós támogatások hatékony felhasználására. A csoportosulás legalább két tagállam vagy harmadik állam szereplőit (helyi önkormányzat, regionális hatóság vagy az állam) fogja közös szervezetbe. A székhely szerinti állam joga alkalmazandó a csoportosulás jogviszonyaira. Az ETT jogi személyiséggel és teljes jogképességgel rendelkezik, önálló jogalanyként léphet fel. A csoportosulás saját költségvetéssel, szervezettel és szerződő képességgel bír, ingó, ingatlan vagyont szerezhet, bíróság előtt eljárhat. Határ menti, határon átnyúló, régiók közötti, testvérvárosi, transznacionális együttműködés egyaránt megvalósítható a keretében. Az együttműködési lehetőségek valamennyi fajtáját lefedi: EU programok menedzselése, EU projektek megvalósítása vagy EU támogatás nélküli együttműködések.

Európai Területi Társulást tagállamok, regionális hatóságok, helyi hatóságok és a közbeszerzési irányelv szerinti közjogi intézmények és általános gazdasági érdekű szolgáltatások működtetésével megbízott vállalkozások, illetve ezek társulásai hozhatnak létre. A hazai szabályozás a közbeszerzési törvény ajánlatkérői körébe tartozó szervezetek számára teszi lehetővé a részvételt. Nem EU tag országok jogalanyai szintén részt vehetnek csoportosulásban, amennyiben a harmadik ország jogszabályai vagy a tagállamok és a harmadik országok közötti megállapodások ezt lehetővé teszik.

Társulást a következő célokra lehet alapítani: közlekedés, környezetvédelem, oktatás, nevelés, egészségügy, elsősegély, energia-felhasználás, innovációs eszközök, K+F, kultúra, munkahelyteremtés és fejlesztés, szociális szolgáltatások, turizmus, sport, mezőgazdaság. Az ETT-k tevékenységüket, céljaikat az EU által társfinanszírozott strukturális alapok keretében, állami támogatással vagy saját forrásból is megvalósíthatják. Az Európai Területi Társulásra vonatkozó hatályos jogszabályok:

- Uniós jogszabály: Az európai területi együttműködési csoportosulásról szóló 1082/2006/EK Rendelet a 1302/2013/EU Rendeletben foglalt módosításokkal
- Hazai jogszabályok: az európai területi társulásról szóló 2014. évi LXXV. törvény, illetve az európai területi együttműködési társulással kapcsolatos jóváhagyási és nyilvántartásba vételi eljárás részletes szabályairól szóló 485/2017. (XII. 29.) Korm. rendelet.¹

A PONTIBUS ETT-t a szlovákiai Nyitrai Kerületi Önkormányzat és Pest Megye Önkormányzata hívta életre 2015. augusztus 11-én, amikor is a Társulás alapítói aláírták a PONTIBUS ETT Egyezményét és Alapszabályát. A magyar Külgazdasági és Külügyminisztérium a Pontibus ETT-t a KKM/420/2016/Adm határozatával 2016. január 8-án vette hatósági nyilvántartásba.

A Pontibus, latinul „Hidak” elnevezésű Társulás célja, hogy szorosabb gazdasági, társadalmi kapcsolatok alakuljanak ki a határ két oldalán élők között.

A Társulás azokat a feladatokat hajtja végre, amelyekkel a tagjai, a Rendelettel összhangban megbízzák. Feladatait a tagok által jóváhagyott Egyezmény határozza meg. A Társulás a rábízott feladatok keretében, azaz a területi együttműködés megkönnyítése és támogatása az Unió gazdasági, társadalmi és területi kohéziójának megerősítése céljából, illetve a belső piaci akadályok elhárítása érdekében jár el. Minden

¹ egtc.kormany.hu

feladatot a Társulás tagjai határoznak meg úgy, hogy azok minden tag hatáskörébe illeszkedjenek. A Társulás a tagjai közötti területi együttműködés keretén belül egyedi tevékenységet hajthat végre a célkitűzések elérése mellett, az Unió pénzügyi támogatásával vagy a nélkül. A Társulás feladatai elsősorban az együttműködési programok vagy azok egyes részeinek megvalósítását, illetve az Unió által az Európai Regionális Fejlesztési Alap, az Európai Szociális Alap és/vagy a Kohéziós Alap révén támogatott műveletek végrehajtását érinthetik.

Az általános célok, amelyek miatt a Társulás megalapításra került, az a tagjai közötti határon átnyúló és régióközi együttműködés fejlesztése és támogatása a gazdasági és társadalmi összetartás megerősítésének szándékával, a határon átnyúló együttműködésre irányuló közös tevékenységek, projektek és programok végrehajtásán keresztül.

Az együttműködés területei, amelyek a specifikus célok is, a következők:

- Közlekedés
- Gazdaság
- Kutatás és fejlesztés
- Energetika és megújuló energiaforrások
- Humánerőforrás
- Mezőgazdaság és élelmiszeripar
- Környezet
- Idegenforgalom
- Kultúra
- Sport
- Egészségügy és szociális terület

Az egyes területeken belül az ETT a következő célokat határozta meg:

A. Prioritás - KÖZLEKEDÉS

Határon átnyúló közúti infrastruktúra kiépítése és korszerűsítése

Dunai vízi út karbantartása

A határon átnyúló intelligens közlekedési rendszerek fejlesztése az utazók számára (on-line foglalási rendszer, on-line rendszerű jegyértékesítés)

Multimodális közlekedési csomópontok kialakítása a területen, a fenntartható regionális és helyi mobilitás támogatása érdekében

B. Prioritás - GAZDASÁG

Helyi lokális piacok támogatása és fejlesztése a határon átnyúló együttműködés hangsúlyozásával

Tevékenységek támogatása a határon átnyúló szolgáltatások javítására (pl. infokommunikációs technológiák fejlesztése, adatcsere, stb.)

Közös, határon átnyúló foglalkoztatottságra irányuló projektek kezdeményezése és megvalósítása

Kapcsolatok kiépítésének és a vállalkozók közös tevékenységeinek támogatása a határon átnyúló együttműködés keretén belül

Hagyományos és nem hagyományos mesterségek támogatása az érintett térségben

C. Prioritás - KUTATÁS ÉS FEJLESZTÉS

Együttműködés a kutatásban az adott terület felsőoktatási intézményeinek képviselőivel, vállalkozói alanyokkal és közigazgatási intézményekkel

Tapasztalatcsere és határon átnyúló start-up-ok kialakítása

Határon átnyúló inkubátorházak létrehozásának támogatása kis- és középvállalkozók számára

Innovatív szemlélet támogatása a gazdaság egyes gyártási területein az érintett térségben

A gazdaság innovatív ágazatainak támogatása az érintett térségben

D. Prioritás - ENERGETIKA ÉS MEGÚJULÓ ENERGIAFORRÁSOK

Energiafelhasználás megújítható forrásokból a közösségi infrastruktúra területén, beleértve a középületeket és lakóépületeket

Megújuló energiaforrások adott területen történő felhasználásának támogatása (víz-, nap-, geotermikus-, szélenergia)

Együttműködés a gázinfrastruktúrára irányuló projektek regionális hatásainak számszerűsítése területén

E. Prioritás - HUMÁNERŐFORRÁSOK

Adatbázisok, weboldalak és tanácsadói szolgáltatások kialakítása a munkaerőpiaci-szolgáltatások támogatására

A határon átnyúló munkaerő mobilitása javítására irányuló kezdeményezések és szolgáltatások

Szakmai oktatás (partnerségek létrehozása szakmai képzés terén - klaszterek, érdekcsoportok, kamarák, stb.)

Közös képzési programok az egész életen át tartó tanulás jegyében

Az önkormányzati szervek közötti együttműködés és hatékonyság javítása (cseretanfolyamok a lakosságnak nyújtott szolgáltatások, hatékony önkormányzat és a lakossággal folytatott kommunikáció területén)

Polgári egyesületek és kezdeményezések hálózatépítésének támogatása a határon átnyúló együttműködés keretén belül

F. Prioritás – MEZŐGAZDASÁG ÉS ÉLELMISZERIPAR

Ökológiai mezőgazdaság támogatása és tapasztalatcsere a határon átnyúló együttműködés keretén belül

Regionális mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek bemutatkozásának támogatása a határon átnyúló együttműködés keretén belül, valamint nemzetközi szinten is

Hagyományos regionális mezőgazdasági és élelmiszeripari termékmárkák kialakításának és népszerűsítésének támogatása (pl. bor, gyümölcspárlatok, gyümölcs, stb.)

G. Prioritás - KÖRNYEZET

A területen lévő városok és vidékek revitalizációja, elhagyott és kihasználatlan ipari területek felújításával, a környezeti terhek kialakulása megelőzésének kontextusában

Természeti katasztrófákkal szembeni védekezés

Duna és mellékfolyóinak fejlesztése és revitalizációja

H. Prioritás - IDEGENFORGALOM

Közös marketing-stratégiák kialakítása az idegenforgalom fejlesztésének támogatására az érintett területen

Kerékpárutak létrehozásának támogatása és fejlesztése az adott térségben

Eredeti ipari udvarok és ki nem használt gazdasági udvarok felújításának és létesítésének támogatása az agrár-idegenforgalomnak az adott területen történő fejlesztésével összhangban

Határon átnyúló ökoturizmus fejlesztése, pl. kis, határon átnyúló vízi utak és az ilyen utakhoz való hozzáférhetőséget biztosító infrastruktúra kiépítése (parkolóhelyek, kerékpár-kölcsönzők, illemhelyek, zuhanyzók, stb.), valamint egyéb ökoturisztikai létesítmények és tevékenységek támogatása

Specifikus területekre irányuló projektek támogatása: vadászat, gasztroturizmus, lovasturizmus, sporthorgászat, stb.

Turisztikai információs irodahálózat kiépítésének támogatása az érintett területen

Közös támogatás és részvétel az adott területet az ETT keretén belül népszerűsítő nemzetközi szemináriumokon, workshopokon és kiállításokon.

I. Prioritás - KULTÚRA

Közös koncepció létrehozása a kultúra fejlesztésének területén az érintett térségben

Kulturális örökség megőrzése, védelme és népszerűsítése

Emlékművek (különösen kulturális és történelmi emlékek) felújítása

Az idegenforgalommal összefüggő infrastruktúra kiépítése (parkolóhelyek, az emlékhelyekhez vezető megközelítési utak kiépítése és jelölése)

Természeti, történelmi és kulturális örökség közös népszerűsítésének kialakítása az érintett térségben

J. Prioritás - SPORT

Határon átnyúló sportesemények kezdeményezése és megvalósítása

A sport területén létrehozott infrastruktúra támogatása

K. Prioritás -EGÉSZSÉGÜGY és SZOCIÁLIS TERÜLET

Az egészségügyi és szociális intézmények együttműködésének támogatása

Az egészségügyi és szociális szolgáltatások fejlesztésének támogatása.

A Társulás legfőbb szerve a közgyűlés. Döntéseit a jogkörébe tartozó ügyekben határozat formájában hozza meg.

A közgyűlés hatáskörébe tartozik:

- a. Az Alapszabály és az Egyezmény módosításainak és kiegészítéseinek jóváhagyása,
- b. Döntés a Társulás tevékenységének alapvető stratégiai irányairól és az elkövetkező időszakra vonatkozó feladatairól,
- c. A Társulás hosszú távú stratégiai fejlesztési programjának és éves tevékenységi tervének jóváhagyása,
- d. Az éves tagsági hozzájárulások nagyságának és ezek befizetése határidejének jóváhagyása,
- e. A közös projektek társfinanszírozása mértékének jóváhagyása,
- f. A Társulás költségvetésének jóváhagyása,
- g. A Társulás éves számviteli beszámolójának, valamint a Társulás tevékenységéről és gazdálkodásáról szóló éves jelentés jóváhagyása,
- h. Döntés a nyereség felhasználásáról és a veszteség pótlásáról, beleértve azok rendezésének módját, legkésőbb a következő számviteli időszak végéig,
- i. Döntés a Társulás megszüntetéséről,
- j. Döntés a nyilvántartásba bejegyzett tényadatok módosítására irányuló javaslatokról,
- k. Az igazgató kinevezése és visszahívása, díjazása mértékének és jutalmazása feltételeinek meghatározása,
- l. Döntés az igazgató jogainak korlátozásáról a Társulás nevében történő eljárása során,
- m. A társulás szervezeti felépítésének, munkacsoportok létrehozásának jóváhagyása,
- n. Döntés a Társulás alkalmazottainak számáról és az alkalmazottak bérköltségeiről,
- o. A Társulás szervezeti és működési, valamint egyéb szabályzatainak jóváhagyása,
- p. Ingatlanvagyon megszerzésének, átruházásának, megterhelésének, valamint a Társulás vagyona kezelése módjának jóváhagyása,
- q. A Társulás kölcsön- és hitelügyleteinek jóváhagyása,
- r. A Felügyelőbizottság tagjainak megválasztása és visszahívása,
- s. Az ellenőrző tevékenységről szóló jelentések jóváhagyása,
- t. Döntés új társulási tagok felvételéről,
- u. Döntés társulási tagok kizárásáról,
- v. A közgyűlés elnökének és az elnököt távollétében helyettesítő alelnök megválasztása,

- w. Döntés a Társulás további szerveinek és szervezeti egységeinek létrehozásáról, beleértve azok személyzeti összetételét,
- x. Döntés valamennyi olyan további kérdésben, amelyet a közgyűlés a jogszabályi előírásokkal összhangban saját hatáskörébe von.

A közgyűlés a tagjai közül választja az elnököt és az alelnököt. Amennyiben az elnök a magyarországi tagok közül kerül megválasztásra, az alelnök a Szlovák Köztársaságból delegált tagok közül kerül megválasztásra, kétéves választási időszak után a rotációs elv érvényesül. Az elnök és az alelnök mandátuma két évre szól.

Az igazgató a Társulás képviseletére jogosult ügyvezető szerve. Az igazgató irányítja a Társulás tevékenységét, valamint nevében eljár a jelen Alapszabályban és az Egyezményben meghatározott kereteken belül, hacsak a közgyűlés határozatban azt nem korlátozza, vagy nem utalja a Társulás más szerveinek hatáskörébe. Felelős a Társulás céljainak és a közgyűlés határozatainak végrehajtásáért és teljesítéséért, s azok keretén belül önálló döntéseket hoz.

Az igazgató feladatai közé tartoznak különösen a következők:

- Képviseli a Társulást harmadik személyekkel szemben a jelen Alapszabály VII. cikkely 1. pontjában meghatározott korlátozásokkal,
- Együttműködik az államigazgatási és önkormányzati szervekkel, valamint egyéb intézményekkel a Társulás céljaival és feladataival kapcsolatos valamennyi ügyben,
- Előkészíti a Társulás költségvetési javaslatát és annak elfogadása után biztosítja a feladatok teljesítését, összhangban a költségvetéssel,
- Biztosítja a dokumentumok nyilvánosságát és közzétételét a Társulás honlapján,
- Előkészíti és előterjeszti a Társulás hosszú távú stratégiai fejlesztési programjának javaslatát és a Társulás éves tevékenységi tervére vonatkozó javaslatot,
- Előkészíti és előterjeszti a közgyűlés részére az éves számviteli beszámolót és a Társulás tevékenységéről szóló éves jelentést,
- Tanácskozási joggal részt vesz a közgyűlés ülésein,
- Előkészíti a közgyűlés anyagait valamint a határozati javaslatokat és biztosítja a Közgyűlés adminisztratív feladatait,
- Végrehatja és teljesíti a közgyűlés határozatait és szükség esetén egyeztetni a feladatokat a közgyűlés elnökével és alelnökével,
- Döntéseket hoz olyan ügyekben, amelyek nem tartoznak a Társulás egyéb szerveinek hatáskörébe,
- Javaslatot tesz a Társulás szervezeti, bérezési és jutalmazási rendszerével kapcsolatban,
- Szervezi és irányítja a Társulást és annak munkavállalóinak tevékenységét,
- Gyakorolja a munkáltatói jogokat és köteleességeket a Társulás munkavállalóival szemben,
- Irányítja a Társulás gazdálkodását, biztosítja a könyvek vezetését és a pénzügyi gazdálkodást, összhangban a jogszabályi előírásokkal,
- Aláírja a számviteli okmányokat, szerződéseket és megrendeléseket,

- Ellátja a bankszámlák nyitásával, vezetésével és azok felett való rendelkezéssel kapcsolatos jogi feladatokat, aláírja a banki átutalási megbízásokat és az egyéb bankkal szembeni műveleteket,
- Kezeli a Társulás vagyonát, összhangban annak céljaival, az általánosan kötelező érvényű jogszabályi előírásokkal és a Társulás szabályzataival.

A Társulás elnöki posztját a 2015-2017 közötti időszakban Doc. Ing. Milan Belica, PhD., a Nyitra Megyei Közgyűlés elnöke töltötte be, a 2017-2019-es időszakban az elnöki tisztséget – az Alapszabályban foglalt rotációs rendszer alapján – Szabó István a Pest Megyei Közgyűlés elnöke tölti be.

A Társulás tevékenységét az alapítástól Ing. Dušan Guťan igazgató úr irányítja. Munkáját Szlovákiában és Magyarországon is 1-1 fő titkársági munkatárs segíti.

A Társulás az állami támogatási programokból, a tagsági hozzájárulásokból, valamint az EU által társfinanszírozott programokból és projektekből szerzett eszközökből kerül finanszírozásra. A Társulás bevételeit képezhetik egyéb nyilvános forrásokból származó juttatások, természetes és jogi személyektől kapott adományok, örökségek és vállalkozási tevékenységből származó, adózás utáni bevételek.

A Társulás elsődleges célja, hogy a magyar-szlovák gazdasági és társadalmi kapcsolatokat fellendítse a határtérségben, a két megye közti közlekedési kapcsolatokat megerősítse, a turizmus fejlesztését elősegítse, különös figyelemmel az Ipoly mente térségére. A Társulás tagjainak együttműködése elősegítheti a Pest Megyei Duna Stratégia megvalósítását, illetve az ETT intézménye közös pályázati lehetőségeket is nyújt az INTERREG V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program 2014-2020 keretében, valamint más uniós források tekintetében is. A Társulás folyamatosan keresi a pályázati lehetőségeket mind az uniós, mind a hazai források körében, részt vesz a működési területét érintő szakmai egyeztetéseken és konferenciákon, illetve saját rendezvényei keretében is igyekszik lehetőséget nyújtani a térségben élők számára a határon átnyúló kapcsolatok feltérképezésére, megerősítésére.

Az ETT tevékenységét nagymértékben segíti és segítette a magyar Külgazdasági és Külügyminisztériumtól 2016-ban, 2017-ben és 2018-ban elnyert működési támogatás. Jelen stratégia kidolgozására is a Külgazdasági és Külügyminisztérium támogatásával kerül sor.

3. MÓDSZERTANI KERETEK

3.1. A Pontibus ETT Stratégiájának földrajzi hatálya

A dokumentum célja Pest megye és a Nyitrai kerület határ menti térsége határon átnyúló relevanciával bíró fejlesztésének stratégiai előkészítése. A dokumentum kiterjed a legfontosabb gazdasági-társadalmi trendek és a fejlesztések szempontjából releváns gazdasági-társadalmi mutatók ismertetésére, az indikatív és átfogó célok definiálására, a főbb stratégiai lépések meghatározására, illetve a tervezett projektcsomagok koncepcionális jellemzésére. A komplex, határon átnyúló relevanciával bíró térségfejlesztésre vonatkozó javaslatoknak egyrészt figyelembe kell venniük a térség adottságait és lehetőségeit, másrészt összhangban kell lenniük a Magyarország és Szlovákia területén elérhető uniós és országos fejlesztési programokkal, ennek érdekében a döntéselőkészítő dokumentum forrástérképet is tartalmaz az elérhető fejlesztéspolitikai finanszírozási lehetőségekről. Mivel a stratégia időbeni hatálya 2018-tól 2025-ig tartó időszakot ölel át, figyelembe kell venni, hogy a jelenlegi programozási időszakban – különösen a magyar oldalon – 2020-ig már csak korlátozottan állnak rendelkezésre fejlesztési források, a 2021-2027-es időszakra vonatkozóan pedig még nem állnak rendelkezésre részletes információk a fejlesztési források mértékét és felhasználási feltételeit illetően. Ezért a dokumentum nem pusztán a jelenleg elérhető forrásokra fókuszál, hanem megfelelő alapot és inputot jelent a 2021-2027-es programozási időszakra történő felkészüléshez is.

A Pontibus ETT hivatalos működési területe Pest megye és a Nyitrai kerület közigazgatási területe. A Pontibus ETT mindkét tagját területi szintű önkormányzatok alkotják. A stratégia ugyanakkor figyelemmel van arra a kettőségre, hogy a tényleges, szűkebb értelemben vett határmenti együttműködés a közigazgatási területnél szűkebb területre korlátozódik, amelyet tényleges célterületnek definiálunk. Fontos ugyanakkor meghatározni azokat a célokat is, amelyek a két közigazgatási egység teljes területére kiterjedhetnek, ezáltal tágítva a tényleges célterületet, növelve a két megye intézményeinek és lakosságának határon átnyúló együttműködésének lehetőségét.

A stratégia elsődleges célterülete tehát Pest megye Szobi járása, valamint a Nyitrai kerületen belül a Lévai és Érsekújvári járások határ menti települései, tágabb értelemben véve – meghatározott, releváns célok vonatkozásában pedig Pest megye és a Nyitrai kerület teljes közigazgatási területe.

Fontos rögzíteni, hogy az elsődleges célterület egy elemzési keret, amely a stratégia végrehajtásakor kibővíthet e célterületen kívül eső területek bekapcsolódásával, amennyiben az adott cél/beavatkozási terület végrehajtása során területi relevanciával rendelkeznek. Mivel a térség szerves gazdasági-társadalmi kapcsolatai nem állnak meg a Pontibus ETT-t alkotó önkormányzatok közigazgatási határai mentén, a stratégia végrehajtásába természetesen a szomszédos megyék érintett önkormányzatai és egyéb szervezeti értelemszerűen bekapcsolódhatnak.

Az elemzési keretet jelentő elsődleges célterület mind a magyar, mind a szlovák oldalon saját megyéjének peremterületén fekszik, a közigazgatási határok pedig nem minden esetben fedik le teljesen a térségre ténylegesen jellemző gazdasági-társadalmi kapcsolatokat. A területi szempont alapján a stratégiai javaslat

megalkotásakor figyelembe kellett venni továbbá a környező térség célterületre gyakorolt főbb hatásaiból származó fejlesztési lehetőségeket is.

1. ábra – a Pontibus ETT stratégia célterülete

Forrás: saját szerkesztés

1. táblázat – Az elsődleges célterületen fekvő magyar települések

Bernecebaráti	Letkés	Szokolya
Ipolydamásd	Márianosztra	Tésa
Ipolytölgyes	Nagybörzsöny	Vámosmikola
Kemence	Nagymaros	Verőce
Kismaros	Perőcsény	Zebegény
Kóspallag	Szob	

2. táblázat – Az elsődleges célterületen fekvő szlovákiai települések

Alsószemeréd / Dolné Semerovce	Ipolykiskeszi/ Malé Kosihy	Leléd / Leľa
Bajta / Bajtava	Ipolypásztó / Pastovce	Lontó / Lontov
Felsőtúr / Horné Turovce	Ipolyság / Šahy	Nagytúr / Veľké Turovce
Garamkövesd / Kamenica nad Hronom	Ipolyszakállos / Ipeľský Sokolec	Nána / Nána
Garampáld / Pavlová	Ipolyszalka/ Salka	Párkány / Štúrovo
Garamsalló / Šalov	Ipolyvisk / Vyškovce nad Ipľom	Peszektergenye / Sikenica
Gyerk / Hrkovce	Kicsind / Malá nad Hronom	Százd / Sazdice
Helemba / Chľaba	Kisgyarmat / Sikenička	Szete / Kubáňovo
Ipolybél / Bielovce	Kisölvéd / Malé Ludince	Zalaba / Zalaba

A helyzetelemzés során a lehetőségekhez mérten NUTS 2 szintnél alacsonyabb, NUTS 3 vagy LAU 1 szinten gyűjtött adatok alkalmazására került sor.

A térségi fejlesztéspolitika kapcsán megfogalmazott céloknak rendkívül összetett elvárásrendszernek kell megfelelniük. A stratégiaalkotás során az uniós és nemzeti célok mellett figyelembe kell venni a területi és határ menti fejlesztési szempontokat is. A térség elsődleges fejlesztéspolitikai célja azonban minden esetben a területi kohézió megőrzése és javítása, különös tekintettel a határon átnyúló együttműködésekre.

3.2. Adatgyűjtés és adatfeldolgozás

A stratégia elkészítésének első lépése a helyzetelemzéshez szükséges és elérhető adatkörök felderítése, a megfelelő, napra kész adatok beszerzése. A földrajzi, gazdasági, társadalmi és környezeti folyamatokat leíró adatok legfőbb forrásai a következők:

- **Online adattárak:** a demográfiai, gazdasági és társadalmi adatok esetében az elsődleges statisztikai források közé tartozik a KSH, a szlovák statisztikai hivatal és az EuroStat regionális adatbázisa, a korábban felhasznált támogatások vizsgálata esetében az EMIR, valamint az egyes szakterületekhez kapcsolódó, online elérhető adatbázisok – KIR, Opten stb.;
- **Dokumentumelemzés során feltárt adatok:** a felhasznált adatok forrásai korábbi tanulmányok elkészítésekor alkalmazott egyedi adatbeszerzések és saját adatfelvételek esetében a témához kapcsolódó egyéb tanulmányok, helyzetelemzések, stratégiák és korábbi fejlesztési programok is lehetnek.

Az adatgyűjtés során az egyes **adatoknak** az alábbi elvárásoknak kellett megfelelniük.

- Az adatforrás **hiteles**.
- Az adat tartalma egyértelműen **definiált**, rendelkezik mértékegységgel és rendelkezésre áll a vizsgált időszakban.
- Az adat **releváns** a helyzetelemzés során feltárt fejlesztési szükségletek vagy a stratégiai célok tekintetében.

Az adatelemzés során **öt tématerülethez** kapcsolódó adatok vizsgálatára került sor, a feltárt adatoknak pedig a fő társadalmi, gazdasági és környezeti folyamatokra kellett vonatkozniuk. Amennyiben az előzetesen meghatározott adatgyűjtési szempontoknak egy-egy adat nem tudott teljes mértékben megfelelni, akkor az adott adattartalomhoz legközelebb álló adatok kerültek felhasználásra az elemzéshez. Az adatok feldolgozása során a beszerzett adatokat egységes formátumban és megfelelő bontásban saját adattáblákban rendezésre kerültek, majd a dokumentumelemzés során feltárt gazdasági-társadalmi trendek alapján ellenőriztük azokat, annak érdekében, hogy vizsgáljuk, az adott folyamatot az adatok alátámasztják, cáfolják, esetleg az utolsó adatfelvétel óta tapasztalható-e bárminemű változás a korábbi fejlesztéseknek vagy a megváltozott körülményeknek köszönhetően. Utolsó lépésben az adatok megjelenítésére került sor térképes, ábrás vagy táblázatos formában.

3.3. Dokumentumelemzés

A dokumentumelemzés során két fő kérdéskörben és előre meghatározott stratégiai szempontok alapján kerültek kiszűrésre a célterületre vonatkozó főbb megállapítások. Ezen vizsgált kérdéskörök az alábbiak voltak.

- **A helyzetelemzést alátámasztó megállapítások:** ezen megállapítások forrásai a korábbi stratégiák helyzetelemzése, illetve az egyes fejlesztési programok előkészítésekor készített előzetes helyzetértékelő tanulmányok voltak. Az ehhez kapcsolódó munkafázis célja kigyűjteni a korábbiakban meghatározott főbb demográfiai, társadalmi, gazdasági és környezeti trendeket és fejlesztési szükségleteket, illetve a nem kívánatos folyamatok mögöttes szempontjait.
- **A stratégia megalapozottságát alátámasztó megállapítások:** ezen megállapítások alapján logikailag igazolható, hogy a stratégiában javasolt egyes fejlesztések valóban választ adnak a feltárt kihívásokra, problémákra, a stratégiai lépések megvalósításával pedig a fejlesztési szükséglet kielégíthetőek vagy legalább annak negatív hatásai enyhíthetőek lesznek.

A stratégiaalkotási folyamat során kevés és jól meghatározott számú cél meghatározására van szükség, annak érdekében, hogy a kiválasztott fejlesztési területek megfelelően koncentrált beavatkozásaival, a programok megvalósításával biztosítható legyen az egyedi fejlesztési eredmények, illetve regionális vagy nemzetgazdasági szinten is kimutatható pozitív hatások realizálása. Ennek megfelelően a helyzetelemzés, a SWOT elemzés és a stratégia az alábbi **öt fejlesztési területen** tárja fel és határozza meg a kihívásokat, az elérendő célokat és a beavatkozási csomagokat:

- **Közlekedés és elérhetőség:** a térség elhelyezkedéséből fakadó előnyök kiaknázásának előfeltétele a közlekedési elérhetőség javítása. Bár a célterület közel fekszik városias térségekhez és nemzetközi jelentőségű turisztikai attrakciókhoz, a térség az ebben rejlő lehetőségeket a személyforgalom és áruszállítás alapvető infrastrukturális feltételeinek biztosítása – különös tekintettel a határáteresztő képesség javítása – nélkül nem tudja teljes körűen kiaknázni.
- **Gazdaság:** A gazdaságfejlesztési a termelő és szolgáltató vállalkozások fejlesztésének ösztönzésével összefüggő fejlesztési törekvéseket érinti, a turizmus és vendéglátóipar kivételével. Bár a nagy- és közepes méretű vállalatok hiánya, illetve a beruházási költségeket jelentősen növelő, a térség táji adottságaiból fakadó szigorú környezetvédelmi előírások miatt a gazdaságfejlesztési lehetőségek

meglehetősen korlátozottak, a népességmegtartó képesség és az életminőség növelése érdekében szükséges a gazdasági környezet fejlesztése. A területet ezért javasolt a turisztikai fejlesztésektől külön kezelni a programtervezés és végrehajtás fázisában, annak érdekében, hogy azok ne vonják el az erőforrásokat a szükséges gazdaságfejlesztési beavatkozásoktól. A gazdaságfejlesztési területhez tartoznak ugyanakkor az iskolarendszeren kívüli, közvetlenül a lakosság munkához jutását célzó képzések és a kapcsolódó munkaerő-piaci szolgáltatások.

- **Társadalom:** A társadalomfejlesztési terület az oktatás, az egészségügy és a szociális ellátás területén jelentkező fejlesztési igényeket, stratégiai lépéseket, illetve a határ menti területek kohézióját szolgáló egyéb szükséges közigazgatási fejlesztéseket fedi le.
- **Környezeti értékek megóvása:** a környezetfejlesztési terület tartalmazza az árvízvédelemmel, szennyvízcsatorna-ellátottsággal és hulladékfeldolgozással kapcsolatos fejlesztési törekvéseket, kivéve a természeti turisztikai attrakciók fenntartható hasznosítását, mely annak jelentősége okán külön fejlesztési területet képez.
- **Kultúra és turizmus:** külön fejlesztési terület tartalmazza tehát a természeti és turisztikai attrakciókra épülő infrastruktúra- és szolgáltatásfejlesztéseket. A két területet a programtervezés és végrehajtás során egységesen javasolt kezelni annak érdekében, hogy a kulturális és természeti látnivalókra épülő attrakciófejlesztés, valamint azok hasznosítása egységes hálózatba szervezve, kapcsolt terméként vagy szolgáltatásként is értékesíthetőek legyenek.

3.4. Interjúk

A tanulmány elkészítése során fókuszcsoportos interjú készült a célterületen lévő két-két magyar és szlovák település polgármestereivel, a térségben működő önkormányzati társulás elnökével, illetve fejlesztési munkatársaival. Az interjúra a stratégiaalkotási folyamatban, a helyzetelemzés első változatának elkészülte után került sor. Az interjú célja az előzőleg lefolytatott adat- és dokumentumelemzés során feltárt fejlesztési szükségletek megfelelőségének megvitatása, további kihívások azonosítása, illetve annak felderítése volt, hogy a korábbi és jelenleg zajló fejlesztések mennyire tudtak hozzájárulni az elégtelenségek megszüntetéséhez.

Az interjú másik eleme a stratégiai elképzelések felderítése volt, előre meghatározott orientáló kérdések mentén, az öt meghatározott fejlesztési területre – közlekedés, gazdaság, társadalom, környezet és turizmus – vonatkozóan. Az interjún magyar oldalon Szob és Ipolydamásd polgármesterei, szlovák részről Helemba (Chľaba) polgármestere és Párkány (Štúrovo) fejlesztési munkatársai vettek részt, a számukra előzetesen megküldött orientáló kérdések kivonatát jelen dokumentum melléklete tartalmazza. Az interjún elhangzottak alapján a helyzetelemzés pontosításra került, valamint az elhangzottak is alapot képeztek a 2018-2025 közötti időszakra megfogalmazott stratégiai céloknak és beavatkozásoknak.

3.5. A helyzetelemzés elkészítése

A helyzetelemzés feladata a legfontosabb gazdasági-társadalmi trendek és a fejlesztések szempontjából releváns adottságok összegyűjtése, illetve gazdasági-társadalmi mutatók ismertetése. Ez alapján

azonosítható, hogy a stratégiának milyen kihívásokra szükséges válaszolnia, illetve mely elégtelenségek megszüntetésére szükséges törekednie a fejlesztési források felhasználásakor. A helyzetelemzés kiterjed az eddigi fejlesztési eredmények ismertetése, majd a kijelölt területekre vonatkozóan összegzi a feltárt szükségleteket, illetve továbbfejlesztési igényeket és kötelezettségeket. A helyzetelemzés végrehajtásának lépései az alábbiak.

- Az elemzéshez szükséges pontos adatigény meghatározása, a lehetséges adatforrások meghatározása (KSH, saját adatbázisok, korábbi fejlesztések adatai stb.).
- A meghatározott adatok begyűjtése, feldolgozása, rendszerezése, a helyzetelemzés egyes állításainak adatokkal történő alátámasztása.
- Az eddigi fejlesztési eredmények feltárása (dokumentumelemzés, interjúk és szakmai egyeztetések során).
- Az eddigi beruházások fenntartásából, továbbfejlesztésből fakadó beavatkozási szükségletek feltárása.
- A társadalmi, gazdasági és környezeti szempontok alapján szükséges fejlesztési igények meghatározása.
- Az adatok és összefüggések grafikus vagy térképi ábrázolása.

3.6. Stratégiaalkotás folyamata

A stratégiaalkotás folyamata a helyzetelemzés alapján a SWOT analízis keretében meghatározott tényezőkre támaszkodik. A fejlesztési szükségleteket egyrészt a korábbi fejlesztéspolitikai dokumentumok, illetve a személyes interjúk és az adatelemzés alapján azonosítottuk. A stratégiaalkotás folyamatára az alábbiak szerint került sor.

- **SWOT elemzés készítése:** a helyzetelemzés következtetései alapján SWOT elemzés keretében került sor a következő időszak fejlesztési törekvéseiben rejlő lehetőségek és korlátok lehatárolására, illetve annak azonosítására, hogy milyen területeken lehet áttörést elérni és milyen elégtelenségek meglétét kell továbbra is figyelembe venni a fejlesztések megvalósításakor.
- **Jövőkép meghatározása:** a jövőkép egy tömören megfogalmazott, ideális esetben elérhető állapotot rögzít, mely adekvát választ ad az azonosított kihívásokra és összegzi a kívánatos fejlesztési eredményeket a távolabbi jövőre, vagyis a 2025 utáni időszakra vonatkozóan.
- **Stratégiai célok meghatározása:** a 2025-re elérni kívánt állapot egymondatos, tömör megfogalmazása, mely rögzíti az fejlesztések közvetlen következményeként elérni kívánt optimális állapotot.
- **Tervezett beavatkozások rögzítése:** az egyes átfogó vagy stratégia célok részletesebb kibontása, kis léptékű fejlesztések esetében pedig a várhatóan beérkező projektekkel szemben támasztott stratégiai elvárások ismertetésével. A beavatkozás egy olyan egységes fejlesztési csomag, mely azonos logika mentén egybegyűjti és összehangolja a szorosan összekapcsolódó fejlesztéseket és egységes stratégia mentén igyekszik megvalósítani azokat.
- **A hatásútvonalak feltárása:** a hatásútvonalak a tervezett fejlesztések által a kihívások kezelésére tett erőfeszítések és a várható eredmények közötti kapcsolatot mutatják be. A hatásútvonalak rögzítik a

(1) fejlesztési szükségletet, a (2) projektek befejezéséig várható kimeneteket, a (3) fenntartási időszak végéig realizálható eredményeket, illetve azokat a (4) hatásokat, melyeket a projektek közvetett vagy tolvagyűrűző pozitív következményként indukálnak.

- **Indikátorok meghatározása:** a kiválasztott célok mérésére alkalmas, releváns indikátor definíciójának rögzítésére mindenképp sor kerül, de tekintettel arra, hogy a 2020 utáni fejlesztési források mértéke és felhasználásának szabályai még nem ismertek, ezért a kiinduló és célértékek rögzítése csak a 2020-ban esedékes felülvizsgálatkor javasolt.
- **A célok szinergiája és koherenciája:** az egyes fejlesztési területeken kitűzött átfogó célok és a beavatkozási csomagok célkitűzéseit összegző specifikus célok összevetése a tekintetben, hogy az egymástól elszigetelt intézményi keretek között zajló fejlesztések milyen mértékben függenek össze a többi specifikus céllal, valamint hol javasolt erősebb koordináció a tervezés és végrehajtás során a szinergikus hatások maximális kiaknázása érdekében.
- **Konzisztencia az uniós, nemzeti és regionális fejlesztési célokkal:** csak olyan helyi fejlesztési célokra lehet állami támogatást igényelni, amelyre az uniós vagy nemzeti támogatási programok pénzügyi forrásokat biztosítanak. Ezért a közvetlen célterületet képező határ menti térség saját céljait a magasabb tervezési szinten meghatározott célokhöz szükséges igazítani és igazolni kell, hogy a helyi fejlesztések hozzájárulnak a regionális, nemzeti és uniós fejlesztési célok teljesüléséhez.

A stratégiaalkotási feladat végrehajtásának konkrét lépései összefoglalva az alábbiak:

- Korábbi fejlesztési dokumentumok, stratégiák és értékelések vizsgálata annak érdekében, hogy a stratégia a már eddig elért eredményekre, megfogalmazott célokra épüljön.
- A releváns uniós és nemzeti fejlesztési programok elemzése annak azonosítása érdekében, hogy melyik, milyen célból és milyen tervezett fejlesztések finanszírozásában nyújthat segítséget.
- Önerő és abszorpciós kapacitás felmérése és a tervezett fejlesztések ütemezése a rendelkezésre álló források alapján.
- Az indikátor rendszer felállítása, ennek részeként az indikátorok definíciójának, számítási módszertanának, relevanciájának bemutatása, a rendszeres és objektív mérési szempontok és adatforrások meghatározása, indikátor adatlapok kitöltése.
- A célrendszer, indikátor rendszer és beavatkozási logika, illetve a hatásmechanizmusok vagy hatásútvonalak grafikai ábrázolása.

4. HELYZETELEMZÉS

4.1. A magyar-szlovák határ menti térség bemutatása

4.1.1. Fekvése, természetföldrajzi adottságai, környezetvédelmi kihívásai

Magyarország és Szlovákia határ menti területein hat magyar megye – Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom, Pest, Nógrád, Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg – és öt szlovák kerület – Pozsonyi kerület (Bratislavský kraj), Nagyszombati kerület (Trnavský kraj), Nyitrai kerület (Nitriansky kraj), Besztercebányai kerület (Banskobystrický kraj) és Kassai kerület (Košický kraj) – helyezkedik el. A jelen stratégia célterületét képező Pest megye és a Nyitrai kerület (vagy más néven Nyitrai Önkormányzati Kerület) a két ország határszakaszának centrális része mentén található. A közigazgatási határok egyik oldalon sem követik mindig a természeti és domborzati viszonyokat, e két közigazgatási terület határ menti térségeinek topográfiai, társadalmi-gazdasági, településszerkezeti jellege a határ túloldalán is folytatódik. A két ország határa az Ipoly torkolatáig a Duna sodorvonalát követi, innen kezdve kisebb kitérésekkel az Ipoly a határfolyó egészen a magyarországi Ipolytarnócig. Pest megye határ menti területe, a Szobi járás a Dunától északra fekszik, nyugat felől vizsgálva ez az első határszakasz, amelyet nem a Duna határol. A Dunától északra a Garam völgye terül el, a Garam és az Ipoly között jellemzők a szántóföldi művelésű területek, míg az Északi-középhegység egyes határon átnyúló vonulatait pedig jellemzően erdők borítják.

A középhegység jellemezte területen a mérsékelt hűvös, csapadékosabb éghajlat jellemző, a szlovák területen a mérsékelt szárazföldi éghajlatot erőteljes hőingadozások jellemzik, a hideg telet hűvös nyár követi és a csapadék mennyisége is bőséges. A klímaváltozás hatásai elsősorban a hirtelen lezúduló, nagy mennyiségű csapadék formájában jelentkeznek, ezért az árvíz- és belvízvédelem területén várható egyre több feladat a környezeti károk megelőzése és elhárítása kapcsán. Az egyre szélsőségesebb időjárás által kiváltott problémák jelentős részét a két országnak közösen kell megoldania a jövőben, az árvizek által okozott károk megelőzése és mérséklése, a víztöbblet hasznosítása, helyben tartása közös feladat lesz a két ország számára. Az árvizek mellett további jelentős veszélyforrások a belvizek, az aszályok, a csapadék okozta vízerózió, valamint az ezekből következő talajminőség romlása is. Nagyobb szárazság esetén az erdőtüzek kialakulásának esélye is megnőhet.

A területi kohéziót tekintve a határon átnyúló tájegységek, táji adottságok, illetve a határfolyók, határon átnyúló hegységek egyszerre funkcionálhatnak összekötő és elválasztó tényezőként. Mivel a természeti adottságokat az adminisztratív határok csak ritkán követik, további számos közösen kezelendő és megoldandó feladat vár a két országra, melyek közé tartozik a közös folyószakaszok vízrendezése és a közös vízbázisok védelme. A természetvédelmi területek fenntartása, védelme és erősítése szintén kiemelten fontos feladat mindkét fél számára, hiszen a két ország közötti közigazgatási határt ökológiai folyosóként funkcionáló vízfolyások és erdővel borított hegyvidékek szabdadják.

A klímaváltozás káros negatív következménye lehet az olyan bevándorló, invazív fajok elterjedése, melyek gyorsabban alkalmazkodnak az éghajlati változásokhoz, ezért képesek kiszorítani az őshonos fajokat. A természetvédelem mellett az invazív fajok veszélyt jelentenek a mezőgazdasági termelésre is, az újonnan megjelenő gyomok, kártevők komoly károkkal és termeléskieséssel járhatnak, valamint a betolakodó fajok

elleni védekezés kapcsán talaj- és vízszennyezések is előfordulhatnak. Ezek a veszélyforrások a Pest megye és a Nyitrai kerület közötti határszakasz területeit közepes szinten veszélyeztetik, a magyar-szlovák határtérségben a klímaváltozás negatív hatásai várhatóan főleg Borsod-Abaúj-Zemplén megye és a Kassai kerület térségében lesznek a legmarkánsabbak.

A két ország határán található legjelentősebb vízfelületi kapcsolatot a Duna jelenti, a másik közös határfolyó az Ipoly. A határ menti térségben az eddig legjelentősebbnek tekinthető táji beavatkozásnak a korábban csak részben elkészült bős-nagymarosi vízlépcső minősül. A fejlesztés célja a hajózhatóság, a közös vízgazdálkodási feladatok ellátásának és a közös vízi energiatermelésnek a biztosítása volt. A beruházás azonban csupán részben valósult meg, csak a Dunakiliti tározó és vízlépcső, illetve szlovák oldalon az üzemvízcsatorna épült meg. Nem készült el ugyanakkor a nagymarosi duzzasztómű, a vízlépcső, a vízerőtelep és a hajózsilip sem. A kialakult helyzet rendezése az elkövetkező időszak el nem odázható közös, szakmai feladata, mely a továbbiakban is prioritásként kezelendő a két ország együttműködésében.

A másik fontos feladat a vízbázisok védelme és a vízminőség megóvása, különös tekintettel a területen található ivóvízbázisokra és karsztvízforrásokra. Az Aggteleki-karszt és a Szlovák-karszt területe vízföldtani szempontból egységet képez, a felszín alatti vízkészletek összefüggenek és hatást gyakorolnak egymásra. A karsztvizek fokozottan érzékenyek a szennyezésekre, így a hosszú távú vízellátás biztosítása érdekében védelmük kiemelten fontos. Emellett az Ipoly-folyó környéke természetvédelmi és tájvédelmi szempontból is jelentős turisztikai potenciállal rendelkezik. A térségben található a Duna-Ipoly Nemzeti Park, amely egy gazdag biodiverzitással rendelkező, jól megőrzött ökoszisztéma. A határ menti térség területei egyébként is a védettség különböző szintjeit élvezik, nemzeti parkok, védett és Natura 2000 területek egyaránt megtalálhatóak a térségben.

Mindkét országhatár menti területein öt-öt nemzeti park található, emellett az említett Aggteleki-karszt és Szlovák-karszt barlangjai 1995 óta a két ország közös, természeti világörökségi védelem alatt álló értékeinek minősülnek. A Natura 2000 területek mellett további több, kisebb védett terület is található a határ menti térségben, melyek a természetvédelmi előírások miatt csak korlátozott fejlesztési lehetőségekkel rendelkeznek, hiszen ezeken a területeken elsődleges prioritást a táj gazdag természeti adottságainak védelme élvez. Csak olyan tevékenységek folytathatók tehát ezeken a területeken, amik a védelmi célokhoz illeszkednek, ugyanakkor kitűnő adottságokat biztosítanak az ökológiailag fenntartható turisztikai tevékenységek folytatásához. Mind Magyarország, mind Szlovákia számára fontos, hogy a határ mindkét oldalán, a természet-megőrzési területkijelölés szempontjainak megfelelő területeken továbbra is megmaradjon a természetvédelmi korlátozás. Ezek a természeti adottságok Pest megye és a Nyitrai kerület határ menti területei esetében is az egyik legfontosabb értékeknek tekinthetők.

Magyarország és Szlovákia környezetügyi mutatói összességében kedvezőnek mondhatóak, a kijelölt Natura 2000 területek aránya mind a két országban meghaladja az Európai Unió átlagát az ország egész területéhez viszonyítva. Az élőhely-védelmi irányelv végrehajtási mutatója ugyanakkor mind a két országban elmarad az uniós átlagtól. A természetes élőhelyeket tekintve a határon átnyúló területek kapcsolata a közös határszakasz teljes hosszában összességében kedvező. A teljes szlovák-magyar határ menti térséget tekintve az ökológiai fejlesztésre alkalmatlan területek aránya 7,27%, ami jóval meghaladja az Európai Unió átlagát (4,44%).

3. táblázat – Natura 2000 területek aránya és az élőhely-védelmi irányelv végrehajtási mutató értéke

	Natura 2000 területek aránya	Élőhely-védelmi irányelv végrehajtási mutatója
Európai Unió	18,25%	89%
Magyarország	21,43%	86%
Szlovákia	28,95%	74%

Forrás: natura2000.eea.europa.eu

A biológiai kapacitás és az ökológiai lábnyom különbségeként számított ökológiai egyenleg viszont mind Magyarországon, mind Szlovákiában negatív. Ez azt jelenti, hogy a két ország összességében nagyobb mértékben használja fel környezeti erőforrásait, mint amekkora mértékben azok a rendelkezésükre állnának vagy pótolni tudnák. A víztermelési index ugyanakkor mindkét országban kedvezően alakul és jóval a maximális megengedett mérték alatti értéket mutat. Magyarország esetében a víztermelési index mértéke 5,62%, míg Szlovákia esetében ez a szám 2,91%, ami azt jelenti, hogy a két ország vizei stresszmentes állapotban vannak. Összességében Szlovákia ökológiai lábnyoma nagyobb, mint Magyarorszáké, azaz Szlovákiában a közel ugyanolyan fejlettségi szint fenntartásához jóval nagyobb környezeti erőforrás hasznosítás párosul.

A két ország környezet- és természetvédelmi intézményrendszere sok hasonlóságot mutat. Magyarországon az Országos Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Főfelügyelőség jogutódjaként a Pest Megyei Kormányhivatal, valamint az egyes szakpolitikai területeken illetékes Földművelésügyi, valamint a Nemzeti Fejlesztési Minisztérium látja el a feladatokat, míg Szlovákiában a Környezetvédelmi Minisztérium alá tartozó Szlovák Környezetvédelmi Felügyelet (Slovenská inšpekcia životného prostredia) van felruházva hasonló jogkörrel, a természetvédelmi kezelési feladatokat pedig a nemzeti parki igazgatóságok végzik el. A környezetvédelmi és vízügyi kezelési feladatokat Szlovákiában a kerületi környezetvédelmi hivatalok (Krajský úrad životného prostredia), valamint a hozzájuk tartozó körzeti szervezeteik, Magyarországon pedig a Földművelésügyi és Nemzeti Fejlesztési Minisztérium illetékes szervezeti egységei végzik. Végül, a Szlovák Környezetvédelmi Ügynökség (Slovenská agentúra životného prostredia) tevékenysége a környezeti nevelésre, a környezettudatosság terjesztésére, illetve a természeti és energetikai tervezésre szorítkozik.

4.1.2. Népeség és településhálózat

A teljes határ menti terület legjelentősebb vonzáskörzetével Budapest rendelkezik, amely a jelen stratégia célterületeként azonosítható Pest megye és Nyitrai kerület határ menti települései szempontjából is meghatározó szereppel bír. A teljes határszakaszt tekintve Pozsony (Bratislava) és Kassa (Košice) vonzáskörzetének jelentőségét érdemes még kiemelni. A szűkebb értelemben vett célterület esetében pedig erősen érezhető a határszakaszt jellemző kis- és közepes méretű városok, így Komárom, Révkomárom (Komárno), illetve Esztergom és Párkány (Štúrovo) városainak közös térszervező ereje is. Utóbbi település egyúttal jelen stratégia elsődleges célterületén is fekszik.

A teljes határszakaszra vonatkozóan az elérhető közigazgatási funkciókat – mint az oktatási szolgáltatások, közigazgatási szociális tevékenységek és egészségügy – tekintve elmondható, azok a magyar oldalon

kiterjedtebbek és az egyes intézmények területi elhelyezkedése is kiegyenlítettebb, mint a határ túloldalán. Ugyanakkor Pest megye és a Nyitrai kerület határ menti területei esetében a magyar oldalon, például a Szobi járásban nincsenek felsőoktatási intézmények, míg a célterületen kívül eső, ám a Nyitrai kerülethez tartozó Révkomárom (Komárno) gazdag adottságokkal rendelkezik e tekintetben. A határon átívelő vonzaskörzettel rendelkező városok közül Révkomárom (Komárno), Komárom, Esztergom, Párkány (Štúrovo) és Budapest a legjelentősebb a határtérségben. Közben mindkét országban a főváros a legnagyobb határ menti térszervező központ, a jelen stratégia által érintett célterületen még regionális központok – Győr, Miskolc, Kassa (Košice) – sem fekszenek, Nyitra (Nitra) pedig a szlovák oldali kerület északi, határtól messzebb eső részén helyezkedik el.

Közben Nyitra (Nitra) – Nagyszombat (Trnava) mellett – a Nyugat-Szlovákia kiemelkedő központja, a településhálózati sajátosságokból következően a térség délebbre fekvő településeire nem minden esetben képes vonzó hatást gyakorolni. Ebből következően az alacsonyabb funkcióúrással rendelkező, szűkebb déli területek funkciómegosztása jelentősen segítené a térség fejlődését, különös tekintettel Esztergom-Párkány (Štúrovo) esetében.

A Budapest által dominált Közép-magyarországi régió az egész határtérség legkiemelkedőbb és legsokoldalúbb központja, vonzaskörzetének hatása csak a pozsonyi és kassai agglomeráció környezetében csökken valamelyest. Budapest mérete és jelentősége miatt komoly hatást gyakorol a határon túli területekre is, elsősorban kulturális központként, illetve közlekedési csomópontként. A Liszt Ferenc Nemzetközi Repülőtér szlovákok is gyakorta használják, emellett sokan járnak át bevásárolni és szabadidőt eltölteni is Magyarországra. Szintén dominánsak Budapest felsőoktatási adottságai, emiatt sok szlovák nemzetiségű és szlovákiai magyar anyanyelvű diák tanul a magyar fővárosban. Mivel a budapesti agglomeráció Esztergom térségében egészen a szlovák határig terjed, a főváros körüli városgyűrűnek északnyugaton funkcionális részévé válhatnak a későbbiekben Párkány (Štúrovo) mellett a célterület további szlovák települései is. Ehhez a határtérség közepéhez köthető területeken az intézményi kapcsolatok erősítésére van szükség, lévén a határ még mindig erős elválasztó szerepet tölt be. Összehangolt kapacitásfejlesztéssel azonban a kapcsolatok jelentősen javíthatók, távlati célként pedig minden városi szolgáltatás elérhetősége biztosítható lehetne a határrégióban.

Jelen stratégia közvetlen célterülete Pest megye és a Nyitrai kerület határ menti térsége, azon belül magyar oldalon a Szobi járás egésze, illetve szlovák oldalon a Nyitrai kerület (Nitriansky kraj) Érsekújvári és Lévai járásainak határ menti települései, melyek tehát nem tartoznak egy közigazgatási egység alá.

4.1.3. Határátkelők és átjárhatóság

A magyar-szlovák határvonala összesen 679 kilométeres hosszúságával az egyik leghosszabb belső határszakasz az egész Európai Unióban és mindkét ország számára ez a leghosszabb közös határszakasz is egyben. A teljes magyar-szlovák határszakaszon átlagosan huszonöt kilométert kell megtenni a legközelebbi határátkelőig, ami jelentősen elmarad az átlagos, Nyugat-Európában jellemző átlagtól, ahol jellemzően hét-nyolc kilométerenként találhatóak határátkelőhelyek. Azonban az elmúlt időszakban történtek előrelépések e téren, hiszen míg 2003-ban csak 18 határátkelő üzemelt, a schengeni övezetbe való belépésnek és a 2007-2013 közötti szlovák-magyar határ menti operatív program keretében

megvalósuló fejlesztéseknek köszönhetően mára 41 határátkelési pont működik a teljes határszakaszon, köztük közúti, vasúti és kompos átkelőhelyek is.

Ezen túlmenően jelenleg is több határátkelő építése van napirenden, melyek a tervezés és megvalósítás különböző fázisaiban vannak. A gazdasági és területi kohézió szempontjából a legjelentősebb fejlesztés a nyugati határszakaszon 2019-re várhatóan elkészülő új komáromi közúti híd megépítése lehet, az esztergomi teherkomp beüzemelése esetén pedig további nagy teherforgalmat bonyolító átkelőhelyé válhat a jövőben. A közvetlen célterület fejlesztése tekintetében meghatározó a középső határszakaszon kiépíteni tervezett 15 Ipoly-híd elkészülte, az Ipolytól keletre fekvő határszakaszon pedig – lévén az utóbbi években elegendő átkelési pont épült – a meglévő kapcsolatok fejlesztése szükséges. A legtöbb új határátkelési pont a Szobtól keletre húzódó határszakaszon létesült, a most tervezett átkelők többsége is Nógrád, valamint Borsod-Abaúj-Zemplén megyében kapna helyet. A szűkebb célterület szempontjából azonban kiemelt jelentőségű az Ipolydamásd és Helemba között tervezett Ipoly-híd, amely megépítését a magyar és szlovák fél hosszú évek óta tervezi, az elkövetkező években pedig meg is valósulhat a beruházás.

A határátkelők túlnyomó többsége (30) közúti átkelő, a vasúti kapcsolatok száma ennek mintegy harmada (9), melyek azonban jelen állapotukban kihasználatlanok. A határkapcsolatok fejlesztése érdekében a 2014-2020 közötti programozási időszakban 25 új közúti átkelő építését irányozták elő. Az új határátkelők segítségével a periférikus helyzetű települések általános elérhetősége számottevően javulhat, valamint a rövidebb közúti távolság miatt mérséklődne az elérési idő, illetve a környéket terhelő közlekedési károsanyag-kibocsátás is. A határ menti kapcsolatok bővítésének legfontosabb eszköze a tervezett összeköttetések kiépítése, amely nagymértékben javítana a határ menti területek társadalmi-gazdasági fejlődésének potenciálján is.

Az Ipoly folyó két oldalán jellemzően elmaradott, periférikus helyzetű térségek helyezkednek el, mely ugyanúgy jellemző a szűkebb értelemben vett célterületre is, azaz Pest megye és a Nyitrai kerület határtérségére. Az említett új átkelők közül többet is az Ipoly folyón terveznek megvalósítani, melyek jelentősen fellendítenék a határ menti forgalmat, illetve segítenék a határ két oldalán fekvő területek integrációját és gazdasági-társadalmi kapcsolatainak intenzívebbé tételét. A már említett Ipolydamásd és Helemba között megvalósuló, prioritást élvező beruházáson túl hidat terveznek többek között Vámosmikolára, mellyel az Ipoly-vidék magyarországi települései mintegy 8-10 kilométerrel kerülnének közelebb Levicéhez, így ez a beruházás is jelentősen javítaná a térség településeinek elérhetőségét. Az Ipoly alsó folyásán szintén több határátkelőt terveznek, melyek jelentősen erősítenék a határtérség kohézióját, emellett a magyar oldalon található településközpontok elérhetősége is javulna az Ipolytól északra elterülő községekből. Már a Parassapuszta-Ipolyság (Šahy), valamint a Balassagyarmat–Tótygyarmat (Slovenské Ďarmoty) közötti határszakaszra tervezett átkelők egyikének megépülése is sokat jelentene az Ipolytól északra elterülő, hátrányos munkaerő-piaci helyzettel rendelkező községek számára, hiszen mintegy 14-16 kilométerrel kerülnének közelebb Váchoz, valamint Budapesthez, ami kedvezően hatna az ingázási hajlandóságra.

A határátkelőhelyek sűrűsége mellett figyelembe kell venni az egyes átkelők áteresztő kapacitását, illetve az átmenő forgalom mértékét is. A jelen stratégia által vizsgált célterület közvetlen közelében a magyar-szlovák határ három legnagyobb áteresztő képességű átkelői közül kettő is található. A legforgalmasabb a nyugati határszélen működő Rajka-Dunacsún (Čuňovo) határátkelő, melyen átlagosan 5 473 jármű

közlekedik naponta. A második és harmadik legforgalmasabb határátkelő viszont már a vizsgált területen, illetve közvetlen közelében helyezkedik el. A Komárom-Révkomárom (Komárno) határátkelő forgalma 5 029 jármű naponta, a harmadik legforgalmasabb áteresztési pont pedig Esztergom és Párkány (Štúrovo) között működik, forgalma 4 924 jármű naponta a 2014-es adatok alapján. A forgalom összetételének vizsgálata alapján megállapítható, a szlovák és magyar járművek kiegyenlített megoszlása jellemző, egyedül Ipolytarnócnál jelentősebb a magyar átmenőforgalom.

Az áteresztő képesség másik eleme a határátkelő hidak teherbírása, mely az áruszállítás szempontjából jelent korlátozó tényezőt. Az esztergomi Mária Valéria híd például csak 3,5 tonnás teherbírással rendelkezik, így ezen a határátkelőn nincs lehetőség komolyabb teherszállítmányok eljutására a határ túloldalára. A Komárom és Révkomárom (Komárno) közti híd teherbírása ellenben 20 tonna, így itt lehetőség van a teherfuvarozásra, nagyobb áruszállító járművek átkelésére is. Emellett a célterület közelében, attól keletre fekvő Hont-Parassapuszta és Ipolyság (Šahy) között nyílik még lehetőség a teherforgalom korlátozása nélkül átkelni a határon. A közelben fekvő határátkelők közül továbbá a tésai híd rendelkezik 7,5 tonnás teherbírással, amely lehetővé teszi a kisebb teherforgalom bonyolítását a határ két oldalán fekvő területeken. Azt azonban hangsúlyozni kell, a Komárom és Ipolyság (Šahy) közötti mintegy 95 kilométeres határszakaszon jelenleg nincs mód a középnehéz és nehéz teherautók átkelésére.

A teherszállítás szempontjából a komáromi átkelő a későbbiekben is kulcsszerepet tölt majd be. A magyarországi belső körzetek közötti forgalom szempontjából jelentős a célterületen található, Letkés és Párkány (Štúrovo) közötti útvonal, a szlovákiai belső forgalom tekintetében pedig a Parassapuszta és Ipolyság (Šahy) közötti határátkelő. Utóbbi nemzetközi jelentőséggel is bír, hiszen a 2. sz. főút forgalmát bonyolítja le. Az intenzív, belső városi forgalom inkább a Komárom és Révkomárom (Komárno), illetve az Esztergom és Párkány (Štúrovo) között fekvő átkelőhelyeken jellemző.

A teljes határszakaszon található vasúti átkelők közül kettő nyújt lehetőséget személyszállításra is, melyek közül az egyik a közvetlen célterületen helyezkedik el Szob és Helemba (Chľaba) között. Mindez helyzeti előnyt biztosít a környező határátkelőkkel szemben, amire alapozva erősíteni lehet a turizmust, illetve a munkaerő ingázását is ezen a határszakaszon. A távolabb eső, személyszállításra szintén alkalmas Hidasnémeti és Hernádcvány (Čaňa) közötti határátkelővel együtt a Szob és Helemba (Chľaba) közötti személyforgalom jelentősége kiemelkedően fontos a térségben.

A korábbi határon átnyúló együttműködési programok pénzügyi keretei elsősorban a kisköltségű, akadálymentesítést és némi útfelújítást tartalmazó projektek megvalósításának finanszírozására adtak lehetőséget. A különböző szempontokat figyelembe vevő tíz legfontosabb fejlesztést tartalmazó projektlistában a közvetlen célterülethez kapcsolódóan két határátkelő fejlesztése szerepelt a tervekben, ezek a Parassapuszta és Ipolyság (Šahy), illetve a Hont-Parassapuszta és Ipolyság (Šahy)-Homok összeköttetését javító fejlesztések voltak. A közelben, a célterületről keletre fekszik még három további fejlesztés is a tervezett tízből, melyek közül az egyik a Balassagyarmat és Tótygyarmat (Slovenské Ďarmoty) közötti határátkelő, egy Ipolytarnóc és Kalonda között található, a harmadik pedig Balassagyarmat-Újkóvár-Kóvár (Koláre) összeköttetését javítaná. A tervezett fejlesztések többsége tehát a középső határszakaszt érinti, ahol emiatt várható a menetidő és az elérhetőség javulása, a közlekedés költséghatékonyabbá tétele, valamint a térség környezeti terhelésének csökkenése. A tervezett vasúti projekteket tekintve a Szobi járás és a Nyitrai kerület határ menti települései szempontjából a Komárom

és Révkomárom (Komárno) közötti, a Budapest-Szob-Párkány (Štúrovo)-Érsekújvár (Nové Zámky) közötti, a Hont-Ipolyság (Šahy) közötti, illetve kisebb mértékben a Balassagyarmat–Ipolytarnóc–Kalonda közötti határátkelő forgalma a meghatározó.

Összességében a teljes határszakaszra vonatkozóan a keleti határtérségekben a határátmeneti pontok sűrítése jól halad, és egyre kevesebb lehetőség nyílik a személy- és áruszállítások bővítésére. Viszont a középső területeken és nyugaton a szállítási igények, valamint a határon átnyúló települési kapcsolatok javításának fontos alapfeltétele a meglévő és új határátkelők fejlesztése, áteresztő kapacitásuk bővítése. A fejlesztési igények kielégítése ugyanakkor igen jelentős pénzügyi erőforrásokat, illetve tervezési és végrehajtási kapacitásokat igényel, melyek meghaladják a szlovák-magyar határmenti operatív program kereteit. Ezért elengedhetetlen a fejlesztésekhez további forrásokat biztosítani a tagállamok országos közlekedésfejlesztési operatív programjaiból, az esetlegesen bevonható központi brüsszeli forrásokból – például a Connecting Europe Facility programból –, illetve minél több nemzeti fejlesztési forrást is javasolt allokálni a projektekre. A határ menti program keretein belül így a jövőben is elsősorban a kisebb határmetszési pontok fejlesztését irányozhatják elő és valósíthatják meg sikeresen.

4.2. A Pontibus ETT célterületének természeti, gazdasági és társadalmi jellemzői

4.2.1. Természeti adottságok

A Szobi járást délről a Duna, északnyugatról az Ipoly, keletről a Börzsöny és a Nógrádi-medence határolja, nyugati és északi része ország és megyehatár is egyben, nem csak a magyar-szlovák határon fekszik, de Nógrád megyével is szomszédos. A járás éghajlatát a középhegységi viszonyok befolyásolják, a csapadék mennyisége évi 600-800 mm.

A Szobi járásban terül el az Északi-középhegység köznap értelemezés szerinti legnyugatibb tagjának, a Börzsönynek mérvadó része – földrajzi értelemben ugyanakkor az Északi-középhegység részének tekintendő a Szobi járástól délnyugatra, a Duna túlsópartján fekvő Visegrádi-hegység is. A jellemzően vulkáni kőzetek alkotta Börzsöny egy kis területen Szlovákiába is átnyúlik, a határon túli Kovácspataki-hegyek is a vonulat részének tekintendők. A Börzsöny kistájai a Központi-Börzsöny, a Börzsönyi-kismedencék – teljes egészében a Szobi járásban elterülve – és a Börzsönyi-peremhegység. Legmagasabb csúcsa a 938 méter magas Csóványos, amely Pest és Nógrád megye határán csúcsosodik. A hegycsúcsról a Dunakanyarra és a Magas-Tátrára is gyönyörű kilátás nyílik. A Börzsöny változatos táji adottságai, így a Szobi járás területei kiváló túraútvonalakat kínálnak az aktív pihenésre vágyók számára.

A Duna-Ipoly Nemzeti Park jelentős területe szintén a Szobi járásban található. A védett terület Magyarország egyik leggazdagabb élővilágú nemzeti parkja, számos állat- és növényfaj csak itt él az országban. Az erdők növényzetét főként a kocsánytalan tölgy alkotja, a térség állatvilágára pedig a szarvas, az őz, a vaddisznó, a róka, a nyest, a réti- és a királlysas, a karvaly, a vándorsólyom, valamint a szalamandra jelenléte jellemző.

A Nyitrai kerület két szubprovinciából áll, a Kisalföldből és a Nyugati-Kárpátok belső vonulatából. Az alföldi jelleg dombságokkal tagolt, északon a Tribecs, északkeleten a Selmeci-hegység nyúlványai és a

Garammenti Inóc tagolják. A belső Nyugati-Kárpátok három területre osztható, amelyekből az egyik a Tatra–Fátra vidék (Tribecs, Vágmenti Inóc), a másik a Szlovák-középhegység (Garammenti Inóc, Selmeci-hegység, Korponai-fennsík) a harmadik pedig a Burda (Helembai-hegység). A térség az egyik legmelegebb és legszárazabb terület Szlovákiában, de mezőgazdasági termelésre kifejezetten jó adottságokkal rendelkezik. A stratégia szempontjából célterületnek minősülő települések a kerület délkeleti csücskében, a magyar-szlovák határ mentén helyezkednek el, a térség természetföldrajzi adottságait a Helembai-hegység és az Ipoly határozza meg.

A Nyitrai kerületben aránylag magas a védett területek aránya. Területét három tájvédelmi körzet, a Ponitrie tájvédelmi terület (Nyitrai, Tapolcsányi, Aranyosmaróti, Lévai járás), a Selmeci-hegység tájvédelmi terület (Lévai járás), és a Duna-ártéri tájvédelmi terület (Komáromi, Érsekújvári járás) fedi le. Nemzetközi jelentősége a vízmadarak élőhelyeinek van, amilyen a Csicsói-holtág, a Párizsi-mocsarak, a Duna-ártér és az Ipoly mente. A Taszármalonyai arborétum egyedi idegen eredetű vegetáció gyűjteményéről ismert és gyakran látogatott turisztikai látványosság is egyben. A Natura 2000 területek hálózatából a kerület területén 8 madárvédelmi terület és 59 európai jelentőségű terület található. A legtöbb védett terület az Érsekújvári járásban (47) van, amelyet a Komáromi járás követ 35 védett területtel, míg a legkevesebb védett terület az Aranyosmaróti járásban található (7). A stratégia célterülete délen a Duna és a Helembai-hegység, délen és nyugaton a Garam mente, keleten és északon az Ipoly mente környezetében érint védett területeket.

A Nyitrai kerületben a Garam és a Duna vízgyűjtő területén 83 földalatti vízforrás található, amelyek közül a legtöbb a Lévai (54) és az Érsekújvári járásokban (22) fakad. A Vág vízgyűjtő területén ezzel szemben 736 földalatti vízforrás található, amelyek közül a legtöbb az Érsekújvári (242) és a Nyitrai (238) járásokban fakad. A jelentősebb vízfolyások minősége és ökológiai állapota nem veszélyeztetett. Jó ökológiai állapottal rendelkezik a Zsitva folyó felső folyása, a Nyitra, a Vág, az Ipoly, a Garam és a Duna teljes szakasza is átlagos ökológiai állapotú. Rossz ökológiai állapotban van ugyanakkor az Öreg-Nyitra (Nyitra–Alsóköröskény szakasz), a Kis-Duna (a Nyitrai kerület területére folyásától, teljesen a Vágba torkolásáig) és a Zsitva. A mezőgazdaságilag kihasznált területeken fakadó vízfolyásoknak és patakoknak általában átlagos ökológiai állapota van, a Nyitra kerület hegyvidékein folyó patakok pedig elérik a jó ökológiai állapotot is. A stratégiai célterület szlovák oldalán a meghatározó vízfolyások a Duna, a Garam és az Ipoly.

Az árvízvédelmet tekintve a Nyitrai kerületnek a Szlovák Köztársaság többi kerületével szemben a vízgazdálkodás szempontjából rendkívüli elhelyezkedése van, mivel öt jelentős vízfolyás - a Duna, a Vág, a Nyitra, a Garam és az Ipoly – is áthalad rajta. E tekintetben a téma a célterületen fekvő településeket is kiemelten érinti. Az árvizek kialakulásának a legnagyobb kockázata a tavaszi időszakban van, a hóolvadás, valamint a gyakran előforduló heves esőzések miatt. Az árvízvédelem kapcsán a leghatékonyabb intézkedések közé tartozik a vízgyűjtő területek erdősítése, a települési szilárd hulladékok eltávolítása a folyók és a patakok fenekéről, valamint a műszaki intézkedések, mint a folyómedrek kotrása, a folyók oldalainak a megerősítése, védőgátak és mélyedések kiépítése. További intézkedések irányulhatnak a táj- és az ökoszisztéma sokféleségének megőrzésére, a vízfolyások hosszanti és laterális folytonosságának biztosítására és a vízfolyásokban található akadályok eltávolítására, valamint a biodiverzitás támogatására és az ökoszisztéma-szolgáltatások biztosítására.

4.2.2. Településszerkezet

A Pontibus ETT teljes működési területét képező Pest megye 6.391 km², a Nyitrai kerület 6.344 km². Pest megye 187 településsel rendelkezik. A Nyitrai kerület (Nitriansky kraj) az ország ötödik legnagyobb kerületeként a Szlovák Köztársaság területének 12,9%-án terül el. A Nyitrai kerületet 354 település alkotja. A Pontibus ETT teljes működési területe mindösszesen több mint 1,9 millió embert és 541 települést fed le. A fentiekben meghatározott elsődleges célterületet a magyar oldalon Szobi járás, szlovák oldalon a határmenti települések alkotják. E célterület mintegy 56.000 lakost és 44 települést foglal magában.

Magyar oldalon a **Szobi járás** területén két város – Szob és Nagymaros –, valamint tizenöt község – Bernecebaráti, Ipolydamásd, Ipolytölgyes, Kemence, Kismaros, Kóspallag, Letkés, Márianosztra, Nagybörzsöny, Perőcsény, Szokolya, Tésa, Vámosmikola, Verőce és Zebegény – található. A Szobi járás területe 438,33 km², ezzel a közepes méretű járások közé tartozik. A járás lakónépességének száma ugyanakkor nem éri el a 25.000 főt (2017.01.01. adatok alapján 24.413 fő), amivel a magyarországi járások között az alacsonyabb lakosságszámú járások között jegyezhető. Jelenleg a járás legnépesebb települése Nagymaros (4.750 fő), legkevesebb lakója pedig Tésának van (85 fő).

4. táblázat – A Szobi járás településeinek alapadatai (2017)

Település	Rang	Lakónépesség (fő)	Terület (hektár)
Bernecebaráti	Község	855	3 769
Ipolydamásd	Község	346	1 160
Ipolytölgyes	Község	428	1 367
Kemence	Község	933	4 275
Kismaros	Község	2 229	1 196
Kóspallag	Község	746	1 277
Letkés	Község	1 111	2 455
Márianosztra	Község	821	2 026
Nagybörzsöny	Község	677	5 066
Nagymaros	Város	4 750	3 437
Perőcsény	Község	301	4 140
Szob	Város	2 587	1 797
Szokolya	Község	1 842	5 905
Tésa	Község	85	438
Vámosmikola	Község	1 651	2 529
Verőce	Község	3 823	2 033
Zebegény	Község	1 228	963
Összesen	2 város, 15 község	24 413	43 833

Forrás: KSH Helyiségnévtár (2017)

A Szobi járás székhelye, Szob Pest megye legészakibb városi rangú települése. A város Szlovákiával közvetlenül határos.

A járás települései közül mindössze három – Nagymaros, Szob és Verőce – rendelkezik önálló önkormányzati hivattal, a további települések közigazgatásilag négy közös önkormányzati hivatalba tömörülnek. Kemence Önkormányzati Hivatalához tartozik Vámosmikola, Bernecebaráti, Nagybörzsöny és Perőcsény, Márianosztrához Ipolydamásd, Ipolytölgyes, Letkés és Zebegény, Kismaros hivatalához Szokolya és Kóspallag, illetve Vámosmikola önkormányzatához Tésa és Perőcsény.

A régió belső fejlettségi különbségeit alátámasztja, hogy a Szobi járás a kedvezményezett járások besorolásáról szóló 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet értelmében kedvezményezett járásnak minősül, mert a társadalmi és demográfiai, lakás és életkörülmények, helyi gazdasági és munkaerő-piaci, valamint infrastruktúra és környezeti mutatókból képzett komplex mutatójának értéke (45,97), ha nem is sokkal, de kisebb, mint az összes hazai járás komplex mutatójának átlaga. A Szobi járás azonban Pest megye többi hátrányos helyzetű járásánál – a Ceglédi, a Nagykáti és a Nagykőrösi járásokénál – kedvezőbb komplex mutatószámmal rendelkezik.

Emellett a kedvezményezett települések besorolásáról és a besorolás feltételrendszeréről szóló 105/2015. (IV. 23.) Korm. rendelet értelmében a járás egyik települése, Nagybörzsöny társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett településnek is minősül. A besorolást szintén egy komplex mutató számításával készítik, amely a társadalmi és demográfiai helyzetet, a lakás és életkörülményeket, a helyi gazdasági és munkaerő-piaci helyzetet, valamint az infrastrukturális és környezeti adottságokat vizsgálja.

A Szobi járás településszerkezetét tehát kettősség jellemzi. Egyrészt a Dunakanyar környékét dinamikus fejlődő, növekvő lakosságszámú kis- és középtelepülések jellemzik, másrészt a Börzsöny belső területein periférikusan fekvő, nehezebben megközelíthető, előregedő és elnéptelenedő kistelepülések fekszenek.

Adminisztratív tagoltság szempontjából a **Nyitrai kerület** hét járásból, a Komáromi, a Lévai, a Nyitrai, az Érsekújvári, a Vágsellyei, a Nagytapolcsányi és az Aranyosmaróti járásokból (okresy) áll. Jelen stratégia célterülete a Lévai és az Érsekújvári járások huszonhét határ menti településére terjed ki, melyek közül tizenegy az Érsekújvári, tizenhat a Lévai járáshoz tartozik. A Nyitrai kerületben összesen 354 település található, amelyből tizenöt – Ógyalla, Gúta, Komárom, Léva, Nyitra, Érsekújvár, Ipolyság, Vágsellye, Párkány, Nagysurány, Garamtolmács, Nagytapolcsány, Verebély, Aranyosmarót és Zseliz – városi ranggal rendelkezik. A városok közül kettő – Ipolyság és Párkány – fekszik a stratégia célterületén. Az urbanizáció foka a teljes kerületben kisebb (45,6 %), mint a szlovák átlag (53,9%) és egyúttal a másik hét szlovák kerülethez képest is a legalacsonyabb.² A Nyitrai kerület geopolitikai elhelyezkedése alapján a délkelet-európai fejlesztési tengelyen fekszik, amelyet Európa területi fejlesztési programján belül „Red Octopusnak” (Piros Polipnak) neveznek. A fejlesztési irány Stuttgart-Ulm-München-Salzburg/Linz-Bécs-Pozsony-Budapest-Belgrád útvonalat érinti.

A stratégiában érintett járások az Érsekújvári (területe 1.347 km²) és a Lévai járás (területe 1.551 km²). Székhelyeik, Érsekújvár és Léva a határtól távolabb esnek, térszervező erejük nem érinti a határ menti térséget, a lehatárolt célterületnek nem képezik részét. A két járás a Nyitrai kerület részeként a Nyugat-

² ŠÚ SR – RegDat és KSH

Szlovákia régióhoz tartozik, mely a Pozsonyi régió után a legfejlettebb szlovák térségnek számít, emellett pedig ebben a régióban a legmagasabb a magyar kisebbség aránya.

A stratégia célterülete a határ szlovák oldalán tehát a Nyitrai kerület Érsekújvári és Lévai járásainak határmenti településeiből – Alsószemeréd, Bajta, Felsőtúr, Garamkövesd, Garampáld, Garamsalló, Gyerk, Helemba, Ipolybél Ipolykiskeszi, Ipolypásztó, Ipolyság, Ipolyszakállos, Ipolyszalka, Ipolyvisk, Kicsind, Kisgyarmat, Kisölvéd, Leléd, Lontó, Nagytúr, Nána, Párkány, Peszektergenye, Százd, Szete és Zalaba – áll. A célterület huszonhét települése közül Ipolyság és Párkány rendelkezik városi ranggal, a két település lakosság száma kiemelkedő a vizsgált határ menti térségben, hisz a huszonhét település összlakosságának (31.385 fő) több, mint a fele ebben a két városban él. A célterület községei közül tizennégy település aprófalunak minősül (lakosságuk kevesebb, mint 500 fő) és a további tizenegy település lakossága sem haladja meg az 1.500 főt, vagyis a térséget leginkább kis lélekszámú települések jellemzik. Mivel Szlovákiában is az úgynevezett településlejtő – a települések méretbeli rangsora – képezi a fejlettségben mutatkozó területi egyenlőtlenségek egyik dimenzióját, így ennek megfelelően a vizsgált határ menti terület viszonylag elmaradottnak számít.

A célterület legnépesebb városa Párkány (10.427 fő), amely a Mária Valéria híd által közvetlen összeköttetésben áll a határ túloldalán Esztergommal. A két település közötti kapcsolat erősítése jelen stratégia célja is, amely tovább segítheti a funkciómegosztást a térségben. A célterület második legnépesebb városa Ipolyság (7.344 fő), melynek közelében viszont a határ túloldalán nem fekszik jelentősebb funkciókat tömörítő település. Párkány és Ipolyság a célterület magyarországi településeit beleértve is kimagasló lakónépességgel rendelkeznek, így a célterület viszonylatában szerepük meghatározó lehet a jövőre nézve. A települések lakosságának és területének adatait az alábbi táblázat tartalmazza.

5. táblázat – A szlovák célterület településeinek alapadatai (2017)

Település	Járás	Rang	Lakónépesség (fő)	Terület (hektár)
Alsószemeréd	Lévai	Község	555	1 186
Bajta	Érsekújvári	Község	402	933
Felsőtúr	Lévai	Község	597	1 297
Garamkövesd	Érsekújvári	Község	1 351	1 880
Garampáld	Érsekújvári	Község	226	762
Garamsalló	Lévai	Község	371	1 904
Gyerk	Lévai	Község	282	820
Helemba	Érsekújvári	Község	711	1 395
Ipolybél	Lévai	Község	226	1 138
Ipolykiskeszi	Érsekújvári	Község	386	843
Ipolypásztó	Lévai	Község	493	1 296
Ipolyság	Lévai	Város	7 344	4 273
Ipolyszakállos	Lévai	Község	833	1 815
Ipolyszalka	Érsekújvári	Község	998	2 607
Ipolyvisk	Lévai	Község	675	1 930
Kicsind	Érsekújvári	Község	384	772
Kisgyarmat	Érsekújvári	Község	427	1 392

Település	Járás	Rang	Lakónépesség (fő)	Terület (hektár)
Kisölvéd	Lévai	Község	167	680
Leléd	Érsekújvári	Község	308	824
Lontó	Lévai	Község	678	1 506
Nagytúr	Lévai	Község	749	919
Nána	Érsekújvári	Község	1 219	1 795
Párkány	Érsekújvári	Város	10 427	1 313
Peszektergenye	Lévai	Község	647	2 555
Százd	Lévai	Község	476	1 824
Szete	Lévai	Község	274	1 206
Zalaba	Lévai	Község	179	735
Összesen	11 Érsekújvári, 16 Lévai	2 város, 25 község	31 385	39 600

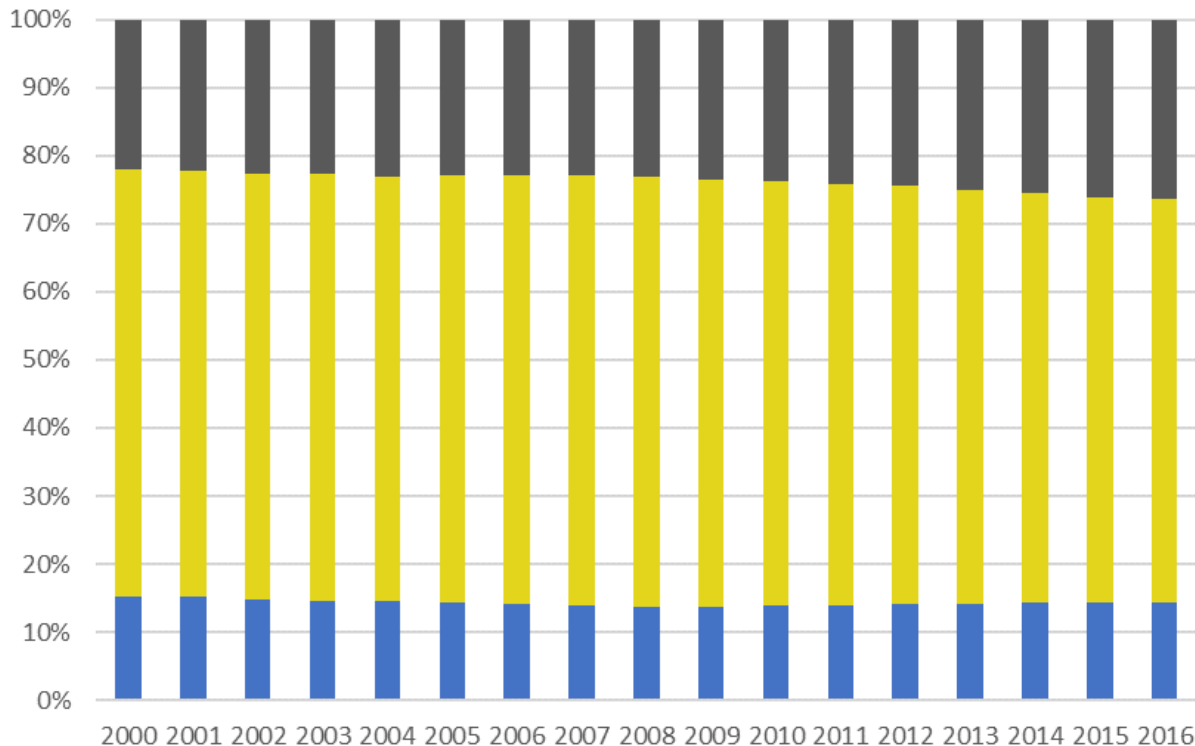
Forrás: datacube.statistics.sk

4.2.3. Demográfia, munkaerőpiac

Pest megye népessége 1.247.372 fő, ezzel Magyarország legnépesebb megyéje egyben. A lakosságszámból 601.836 férfi, 645.536 nő, a népsűrűség 195 fő/km². A Nyitrai kerület lakosságszáma 2017 év végén ezzel szemben 678.692 fő volt, így Szlovákia nyolc kerülete közül a Nyitrai a negyedik legnépesebb. A népsűrűség 107, fő/km² volt 2017-ben, ami kevesebb, mint az országos átlag (110,93 fő/km²). A Nyitrai kerület regionális sajátossága továbbá a magyar nemzetiségű lakosság magas aránya, amely eléri a 24,6%-ot.

Míg hosszú idősoros adatokból a 60 év feletti állandó lakosok számáról áll rendelkezésre adat, addig az öregségi index esetén a 64 évnél idősebb népesség számát hasonlítják a fiatalok (0-14 évesek) számához. 2016-ban Szobon a mutató értéke 201,6 volt, azaz 100 fiatalra több mint kétszer annyi idős lakos jutott. Mindezzel párhuzamosan a Szobi járás településein is hasonló tendenciák figyelhetők meg, mivel az utóbbi időben ugrásszerűen megnőtt a fiatal és idős lakosok számának egymáshoz viszonyított aránya, köszönhetően a járás elöregedésének. Bár a társadalom elöregedése országosan jellemző tendencia, de annak mértéke lassabb, mint a vizsgált térségben, hiszen mind Szob, mind a Szobi járás öregségi indexe meghaladja az országos átlagot.

2. ábra – A Szobi járás állandó népességének korcsoport szerinti megoszlása (2000-2016, %)

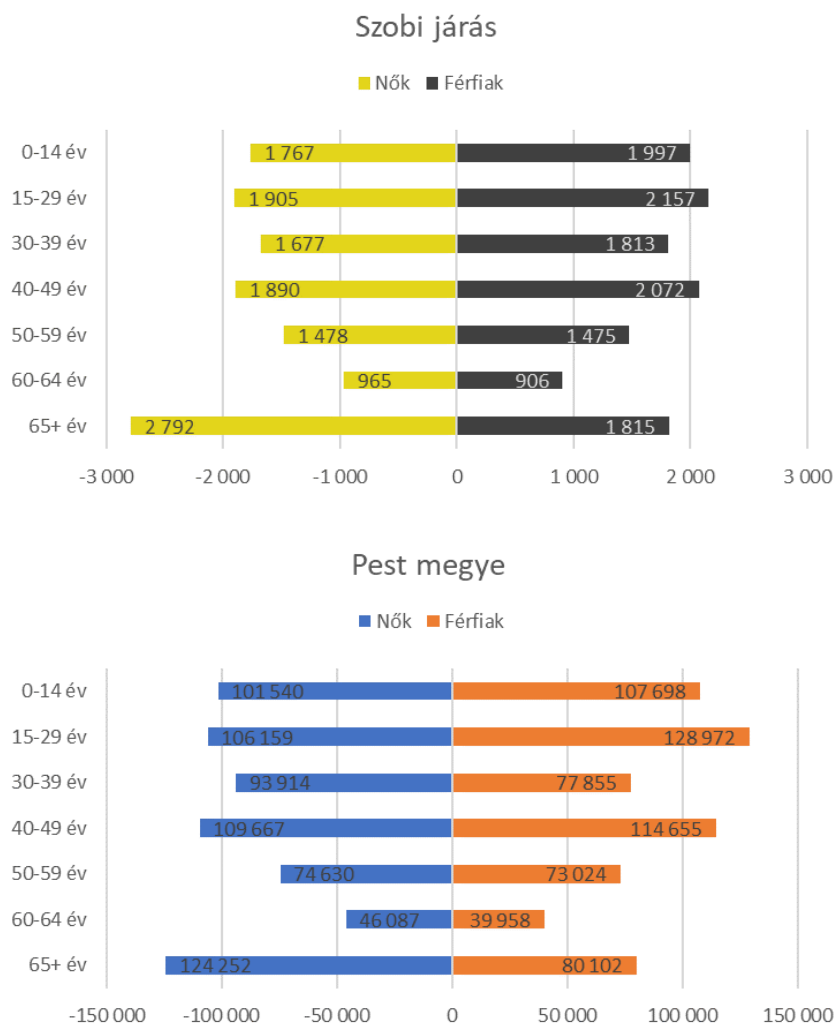
Forrás: KSH

Az idős korosztály túlsúlya a járás korfáján is megfigyelhető, különösen a 65 éves és annál idősebb nők felülreprezentáltak, a 60 év alatti korosztályban viszont a férfiak száma minden kategóriában magasabb, mint a nőké. Ezzel szemben Pest megyében egyes korosztályokban a nők száma meghaladja a férfiakét és az idősebb korosztály aránya sem akkora, mint a Szobi járásban.

A Szobi járás demográfiai helyzetét tartósan pozitív vándorlási egyenleg jellemzi. Amint a lenti ábrán is látható, a járás esetében 2002 óta az elvándorlók számához képest folyamatosan nagyobb az odavándorlók száma. Az egyenleg 2010 óta csökkent valamelyest, de 2016-ban ismét megugrott, miközben az elvándorlás tekintetében 2007-ben és 2016-ban regisztrálták a legmagasabb értékeket.

Szob esetében a település demográfiai helyzetét ingadozó vándorlási tendenciák jellemzik. A kétezres évek elején bevándorlási többlet jellemezte a települést, amelytől csak a 2006-os év tért el. Az évtized végétől kezdődően ugyanakkor állandósuló elvándorlási többlet figyelhető meg, 2009-től kezdve az elmúlt években a településről elköltözők száma minden esetben meghaladta a beköltözők számát. A tendencia egybeesik a település fő munkaadója, a Szobi Szörpgyár bezárásával, amelynek következtében a településen jelentősen romlottak a munkaerő-piaci érvényesülési lehetőségek.

3. ábra – A Szobi járás és Pest megye korfája (2016)

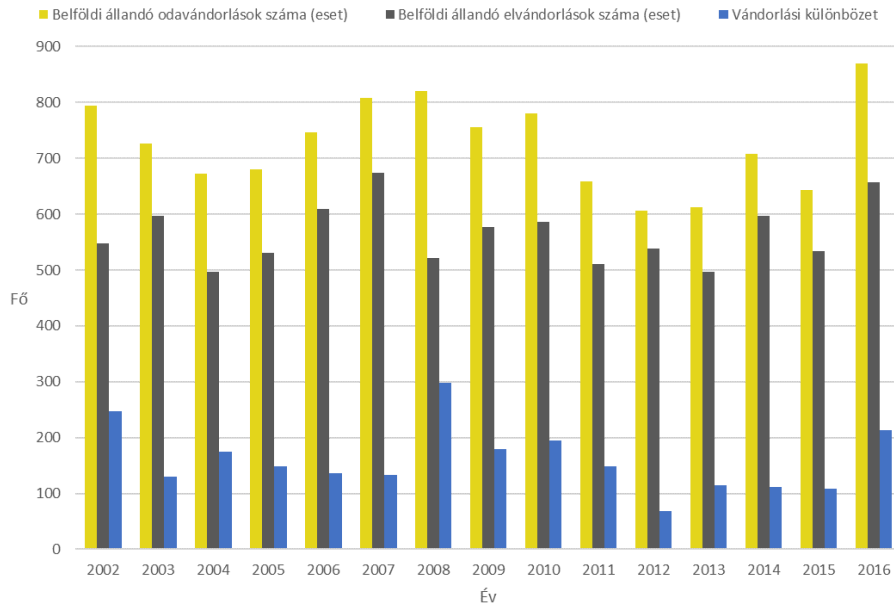

Forrás: KSH

A járási tendencia egyébként Pest megye esetében is hasonlóképp megfigyelhető, ami nagyban köszönhető az agglomerációs települések lakosságvonzó képességének, illetve a főváros lakosságának zöldövezetbe irányuló kitelepülési szándékának. Mindez a Szobi járást elsősorban a Dunakanyar településein – Kismaros, Nagymaros, Verőce, Zebegény – érinti és érintheti még inkább a jövőben is.

A feltételezést alátámasztják a település szintű vándorlási és lakossági adatok is. Amint az alábbi táblázat adatai is mutatják, 2002 és 2016 között a járásban mindössze három településen volt összességében negatív a belföldi állandó vándorlási egyenleg, a járásszékhely Szob mellett Márianosztrán és Nagybörzsönyben. Ezzel szemben a Dunakanyar települései, továbbá Szokolya és Vámosmikola esetében jelentős mértékű bevándorlási többlet figyelhető meg. Vámosmikola ugyan így is veszített teljes lakosságának közel 7,5%-át a vizsgált időszakban, a többi település esetében mindez következőképpen az állandó lakosság számának emelkedésével is járt.

4. ábra – A Szobi járás belföldi állandó oda- és elvándorlásainak száma (2002-2016, eset)

Forrás: KSH

6. táblázat – Szobi járás településeinek demográfiai adatai (2002-2016, eset, fő)

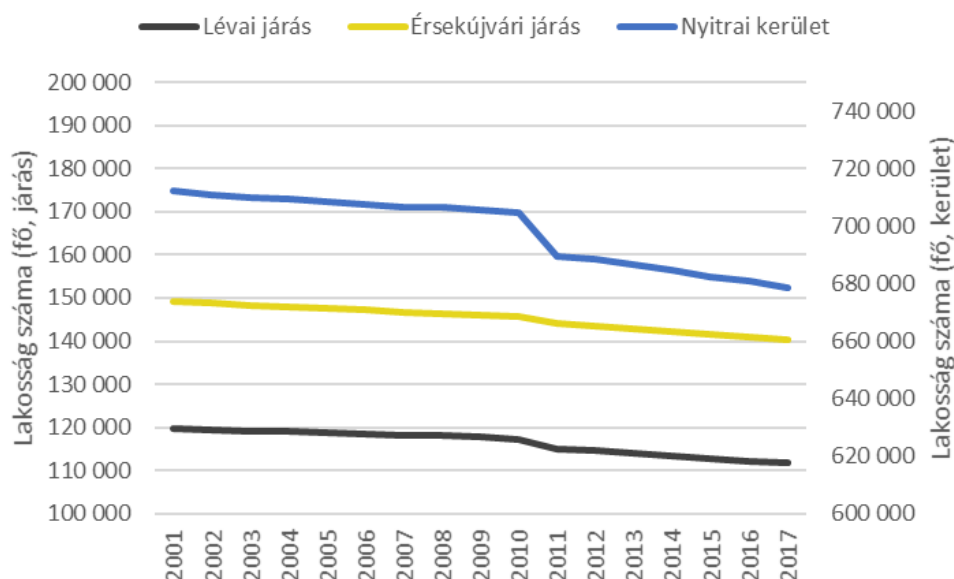
	Belföldi állandó vándorlás egyenlege (eset)																Állandó népesség (fő)		
	'02	'03	'04	'05	'06	'07	'08	'09	'10	'11	'12	'13	'14	'15	'16	2002-2016	2002	2016	2002-2016
Bernecebaráti	3	20	-13	7	8	-3	2	3	4	-2	-6	-3	5	-2	-2	21	949	839	-110
Ipolydamásd	1	-1	-3	-2	6	3	1	-4	14	-5	7	13	6	8	-6	38	387	388	1
Ipolytölgyes	-4	14	16	-10	4	4	8	-7	3	7	-1	2	5	6	6	53	305	338	33
Kemence	-5	2	3	1	-7	5	-3	-14	46	-7	-11	6	7	5	-12	16	1 102	968	-134
Kismaros	29	6	-8	17	11	21	78	52	-11	67	14	18	51	7	39	391	1 888	2 301	413
Kóspallag	5	-2	5	-4	3	-5	-2	-5	-3	-2	-10	22	15	2	2	21	744	739	-5
Letkés	-10	-14	-5	5	-3	9	9	10	5	0	1	4	11	0	-8	14	1 163	1 168	5
Márianosztra	2	10	11	15	-13	-16	-5	-11	-4	3	-4	-7	-10	-5	-6	-40	907	812	-95
Nagybörzsöny	-4	2	-2	-16	-13	-14	-3	-5	12	-6	-18	-18	-1	-9	-6	-101	836	710	-126
Nagymaros	29	17	37	29	57	12	66	39	39	22	11	9	8	-14	67	428	4 534	4 922	388
Perőcsény	7	6	-2	0	-6	-2	-6	0	-10	0	0	-3	6	6	16	12	400	337	-63
Szob	13	5	28	16	-19	1	17	-14	-9	-17	-22	-9	-23	-19	-11	-63	2 814	2 661	-153
Szokolya	17	18	7	16	-5	22	4	1	22	16	23	5	7	36	44	233	1 711	1 840	129
Tésa	-1	-3	1	3	-1	4	-2	2	1	-1	-1	-1	2	2	5	10	105	91	-14
Vámosmikola	50	27	18	38	17	24	30	27	21	38	33	47	29	36	23	458	1 685	1 557	-128
Verőce	102	22	55	35	62	62	118	88	66	30	53	20	1	54	58	826	3 050	3 781	731
Zebegény	13	1	27	-1	36	7	-14	17	-1	5	-1	10	-8	-4	4	91	1 257	1 257	0

Forrás: KSH

Mivel Bernecebaráti, Kemence, Márianosztra, Nagybörzsöny, Perőcsény és Tésa is 10%-ot meghaladó mértékben veszített állandó lakosainak számából a tárgyidőszakban, kis mértékben pedig Kóspallag lakosság száma is csökkent, így megállapítható, hogy a Szobi járás kedvező demográfiai helyzetképe elsősorban a Dunakanyarban lakók számának növekedésének köszönhető.

Különösen Kismaros és Verőce növelte lakosságát a vizsgált 15 évben (20%-ot meghaladó mértékben), de Nagymaros és Szokolya településeken is több mint 10%-kal élnek többen 2002-höz képest.

5. ábra – A lakosság számának alakulása a Nyitrai kerületben, valamint az Érsekújvári és Lévai járásokban

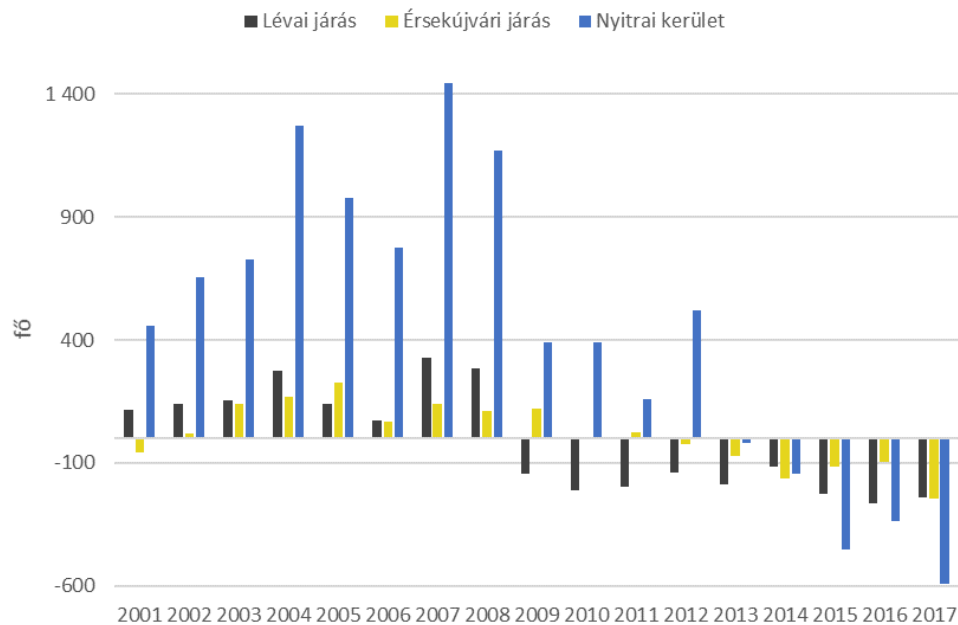

Forrás: statdat.statistics.sk

A **Nyitrai kerület** lakossága a Szlovák Statisztikai Hivatal legfrissebb, 2017 év végi adatai alapján 678.692 fő, ami mintegy 4,8%-kal és 33.620 fővel alacsonyabb, mint a 2001-es adat. Ezen belül a célterületet magában foglaló Lévai és Érsekújvári járások lakosságszáma is csökkent a vizsgált időszakban. A Lévai járás jelenlegi lakosainak száma 111.761 fő, ami 6,7%-kal és 8.029 fővel kevesebb, mint 2001-ben. Az Érsekújvári járásban pedig 6%-os csökkenést regisztráltak 2001-hez képest, mindez 8.994 fővel kevesebb, összesen 140.171 fő lakosságot eredményezett 2017 év végére. A két járás együttes lakosságszáma 2017 év végén tehát 251.932 fő, a 2011-es népszámláláskor pedig 258.902 fő volt, vagyis a stratégiai célterület lakossága a két járás teljes lakosságának 12,38%-át teszi ki.

A lakosok száma egyébként a vizsgált időszakban a kerület összes járásában csökkent, a negatív változás a Lévai járásban volt a legjelentősebb (a már említett 6,7%-os mértékben), legkevésbé pedig a Nyitrai járást érintette (1,6%). A lakosság számának csökkenése elsősorban a negatív természetes szaporulatnak köszönhető, de az utóbbi években egyre erősödő jelenség az elvándorlás is, elsősorban a Nagyszombati kerület irányában. Ennek oka legfőbb oka a főváros közelsége, valamint a fővárosi térségben meglévő munkalehetőségek nagyobb száma.

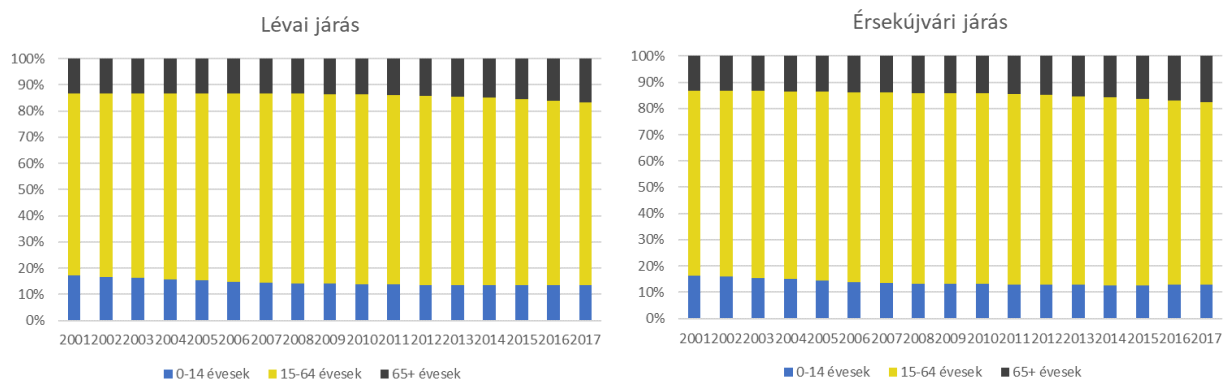
6. ábra – Vándorlási egyenleg a Nyitrai kerületben, valamint az Érsekújvári és Lévai járásokban

Forrás: statdat.statistics.sk

Összességében a Nyitrai kerület lakosságszámának csökkenését tehát a negatív természetes szaporulat, valamint az utóbbi években enyhén negatív elvándorlási egyenleg is eredményezi. A negatív természetes szaporulat a kerületen belül leginkább épp az Érsekújvári járást érintette (-8.922 fő), a legkevésbé pedig a Nyitrait (931), míg a Lévai járás esetében 6.529 fővel csökkent a lakosság a természetes szaporulat okán. Eközben, bár a Lévai és Vágsellyei járások kivételével valamennyi járásban pozitív vándorlási egyenleget mértek 2001 és 2017 között, de 2010 óta a trend megfordult és a Komáromi, valamint Nyitrai járásokat leszámítva a többi járásban negatív tartományba került a vándorlási egyenleg.

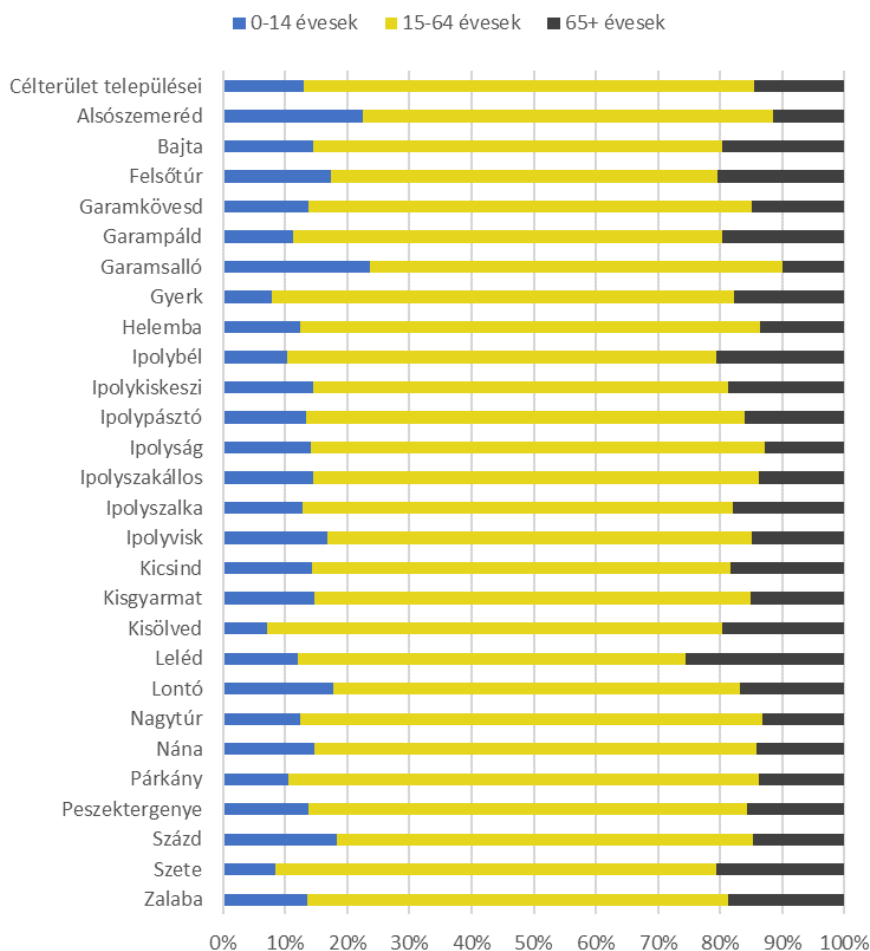
7. ábra – A lakosság korösszetételének változása a Lévai és Érsekújvári járásokban

Forrás: statdat.statistics.sk

A Nyitrai kerület lakossági korösszetétele kedvezőtlennek nevezhető. Miközben folyamatosan csökken a gyermekek aránya, növekszik az aktívkorban lévő lakosok aránya, de még nagyobb mértékben növekszik az idős korú lakosok aránya is. A fiatal lakosok száma a szlovákiai átlagnál is alacsonyabb, 13,3%, szemben a 2015-ös 15,5%-os átlaggal. A legalacsonyabb arányuk az Érsekújvári járásban van, mindössze 12,8%. Ami az idős korú lakosokat illeti, a legtöbb lakost az Aranyosmaróti járásban figyelhetjük meg (15,9 %), ami összehasonlítva a Nyitrai kerülettel 0,7%-kal magasabb érték. Az 50 év feletti lakosok korcsoportjában az utóbbi évtizedben a lakosságszám növekedése, míg a 30 év alatti lakosok csoportjában a lakosságszám csökkenése figyelhető meg. Összességében a lakosság korcsoportok szerinti megoszlásának változása elég kedvezőtlen a területen. Az adatokból kiolvasható a lakosság gyors elöregedése, ami jelentős kihívást jelent. Az elöregedés a célterületen fekvő településeket eltérő arányban érinti, a 65 éves vagy annál idősebb lakosok aránya 10-35% között alakul a 2011-es népszámlálási adatok alapján.

8. ábra – A stratégia célterületen fekvő települések lakosságának korösszetétele (2011)

Forrás: census2011.statistics.sk

A Nyitrai kerület alapvetően kétnemzetiségű, a 2011-es népszámlálás során lakosságának 24%-a magyar, 68%-a szlovák nemzetiségűnek vallotta magát. A magyar nemzetiségű lakosság elsősorban a Komáromi,

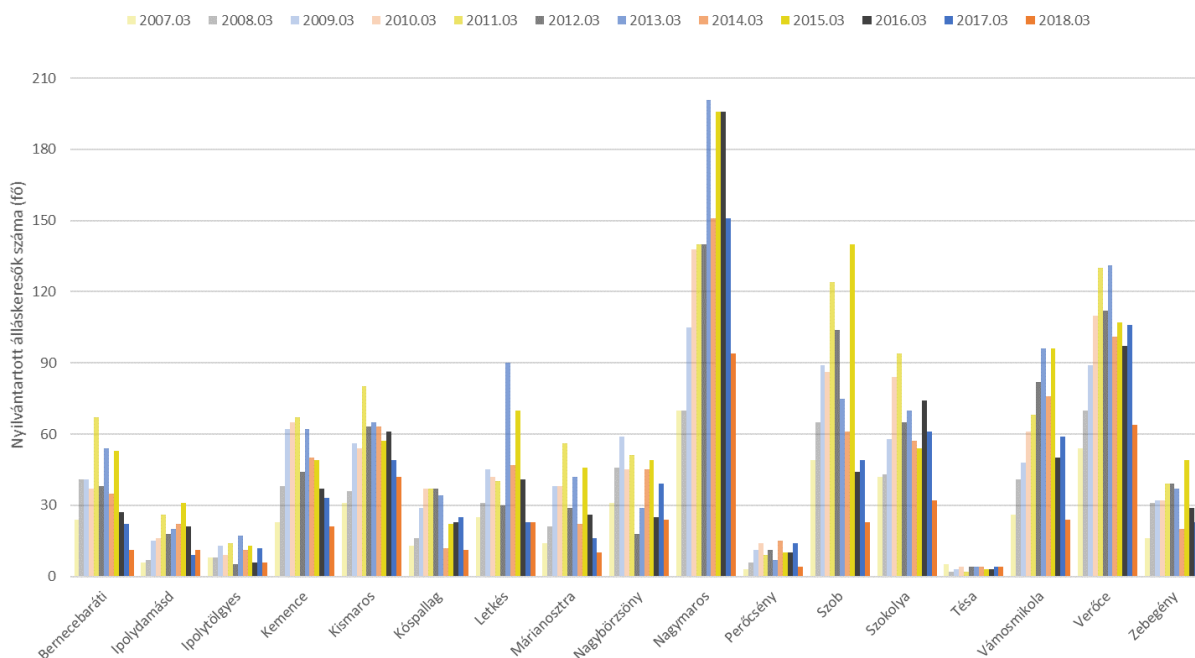
Érsekújvári, Nyitrai, Lévai és Vágsellyei járásokban él, az Érsekújvári járásban arányuk 33,91%, míg a Lévai járásban 24,22%. Természetesen a stratégiai célterületen, a határ menti településeken a magyar nemzetiségű lakosság a járási átlagnál lényegesen magasabb, nem ritkán a 80-90%-ot is meghaladó mértékű

4.2.4. Munkaerőpiac

A **Szobi járás** munkaerő-piaci helyzetét a nyilvántartott álláskeresők számával jellemezhetjük. E tekintetben a legtöbb nyilvántartott álláskeresővel 2018 márciusi adatok alapján Nagymaros (94 fő), Verőce (64 fő) és Kismaros (42 fő) rendelkezik, az éven túli regisztrált álláskeresők esetében Nagymaros (36 fő) és Verőce (23 fő) mellett Szokolya (12 fő) szerepel. Az aktív korú, 15-64 év között lakosság arányában a relatív munkanélküliség ugyanakkor nem a fenti településeken a legmagasabb. A Szobi járásban e tekintetben a legkedvezőtlenebb mutatóval Tésa (6,56%), Nagybörzsöny (5,16%) és Ipolydamásd (4,15%) rendelkezik. Ugyanakkor fontos hangsúlyozni, a járás településeinek mért relatív értékek Tésa és Nagybörzsöny kivételével minden esetben az országos átlag alattiak, valamint néhány kisebb település – Bernecebaráti, Kóspallag, Márianosztra, Perőcsény, Vámosmikola, Zebegény – és Szob esetében a Pest megyei átlagnál is kedvezőbbek.

Figyelemre méltó a járásszékhely, Szob relatív mutatója (1,26%), amely a legkedvezőbb a járásban, egyúttal Kóspallag után Szob rendelkezik a legkevesebb egy éven túl regisztrált álláskeresővel is. A szobi mutató Pest megye többi járásszékhelyével való összevetésben is igen kedvező, kizárólag Dunakeszi rendelkezik 2018 márciusában jobb értékkel (1,2%).

9. ábra – Nyilvántartott álláskeresők száma a Szobi járásban 2007.03-2018.03. között

Forrás: Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat, Településsoros munkanélküliségi adatok

Pedig a járás foglalkoztatási helyzete koránt sem volt mindig ilyen helyzetben. Az adatokat 2007 óta vizsgálva a legrosszabb év 2015 volt, ekkor több mint ezer nyilvántartott álláskereső élt a járásban. A Szobi járásban a regisztrált álláskeresők száma 2007 után évről évre romlott, 2011-ben és 2013-ban is meghaladta az ezer főt. Ezekben az években a járás relatív mutatója 6% feletti értéken állt, de voltak települések 10%-os munkanélküliség felett is. Ehhez képest megállapítható, a Szobi járás munkaerő-piaci helyzete kedvezően alakult az elmúlt időszakban, mind a válságot követően, mind a legrosszabb, 2015-ös évhez képest. Jelenleg a Szobi járás foglalkoztatási helyzete konszolidálódott és a válság előtti állapotnál is kedvezőbb helyzetben van. Néhány település rendelkezik csak kedvezőtlenebb mutatóval, mint 2007-ben, a 2015-ös állapotokhoz képest azonban Tésa kivételével valamennyien javítottak helyzetükön.

7. táblázat – Munkaerő-piaci tendenciák a Szobi járásban (2018.03.)

	nyilvántartott álláskereső száma	éven túli nyilvántartott álláskereső száma	aktív korú (15-64 év közötti) lakosság száma	relatív mutató	arány szám (országos)	arány szám (Pest megye)	relatív mutató (2007)	relatív mutató (2015)	relatív mutató változása ('07- '18, %pont)	relatív mutató változása ('15- '18, %pont)
Bernecebaráti	11	1	557	1,97%	0,47	0,82	4,32%	9,28%	2,35%	7,31%
Ipolydamásd	11	3	265	4,15%	0,99	1,72	2,79%	11,70%	-1,36%	7,55%
Ipolytölgyes	6	2	244	2,46%	0,58	1,02	3,98%	5,53%	1,52%	3,07%
Kemence	21	6	658	3,19%	0,76	1,32	3,61%	7,42%	0,41%	4,23%
Kismaros	42	11	1 505	2,79%	0,66	1,15	2,40%	3,83%	-0,39%	1,04%
Kóspallag	11	0	507	2,17%	0,52	0,90	2,98%	4,53%	0,81%	2,36%
Letkés	23	4	820	2,80%	0,67	1,16	3,25%	8,41%	0,45%	5,61%
Márianosztra	10	3	575	1,74%	0,41	0,72	2,28%	7,63%	0,54%	5,89%
Nagybörzsöny	24	10	465	5,16%	1,23	2,13	6,19%	10,21%	1,03%	5,05%
Nagymaros	94	36	3 153	2,98%	0,71	1,23	2,39%	6,07%	-0,60%	3,09%
Perőcsény	4	2	202	1,98%	0,47	0,82	1,72%	5,65%	-0,26%	3,67%
Szob	23	2	1 832	1,26%	0,30	0,52	2,56%	7,10%	1,30%	5,84%
Szokolya	32	12	1 233	2,60%	0,62	1,07	3,64%	4,41%	1,05%	1,82%
Tésa	4	3	61	6,56%	1,56	2,71	9,62%	5,08%	3,06%	-1,47%
Vámosmikola	24	10	1 017	2,36%	0,56	0,98	2,62%	9,19%	0,26%	6,83%
Verőce	64	23	2 422	2,64%	0,63	1,09	2,63%	4,46%	-0,01%	1,82%
Zebegény	13	3	822	1,58%	0,38	0,65	1,90%	5,63%	0,32%	4,05%
Szobi járás	417	131	16 338	2,55%	0,61	1,05	2,87%	6,30%	0,32%	3,75%

Forrás: Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat, Településsoros munkanélküliségi adatok

A munkaerő-piaci folyamatok elemzése során vizsgálni szükséges a közfoglalkoztatás szerepét, jelentőségét is. A Belügyminisztérium adatai szerint a Szobi járásban a közfoglalkoztatásban részt vevők havi átlagos létszáma 2015-ben volt a legmagasabb, 518 fővel. 2018-ban az első negyedéves adatok alapján az eddigi legalacsonyabb a közfoglalkoztatásban résztvevők havi átlagos száma, mindössze 324 fő, amely nagyságrendileg megegyezik a 2013-as adatokkal.

Mindez azt eredményezi, hogy a 2015-ös 3,15%-os közfoglalkoztatottsági mutató – amely a közfoglalkoztatásban részt vevők havi átlagos létszámát viszonyítja a munkavállalási korú népességhez – 2,05%-ra csökkent, visszatérve a 2013-as szintre. A települések azonban eltérő trendet követtek a vizsgált időszak alatt. Nagybörzsöny esetében például 3 százalékponttal csökkent a közfoglalkoztatási mutató, de Ipolytölgyes, Letkés, Nagymaros, Szob és Zebegény közfoglalkoztatottjainak száma is csökkent. Ezzel szemben Ipolydamásdon vagy Tésán 2 százalékpontot meghaladó módon nőtt a mutató, és Bernecebaráti, Kemence, Kismaros, Kóspallag, Márianosztra, Perőcsény, Szokolya, Vámosmikola és Verőce esetében is magasabb, mint a 2013-as érték.

Ezzel szemben a közfoglalkoztatásban résztvevők és a nyilvántartott állás keresők számát arányosító közfoglalkoztatási ráta mértéke Ipolytölgyes és Nagybörzsöny településeket leszámítva valamennyi településen nőtt, köszönhetően a nyilvántartott állás keresők számában bekövetkezett markáns, előzőekben bemutatott, kedvező változásoknak. Másrészt viszont térségben a gazdasági válságot követően sem konszolidálódott a munkaerőpiac, a közfoglalkoztatási mutató emelkedése és közfoglalkoztatási ráta növekedése azt mutatja, hogy a helyi lakosok nem tudtak az elsődleges munkaerőpiacon elhelyezkedni.

8. táblázat – Közfoglalkoztatási mutatók a Szobi járásban

	2013			2014	2015	2016	2017	2018		Közfoglalkoztatási mutató változása (‘13-‘18, %pont)	Közfoglalkoztatási ráta változása (‘13-‘18, %pont)	
	Közfoglalkoztatási mutató	Közfoglalkoztatási ráta	Közfoglalkoztatásban részt vevők havi átlagos létszáma (fő)						Közfoglalkoztatási mutató	Közfoglalkoztatási ráta		
Bernecebaráti	3,46%	32,14%	20	35	34	30	26	26	4,68%	71,83%	1,22%	39,69%
Ipolydamásd	7,41%	49,60%	17	18	26	27	20	23	9,72%	67,32%	2,31%	17,72%
Ipolytölgyes	3,14%	56,31%	10	8	7	9	9	6	1,65%	46,05%	-1,49%	-10,26%
Kemence	3,60%	32,22%	23	31	36	36	26	25	4,06%	52,67%	0,46%	20,45%
Kismaros	0,28%	4,86%	4	9	19	25	24	24	1,66%	37,84%	1,38%	32,98%
Kóspallag	1,85%	21,41%	9	30	26	18	11	10	1,92%	48,99%	0,07%	27,58%
Letkés	4,50%	40,63%	36	37	42	38	27	27	3,47%	56,11%	-1,03%	15,48%
Márianosztra	2,67%	29,26%	17	29	31	27	22	20	3,37%	67,94%	0,70%	38,68%
Nagybörzsöny	5,47%	47,08%	27	21	29	22	12	11	2,48%	29,63%	-2,99%	-17,45%
Nagymaros	1,52%	22,35%	47	58	71	74	50	39	1,31%	29,60%	-0,21%	7,25%
Perőcsény	1,41%	17,19%	2	3	7	6	7	6	3,17%	55,25%	1,76%	38,06%
Szob	3,12%	47,22%	63	76	83	60	39	33	1,87%	58,69%	-1,25%	11,47%
Szokolya	1,17%	17,24%	14	19	24	33	28	23	1,89%	42,26%	0,72%	25,02%
Tésa	1,12%	15,38%	1	1	1	0	2	2	3,70%	37,50%	2,58%	22,12%
Vámosmikola	1,24%	12,96%	13	15	31	27	20	13	1,28%	30,01%	0,04%	17,05%
Verőce	0,93%	14,48%	22	34	31	42	31	26	1,12%	29,65%	0,19%	15,17%
Zebegény	2,13%	39,84%	18	19	21	19	13	12	1,51%	41,80%	-0,62%	1,96%
Szobi járás	2,05%	27,54%	343	443	519	493	367	326	2,05%	43,57%	0,00%	16,03%

Forrás: Belügyminisztérium

Ugyan a munkanélküliségi ráta a **Nyitrai kerületben** a 2008-as gazdasági válságot követően 2012-ig 7%-ról 14%-ra nőtt, az elmúlt években a munkanélküliségi helyzetkép konszolidálódott, 2017-re a korábbinál is kedvezőbb képet mutat. A legutolsó elérhető statisztikai adat alapján a munkanélküliségi ráta 2017-ben 4,05% volt a Nyitrai kerületben. A célterületet magában foglaló két járás közül az Érsekújváriban még ennél is alacsonyabb 3,71%-os, míg a Lévai járásban 5,44%-os munkanélküliséget mértek. A közvetlen célterületet jelentő határ menti térségében azonban a kerületi és járási szinthez képest jellemzően magasabb a munkanélküliség.³

Az állás keresők kor szerinti szerkezete alapján megállapítható, elsősorban az idősebb csoportok munkaerőpiacon történő érvényesülése jelent kihívást, de eltérések figyelhetők meg az állás keresők szaktudásának szerkezete és a munkaadói igények között is. Mindez a munkaerőpiac szükségleteinek összehangolásának szükségességét tükrözi az oktatás fejlesztésével, illetve az iskolarendszeren belül a duális képzések kiterjesztésével.

³ HUSK előtanulmány, 2014, 27. oldal

A lakosság gazdasági aktivitása Szlovákiában összességében magasabb, mint Magyarországon. A Nyitrai kerületben a foglalkoztatottak száma 2010 és 2016 között mintegy 15.000 fővel nőtt, az Érsekújvári járásban ez 3.000 fő, a Lévai járásban 4.000 fő körüli növekedést jelent.⁴ A határ menti térség gazdasági és munkaerő-piaci tendenciáira jellemző a nagy mértékű ingázás munkavégzés céljából a szlovák oldalról Magyarország irányába. A határ túloldalán történő munkavégzés a gazdasági válság kirobbanását követően csökkent ugyan, de a jelenség továbbra is jellemzi a Nyitrai kerület déli járásait.⁵

4.2.5. Közlekedési adottságok, megközelíthetőség

A Szobi járás a Közép-Magyarország régióhoz tartozó periférikus terület, mely Pest megye egyedüli határ menti járása. A szlovák oldalon található határ menti településeket szintén periférikus elhelyezkedés jellemzi, közlekedési és elérhetőségi lehetőségeik a határ túloldalán található településekkel nem elégségesek a gazdasági és társadalmi igények kielégítésére. Mindkét oldalra jellemző az alapvetően kistelepülésszerű szerkezet, országos jelentőségű közút és vasútvonalak nem haladnak keresztül egyik térségen sem. A célterület számára meghatározó természeti adottság a Duna közelsége, illetve a turisztikai célokra vonzó környezeti adottságai. Magyar oldalon az erdős, természetvédelem alatt álló területek a jellemzők, míg a szlovák oldal inkább síkvidéki, mezőgazdasági jellegű terület.

A közúthálózatot tekintve Szob a 12-es számú főúton közelíthető meg Vácnál a 2-es számú főútról vagy az M2-es autópályáról letérve. A 12-es út Szobon ér véget, a város határában két alacsonyabb osztályú útra oszlik. Az 1201-es számú út az Ipoly mente néprajzi tájegységen halad át, a 12108-as számú út pedig a kedvelt kirándulási célállomásra, Márianosztrára vezet. A 1201-es számú út a magyar-szlovák határ mentén haladva Bernecebaráti után, Hont-Parassapusztánál csatlakozik a 2-es számú főútba. A 12108-as út pedig Márianosztra-Kóspallag útvonal után a 12103-as úton folytatódik keleti irányban Szokolyára, majd csatlakozik ismét a 12-es főútba Kismarosnál.

A települések közötti közúton mért távolság a szomszédos települések esetében jellemzően 3-10 kilométer, míg a legnagyobb távolságok a közúthálózati kapacitás szűkössége miatt 42-52 kilométer közöttiek. A legkisebb távolságot az Ipoly mentén Bernecebaráti és Kémence között kell megtenni, míg a járás két legtávolabbi települése közúton Tésa és Verőce. Időben legkevesebb 4, legfeljebb 55 perc alatt lehet a járás egyes települései közötti távolságokat megtenni.

A célterületnek egyéb fontos belföldi közúti kapcsolata nincs, így a járásszékhely Szobot sem érinti további közvetlen közúti és gyorsforgalmi kapcsolat. Ennek is betudható, hogy szemben Kismaros, Nagymaros vagy éppen Verőce helyzetével, Szob, a Dunakanyar, az országosan is az egyik leglátogatottabb magyar turisztikai desztináció hasznából, a Duna-Ipoly Nemzeti Park és a Börzsöny turisztikai népszerűségéből sokkal kisebb mértékben részesedik, amire utal akár a településeken töltött vendégéjszakák száma, akár az idegenforgalmi adóbevételek mértéke.

⁴ <http://statdat.statistics.sk>

⁵ Nyitrai önkormányzat saját adatai

9. táblázat – A Szobi járás települései közötti távolság (perc, közúton)

Bernecebaráti	Ipolydamásd	Ipolytölgyes	Kemence	Kismaros	Kóspallag	Letskés	Márianosztra	Nagybörzsöny	Nagymaros	Perőcsény	Szob	Szokolya	Tésa	Vámosmikola	Verőce	Zebegény	
	23	14	4	43	38	18	31	18	41	9	27	48	16	9	41	32	Bernecebaráti
		9	21	21	16	6	8	16	18	20	5	26	29	14	25	10	Ipolydamásd
			14	30	25	5	18	9	28	13	14	35	22	7	35	19	Ipolytölgyes
				42	37	17	30	17	40	8	26	47	19	8	44	31	Kemence
					14	28	19	38	13	42	19	7	51	36	7	17	Kismaros
						22	9	32	19	36	16	11	45	29	17	21	Kóspallag
							14	13	24	17	11	32	26	10	31	16	Letskés
								24	23	29	9	20	37	22	22	14	Márianosztra
									35	17	21	43	25	10	42	26	Nagybörzsöny
										39	15	17	47	32	16	13	Nagymaros
											26	48	19	8	47	32	Perőcsény
												22	34	19	22	6	Szob
													55	39	11	21	Szokolya
														15	54	39	Tésa
															39	23	Vámosmikola
																20	Verőce
																	Zebegény

Forrás: Google Maps

Pedig Szob a „Börzsöny kapuja”, a belföldi úticélok fontos állomása, ahonnan a Börzsönyi rekreációs terület közvetlenül elérhető. A turisták azonban még nem igazán fedezték fel Szob ezen adottságát, a város jelentős turisztikai látnivalók és szolgáltatások nélkül nem tudja megállásra készíteni a térségbe érkező turistákat. Budapest, Esztergom és Vác viszonylagos közelsége is elsősorban az átmenő turizmus jelleget erősíti és nem segíti a helyben töltött vendégéjszakák számának növekedését. A turizmus számára a határ menti térségek a korábbi évtizedekben nem számítottak vonzó célterületnek, hiszen ezek a térségek általában gazdaságilag elmaradottabbak voltak és a határ megléte még korlátozó tényezővel bírt például a túrázók körében. A város geopolitikai helyzetét ugyanakkor alapvetően befolyásolja a magyar és szlovák schengeni övezeti tagság, amely a térség területének kohéziójával mind a turisztikai forgalmat, mind a határon átnyúló munkaerő-áramlást jelentősen növelte és növelheti a jövőben is.

Szob városát két nagy nemzetközi folyosó érinti, egyrészt a IV-es számú vasúti korridor, másrészt a VII-es számú (Duna) Helsinki-folyosó, melyek az európai TEN-T hálózat tagjai. Ez azért fontos adottság, mert 2014-től az Európai Unió az alacsonyabb rendű helyi közlekedési infrastruktúra fejlesztése helyett

kifejezetten a TEN-T hálózathoz kapcsolódó közlekedési hálózatok fejlesztésére kívánja a forrásokatallokálni.

A Duna adottságait a város korábban kiválóan hasznosította, ma azonban a folyammal való kapcsolata gyenge, esetleges. A meglévő, a 70-es években villamosított, kétvágányos 70. sz. vasúti fővonal a magyar hálózati térképen a méreténél jóval nagyobb súlyt ad Szobnak. A vasútvonalon naponta 23 vonatpár közlekedik Budapest viszonylatában. Az autóbusz forgalom jóvoltából Szob összesen 16 Pest megyei és 8 Nógrád megyei településsel áll kapcsolatban. A buszok közlekedése a vasúti forgalomhoz igazodik, így a város, fontos átszállóhelyként a Börzsöny térségi települések foglalkoztatási problémáinak megoldásában is szerepet játszik.

A földrajzi elhelyezkedés és közlekedési elérhetőség szempontjából az alábbi versenyképességi adottságokra lehet építeni:

- a VII-es Helsinki-folyosó: a Duna közelsége, amely kiemelt fejlesztési terület az európai közlekedés stratégiában;
- a IV-es vasúti korridor szárnyvonalának párkányi csatlakozási pontja, mely magában foglalja a párkányi vasúti pályaudvart, az ebéd rendező pályaudvart, illetve az iparvágánnyal rendelkező párkányi teherkikötőt is;
- Budapest nagyváros közelsége, amely mind a turizmus, mind a munkaerő-áramlás tekintetében jelentős fejlesztési potenciált jelent Szob városának és a környező településeknek;

A település és a tágabb térség versenyképességi pozícióját alapvetően kedvező elhelyezkedése – azaz a fővárosi agglomeráció elérhetősége – határozza meg. Ez a legfőbb erőssége a térségnek, amelyet szerencsére több más versenyképességi tényező is kiegészít. Ilyen fontos elemnek tekinthető a jó megközelíthetőség, az alapvetően személyforgalmat bonyolító, a munkavállalók és tanulók ingázását segítő kiváló vasúti összeköttetés Váccal, Dunakeszivel és Budapesttel.

A határ két oldalának átjárhatóságát tekintve az Ipolytól keletre fekvő határszakaszon az utóbbi években több határátkelési pont is kiépült, ezért jelenleg a már meglévő kapcsolatok fejlesztése van napirenden, annak ellenére, hogy új átkelőhelyek létesítése is szükséges lenne a határátkelési pontok sűrűségének európai átlagához való közelítés érdekében. Amíg a keleti területeken megfelelő ütemben fejlődik a határátkelési pontok sűrűsége, addig a Szobi járásban és környékén még mindig jelentős potenciálok vannak az új határátkelési pontok létesítésében, illetve a meglévő határátkelőhelyek áteresztő-kapacitásának bővítésében.

A határ teljes hosszára eső 10 vasúti átkelőből mindössze kettőn, a célterületen áthaladó Szob–Helemba (Chľaba) és a Hidasnémeti–Hernádcsány (Čaňa) átkelőkön zajlik személyszállítás, de ezek a teherszállítás szempontjából is jelentősek. Amint korábban is említettük, az egykori Budapest és Érsekújvár (Nové Zámky) közötti személyvonat viszonylaton Szob és Helemba (Chľaba) között kishatár-átlépésre jogosító jegy vásárlására is lehetőség volt, mely csökkentette az utazási költségeket és előnyösen hatott a határon átmenő személyforgalomra, mind a munkaerő-áramlás, mind a turizmus tekintetében. A térség közúti elérhetőségét a 1201 – Szob-Hont összekötő út is biztosítja, azonban a működő közúti határátkelőhelyek száma és forgalma jelenleg nem éri el a kívánt mértéket.

A **Nyitrai kerület** alapvetően jó közlekedési adottságokkal rendelkezik, két nagy nemzetközi közlekedési folyosó is átszeli. A Nyitra folyó mentén halad az egyik legrégebbi kereskedelmi útvonal, amelyet már a római kor előtt is használtak és amely a Duna-menti régiót a Baltikum területeivel kapcsolja össze. A kerület székhelye, Nyitra városa hagyományosan a kereskedelmi utak kereszteződésénél, a Pozsonyt és Bécset, illetve Közép- és Kelet-Szlovákiát összekötő kereskedelmi útvonalak találkozásánál fekszik. Így közlekedési szempontból a Nyitrai kerület jól megközelíthető, közúti, vasúti, vízi és kombinált közlekedési eszközökkel is.

A Nyitrai kerület földrajzi elhelyezkedéséből fakadóan a környező régiók és országok felé tranzit területnek minősül, mely közvetlenül is kapcsolódik az alábbi európai multimodális folyosókhoz:

- TEN-T törzshálózat: Balti-adriai folyosó, Orient folyosó/Kelet mediterrán folyosó, Rajna-Duna folyosó;
- TEN-T törzshálózat – egyebek: Budapest-Zólyom;
- TEN-T átfogó hálózat: a Nyitrai kerület területén: R1-es autópályát, Nagyszombat-Nyitra.

A közúti hálózat sűrűsége a Nyitrai kerületben 0,41 km/km². A teljes szlovák úthálózaton az I. osztályú utak aránya a Nyitrai kerületben a legmagasabb, összesen 19%. Autópálya ugyanakkor egyedül ezen a kerületen belül nem található, míg minden más szlovákiai adminisztratív kerület rendelkezik vele.

A Nyitrai kerület területén áthaladó legjelentősebb út az E571-es út (Pozsony-Nyitra-Zólyom-Garamszentkereszt-Kassa útvonalon), amely a Nagyszombat-Nyitra-Garamszentkereszt útszakaszon R1-es gyorsforgalmi útvonalként szerepel az úthálózatban. Az R1-es gyorsforgalmi út teljes hossza 45,866 km, 2011-ben lett kiépítve, befejezve és átadva. A térségben ezen felül több további gyorsforgalmi utat is terveznek, melyek elkészülte alapfeltételei a kerület gazdasági életének fellendítésének. A tervezett utak közül a legfontosabb, jelen stratégia célterületét –Százdot, Gyerket, Ipolyságot és Felsőtúrt – is közvetlenül érintő fejlesztés az Pozsonyt és Losoncot összekötő R7-es gyorsforgalmi út lehetne. A beruházás jelenleg az előkészítési szakaszban van, a megvalósíthatósági tanulmány elkészült, átadását 2020-ra tervezik. A másik jelentős, de a stratégiai célterületét közvetlenül nem érintő fejlesztés a Nyitrát és Bánt összekötő R8-as gyorsforgalmi út lehet, amelynek szintén elkészült a megvalósíthatósági tanulmánya és a kivitelezés várható időpontja 2022. A gyorsforgalmi úthálózat fejlesztése a stratégia célterületén lévő települések számára elsősorban a szlovák városközpontokhoz való gyorsabb eljutás szempontjából fontos, a célterületen belüli és határon átnyúló közlekedési adottságokat ezen fejlesztések érdemben nem befolyásolják. A célterület települései, mint az alábbi táblázatban is látható, 2-55 kilométerre találhatóak egymástól közúton, amelyek egy órán belül megjárható távolságok.

2015-ben a másod- és harmadosztályú utak teljes hossza a Nyitrai kerület területén elérte a 2.035,521 kilométert, amelyből a másodosztályú utak hossza 498,331 km, a harmadosztályú utak hossza pedig összesen 1.537,190 km volt. Ez utóbbi alapján egyébként a Nyitrai kerület rendelkezik a legtöbb harmadosztályú úttal a Szlovák Köztársaságban. A regionális utakon 526 híd található, amelyek közül 131 híd a másodosztályú, míg 395 műtárgy a harmadosztályú utakon helyezkedik el. A másod- és harmadosztályú utak és hidak alapvető problémája, hogy rossz építészeti és műszaki állapottal rendelkeznek, aminek hatásaként a kerület egyes régióinak elérhetősége, a forgalom biztonsága és folyamatossága is romlik. Így az útpályák felújítására, modernizálására nagymértékű fejlesztési források

bevonása szükséges. Az elmúlt években Nyitra kerület 226 km útvonalat újított fel a Regionális Operatív Program pénzügyi forrásaiból, ami 11%-os arányt képez a teljes másod- és harmadosztályú úthálózatból.

10. táblázat – A szlovák célterület települései közötti távolság (km, közúton)

Alsószemeréd	Bajta	Felsőtúr	Garamkövesd	Garampáld	Garamsalló	Gyerk	Helemba	Ipolybél	Ipolykiskeszi	Ipolypásztó	Ipolyság	Ipolyszakállós	Ipolyszalka	Ipolyvisk	Kicsind	Kisgyarmat	Kisölvéd	Leléd	Lontó	Nána	Nagypeszék	Nagyvár	Párkány	Szárd	Szete	Zalaba	
	44	16	47	41	27	7	55	25	35	30	12	21	40	11	47	37	30	46	23	52	20	14	52	11	15	33	Alsószemeréd
		42	4	15	23	40	13	18	9	15	36	22	5	36	9	19	21	2	25	10	31	40	9	31	27	19	Bajta
			45	47	43	8	53	31	40	34	7	27	38	15	49	42	40	44	29	50	36	2	50	19	22	39	Felsőtúr
				11	26	43	8	20	12	17	38	25	7	39	5	15	24	6	28	6	32	43	5	34	30	19	Garamkövesd
					14	43	19	16	19	13	41	21	17	35	6	5	12	17	24	15	22	45	15	29	25	8	Garampáld
						32	34	12	14	9	37	16	19	30	20	10	3	25	16	28	8	39	30	26	21	6	Garamsalló
							51	27	36	31	5	24	36	11	47	39	35	42	25	48	25	6	48	15	18	35	Gyerk
								29	20	25	47	33	16	47	13	23	32	15	36	14	42	51	13	42	38	27	Helemba
									9	4	24	5	13	18	22	12	10	20	8	26	16	29	25	13	9	8	Ipolybél
										6	33	13	4	27	16	14	12	11	16	17	22	37	17	22	18	10	Ipolykiskeszi
											28	8	10	22	19	9	7	17	11	23	16	32	22	17	13	5	Ipolypásztó
												21	31	8	42	36	34	38	22	44	30	4	43	12	15	32	Ipolyság
													18	15	29	16	14	24	4	31	13	25	30	10	6	12	Ipolyszakállós
														32	11	19	17	7	21	13	26	36	12	27	22	15	Ipolyszalka
															41	30	28	38	17	44	24	13	44	7	9	26	Ipolyvisk
																11	18	11	30	10	28	47	9	38	34	14	Kicsind
																	7	21	19	20	17	40	20	25	21	4	Kisgyarmat
																		23	17	25	10	38	27	23	19	4	Kisölvéd
																			27	12	33	42	11	33	29	21	Leléd
																				33	9	27	33	11	7	15	Lontó
																					35	48	3	39	35	23	Nána
																						31	37	18	16	13	Nagypeszék
																							48	17	20	36	Nagyvár
																								39	34	24	Párkány
																									4	21	Szárd
																										17	Szete
																											Zalaba

Forrás: Google Maps

A vasúti közlekedést illetően a regionális vasúti személyszállítást a Nyitrai kerületben a Szlovák Vasutak és a Regio Jet a.s. Pozsony társaság szállítási szolgáltatói biztosítják. A Nyitrai kerület ellátása a vasúti személyszállítással a kerület gazdasági jelentőségéhez képest nem kielégítő, mind a vasúti infrastruktúra, mind a vasútállomások épületeinek, valamint a vasúti megállóknak a modernizációja és a Nyitrai kerület területén található vasúti személyszállítás járműveinek a megújítása is szükséges ahhoz, hogy a vasúti személyszállítás a vasúti közlekedés iránti igényeknek megfelelő legyen. A célterületet Párkányon áthaladó 130-as számú Pozsony-Budapest fővonal, valamint a 152-es számú Párkány-Léva és a 153-as számú Zólyom-Csata mellékvonalak érintik.

A Nyitrai kerület területén jelenleg tizenkét repülőtér található, amelyek közül egy ugyan nemzetközi forgalmat is bonyolít, de egyik sem stratégiai vagy regionális nyílt repülőtér. A kerület területén ugyanakkor fejlesztési lehetőségekkel rendelkezik a Nyitra-Nagyemőke regionális repülőtér, amely egyelőre nem menetrendszerű légi közlekedést bonyolít.

A tömegközlekedés szintén gyenge pontja, nem csak a Nyitrai, de általában a szlovák közlekedési adottságoknak. A Nyitrai kerületben a nem motorizált, kerékpáros közlekedésnek sincs megfelelő infrastruktúrája. Az útvonalak hálózata nem teljeskörű és számos helyi felületi egyenetlenséggel bír, ami veszélyezteti a kerékpáros közlekedőket. Hiányoznak továbbá a tömegközlekedés hálózattal kiépült kapcsolatok, a kiegészítő kerékpáros infrastruktúra (kerékpár állványok, pihenőhelyek stb.). A Regionális Operatív Program forrásaiból a 2007-2013 időszakban szigetszerű beruházként csupán rövidebb kerékpár útvonalak épültek meg (például Garamtolmács vagy Zselíz településeken).

A Nyitrai kerület vízi útvonalainak hálózatán belül az alábbiak a legjelentősebbek:

- Duna E80 nemzetközi vízi útvonal a Nyitrai kerület teljes déli határán (Szlovákia/Magyarország határa), amely a VII. sz. Európai Közlekedési folyosó részét képezi.
- Vág E81 nemzetközi vízi útvonal a Komárom-Vágkirályfa-Nyitrai kerület határa (folytatása a Zsolnai kerületben) útvonalon, amely az V. és VI sz. intermodális közlekedési folyosó részét képezi. A legfontosabb kikötők Komárom, Párkány és Vágsellye településen működnek. A Szelőcei vízerőmű és a Vágsellyei kikötő 1998-as befejezésével, a Vág alsó folyásán, 70 kilométeres hosszúságában, mint a Vág vízi útvonalának I. szakasza egy vízi útvonal jött létre, korlátozott hajózási feltételekkel a Komárom-Szered között. Egyéb vízfolyások viszont nem nyújtanak lehetőséget a vízi közlekedésre. Kivételt képez ez alól a Nyitra folyó alsó szakasza.

Szintén hiányoznak a Dunán a teherszállításra alkalmas folyami átkelőhelyek, de a helyzeten a Révkomárom és Komárom közötti, folyamatban lévő beruházás eredményeként elkészülő teherhíd átadása a jövőben javíthat majd. Emellett a teherszállítás Párkány és Esztergom közt történő megoldása is számos új lehetőséget nyitna a térségben működő vállalkozásoknak vagy új cégek betelepülésére adna módot, akár az esztergomi Suzuki gyárba történő beszállítói státusz kialakításával, akár a Budapest irányába történő gazdasági kapcsolatok erősítésével.

4.2.6. Oktatás, humán szolgáltatások

A Köznevelési Információs Rendszer adatai alapján a Szobi járásban bölcsőde Verőcén és Zebegényben érhető el 26 férőhellyel, óvodai ellátás ugyanakkor tizennégy járási intézményben is biztosított 1.163 gyermek számára. Általános iskolai feladatellátási hely Ipolydamásd, Ipolytölgyes, Perőcsény és Tésa kivételével valamennyi településen működik. Az ipolydamásdi tanulók Szobon a Fekete István Általános Iskolában folytathatják tanulmányaikat, míg az ipolytölgyesi gyerekek a Szobi Fekete István Általános Iskola Árpád Fejedelem Általános Tagiskolájának (Letkés), a perőcsényi és tésai fiatalok pedig a Szobi Fekete István Általános Iskola Vámosmikolai Általános Tagiskolájának felvételi körzetébe tartoznak. Klasszikus értelemben vett középiskolai oktatás ugyanakkor csak a szobi Szent László Gimnázium, Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégiumban érhető el, az intézménybe legfeljebb 325 fő vehető fel,

köztük legfeljebb 30 fő sajátos nevelési igényű tanuló. Ezen kívül Márianosztrán a Pannon Oktatási Központ tart fenn tagintézményt, ahol a Márianosztrai Fegyházban és Börtönben levők számára kínál alap- és középfokú nevelést, oktatást, valamint kínál szakképzést informatikai, építőipari és vendéglátóipari szakmacsoportokban.

11. táblázat – Köznevelési intézmények feladatellátási helyei és férőhelyei a Szobi járásban (2017)

Település	Bölcsőde			Óvoda			Általános Iskola			Középiskola		
	int.	f.h.	fé.h.	int.	f.h.	fé.h.	int.	f.h.	fé.h.	int.	f.h.	fé.h.
Bernecebaráti	-	-	-	1	1	35	1	1	170	-	-	-
Ipolydamásd	-	-	-	1	1	20	-	-	-	-	-	-
Ipolytölgyes	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kemence	-	-	-	1	1	30	2	2	108	-	-	-
Kismaros	-	-	-	1	2	150	2	2	324	-	-	-
Kóspallag	-	-	-	1	1	25	1	1	32	-	-	-
Letskés	-	-	-	1	1	50	2	2	244	-	-	-
Márianosztra	-	-	-	1	1	30	1*	1	225	1*	1	225
Nagybörzsöny	-	-	-	1	1	40	1**	1**	48**	-	-	-
Nagymaros	-	-	-	1	3	275	1	3	798	-	-	-
Perőcsény	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Szob	-	-	-	1	1	100	2	2	380	1	1	325
Szokolya	1*	1	12	1*	1	75	2	2	226	-	-	-
Tésa	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Vámosmikola	-	-	-	1	1	75	2	2	234	-	-	-
Verőce	1*	1	14	1*	1	205	2*	3	460	-	-	-
Zebegény	-	-	-	1	2	53	1	1	260	-	-	-
Összesen	2	2	26	14	18	1.163	20	23	3.509	2	2	550

int.: intézmény, f.h.: feladatellátási hely, fé.h.: férőhely

*a csillaggal jelölt intézmények közös igazgatású köznevelési intézmények

**a Szobi Fekete István Általános Iskola nagybörzsönyi tagiskolájában az oktatás jelenleg szünetel

Forrás: Köznevelési Információs Rendszer

2016-ban óvodai ellátásban 876 fő vett részt, a járásban, a legtöbben Verőce, Nagymaros, Kismaros és Szob településeken. A férőhelyek arányában a legmagasabb kihasználtság viszont Verőce mellett Zebegényben és Letskésen figyelhető meg. Érdemes kiemelni továbbá a gyermekszám változást 2002-höz képest. A Központi Statisztikai Hivatal adatai alapján Ipolydamásd, Kismaros, Nagymaros, Szokolya, Verőce és Zebegény esetében nőtt az óvodába beíratott gyermekek száma, a többi településen azonban csökkent, miközben Ipolytölgyesen és Perőcsényen megszűnt az óvodai ellátás.

Az általános iskolai oktatás-nevelés tekintetében hasonló tendenciák figyelhetőek meg. A legtöbb általános iskolás diák Nagymaroson tanul, ezt követi Verőce és Szob, de a férőhelyek arányában figyelemre méltó a Bernecebarátiban tanulók száma is. Utóbbi település mellett Kismaros és Szob esetében a

legmagasabb a más településről bejáró tanulók száma, ezen települések intézményeiben évente 70 fő körül alakul az ingázó diákok száma. A diákszám alakulása 2002-höz képest csak néhány településen – Bernecebaráti, Kismaros, Verőce, Zebegény – nőtt, melyhez egyrészt a demográfiai trendek, másrészt az intézményi változások, iskolabezárások is hozzájárulnak.

12. táblázat – Köznevelési intézményekben tanulók száma és a férőhely kihasználtság aránya a Szobi járásban (2016)

	óvoda			általános iskola			középiskola		
	beírt gyermekek száma	férőhelyek kihasználtsága	2002-2016 változás	beírt gyermekek száma	férőhelyek kihasználtsága	2002-2016 változás	beírt gyermekek száma	férőhelyek kihasználtsága	2002-2016 változás
Bernecebaráti	20 (35)	57,1%	-28,6%	128 (170)	75,3%	-21,9%	- (-)	-	-
Ipolydamásd	12 (20)	60,0%	-20,0%	- (-)	-	-	- (-)	-	-
Ipolytölgyes	- (-)	-	-100,0%	- (-)	-	-	- (-)	-	-
Kemence	20 (30)	66,7%	-31,0%	30 (108)	27,8%	-78,9%	- (-)	-	-
Kismaros	119 (150)	79,3%	-105,2%	190 (324)	58,6%	-8,0%	- (-)	-	-
Kóspallag	18 (25)	72,0%	-47,1%	13 (32)	40,6%	-77,2%	- (-)	-	-
Letskés	42 (50)	84,0%	-20,8%	128 (244)	52,5%	-25,6%	- (-)	-	-
Márianosztra	21 (30)	70,0%	-56,3%	n.a.*	n.a.*	n.a.*	n.a.*	n.a.*	n.a.*
Nagybörzsöny	21 (40)	52,5%	-40,0%	9 (48)	18,8%	-85,9%	- (-)	-	-
Nagymaros	169 (275)	61,5%	-4,3%	352 (798)	44,1%	-9,7%	- (-)	-	-
Perőcsény	- (-)	-	-100,0%	- (-)	-	-100,0%	- (-)	-	-
Szob	82 (100)	82,0%	-10,9%	225 (380)	59,2%	-21,3%	80 (325)	24,6%	-54,5%
Szokolya	60 (75)	80,0%	-1,7%	115 (226)	50,9%	-9,4%	- (-)	-	-
Tésa	- (-)	-	-	- (-)	-	-	- (-)	-	-
Vámosmikola	41 (75)	54,7%	-16,3%	114 (234)	48,7%	-29,6%	- (-)	-	-
Verőce	203 (205)	99,0%	-118,3%	261 (460)	56,7%	-25,5%	- (-)	-	-
Zebegény	48 (53)	90,6%	-50,0%	144 (260)	55,4%	-35,8%	- (-)	-	-
Szobi járás	876 (1.163)	75,3%	8,8%	1.709 (3.284)	52,0%	-18,6%	80 (325)	24,6%	-54,5%

*a márianosztrai intézményről nem állnak rendelkezésre pontos statisztikai adatok

Forrás: KSH, KIR

Szob oktatási szerepét erősíti továbbá, hogy a járásban egyedül a járásszékhelyen érhető el nappali rendszerű középfokú oktatás. A Szent László Gimnázium, Szakgimnázium, Szakközépiskola és Kollégium 2016-ban 80 diákot fogadott, amely a férőhelyek arányában mindössze 24,6%-os kihasználtságot, a 2002-es adatokhoz képest pedig 54,5%-os csökkenést mutat.

Felsőfokú oktatási intézmény nem működik a Szobi járás területén és a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya is alacsonyabb, mint a Pest megyei vagy az országos átlag. Szobon a felsőfokú végzettségűek aránya 14,5%, ami 7,4%-kal marad el más Pest megyei járásszékhelyek mutatójától.

Szobon 2007 óta van lehetőség bölcsődei elhelyezésre, a tíz férőhelyes bölcsődei csoport teljes kihasználtsággal működik. A járásban ezen kívül csak Verőcén érhető el bölcsődei ellátás, illetve Nagymaroson és Verőcén családi bölcsőde működik.

Az egészségügyi ellátással kapcsolatban meghatározó, hogy a járásban nincs kórházi ellátás, a területileg illetékes intézmény a Váci Kórház. A járóbeteg szakellátásról Szob Város Szakorvosi Rendelőintézete gondoskodik, a háziorvosi szolgálat pedig Bernecebaráti, Ipolytölgyes, Márianosztra, Perőcsény és Tésa településeken kívül a többi településen elérhető volt 2016-ban a KSH adatai alapján. A betöltött védőnői

álláshelyek sem fedték le valamennyi települést, Bernecebaráti, Ipolydamásd, Ipolytölgyes, Márianosztra, Nagybörzsöny, Perőcsény, Tésa és Vámosmikola területén nem volt elérhető helyben a szolgáltatás. Hasonlóképp gyógyszertár sem üzemelt mindenhol, ezen a területen Ipolydamásd, Ipolytölgyes, Kóspallag, Márianosztra, Nagybörzsöny, Tésa és Zebegény küzdött 2016-ban hiányosságokkal.

A szociális ellátás és közszolgáltatások terén a **Nyitrai kerület** is különböző kihívásokkal küzd. Az óvodai ellátás problémái közé elsősorban infrastrukturális hiányosságok tartoznak, így a közműhálózatok elmaradott helyzete, az épületek leromló műszaki állapota, beleértve az elektromos vezetékeket, vízellátást és csatornarendszert, valamint az internetes csatlakozást. Emellett a gyermekek étkeztetéséhez sem megfelelő a térség műszaki felszereltsége. Az óvodai kapacitások mértéke ugyanakkor az igényekhez igazodik, képes biztosítani a terület vonzáskörzetében és a környező településeken élő gyermekek elhelyezését. A kerület központja, Nyitra város számára pedig további feladat a speciális nevelési-képzési szükségleteket igénylő, valamint a marginalizálódott csoportokból származó gyermekeket fogadó intézmények számának növekedése is.

2016-ban Nyitra megyében 412 óvoda működött, ezek közül 83 a Lévai, 74 az Érsekújvári járásban, a célterületen pedig összesen 29. Az ellátott gyermekek száma 18.322 fő volt, a Lévai járásban 2.981 gyermek, az Érsekújváriban 3.498 részesült ellátásban, vagyis az egy intézményre jutó gyermekszám utóbbi járásban magasabb volt. A célterületen működő 19 intézményében összesen 795 gyermek részesült ellátásban 2016-ban.

A vizsgált évben a Nyitrai kerületben 292 általános iskola működött, amelyekben összesen 50.266 diák tanult. Az alapfokú oktatási intézmények közül 13 működött a stratégiai célterületen, összesen 2.378 diákot fogadva. Középfokú oktatási intézmények közül gimnáziumból 25 működött a kerületben, összesen 6.791 tanulóval, amelyek közül 8 a Lévai, 4 az Érsekújvári járásban és összesen 4 a célterületen, Ipolyságban és Párkányban, 298 diákot fogadva. Egyéb középfokú oktatási intézményből 60 működik a Nyitrai kerületben, közülük 10 a Lévai és 11 az Érsekújvári járásban, illetve mindössze 3 a célterületen, szintén Ipolyságban és Párkányban. Ezen típusú oktatási intézményekben kerületi szinten összesen 18.696-an tanultak, a Lévai járásban 2.528-an, az Érsekújvári járásban 3.985-en, a célterület 3 intézményében pedig összesen 727-en. A Stratégia szempontjából releváns célterületen tehát Ipolyság és Párkány nevezhető oktatási centrumnak, míg a többi településen legfeljebb alapfokú oktatási intézmények érhetőek el, hat helyen – Garampáld, Gyerk, Ipolybél, Leléd, Szete és Zalaba – ugyanakkor semmilyen köznevelési intézmény nem működik.

13. táblázat – Köznevelési intézmények és tanulók száma a szlovák célterületen (2016)

Település	Óvoda		Általános iskola		Gimnázium		Egyéb középfokú	
	Intézmény	Gyermek	Intézmény	Diák	Intézmény	Diák	Intézmény	Diák
Alsószemeréd	1	5	1	0	0	0	0	0
Bajta	1	9	0	0	0	0	0	0
Felsőtúr	1	15	0	0	0	0	0	0
Garamkövesd	1	24	0	0	0	0	0	0
Garampáld	0	0	0	0	0	0	0	0
Garamsalló	1	12	1	0	0	0	0	0
Gyerk	0	0	0	0	0	0	0	0

Település	Óvoda		Általános iskola		Gimnázium		Egyéb középfokú	
	Intézmény	Gyermek	Intézmény	Diák	Intézmény	Diák	Intézmény	Diák
Helemba	1	16	0	0	0	0	0	0
Ipolybél	0	0	0	0	0	0	0	0
Ipolykiskeszi	1	7	0	0	0	0	0	0
Ipolypásztó	1	9	0	0	0	0	0	0
Ipolyság	5	218	4	997	3	208	1	223
Ipolyszakállos	1	17	2	71	0	0	0	0
Ipolyszalka	1	23	1	114	0	0	0	0
Ipolyvisk	1	21	1	0	0	0	0	0
Kicsind	1	7	0	0	0	0	0	0
Kisgyarmat	1	16	0	0	0	0	0	0
Kisölvéd	1	11	0	0	0	0	0	0
Leléd	0	0	0	0	0	0	0	0
Lontó	1	12	0	0	0	0	0	0
Nagytúr	1	17	0	0	0	0	0	0
Nána	1	39	1	0	0	0	0	0
Párkány	5	291	2	1.196	1	90	2	504
Peszektergenye	1	10	0	0	0	0	0	0
Százd	1	16	0	0	0	0	0	0
Szete	0	0	0	0	0	0	0	0
Zalaba	0	0	0	0	0	0	0	0
Összesen	29	795	13	2.378	4	298	3	727

Forrás: datacube.statistics.sk

A Nyitrai kerületben összesen 201 szociális szolgáltató intézmény működik, ezek közül legtöbb a Lévai járásban (46), míg az Érsekújvári járás 31 intézménnyel a negyedik járás a kerületben. Az intézmények között gyermekotthonok, hátrányos helyzetűeket és időseket fogadó szolgáltatók működnek.

Az egészségügyi ellátást a Nyitrai kerületben az ambuláns ellátás, intézményi egészségügyi ellátás, sürgősségi egészségügyi szolgáltatás és az orvosi ellátás szolgáltatói biztosítják. A kerületben általános egészségügyi ellátást 393 szolgáltató biztosít, ebből 258 az általános háziorvos a felnőttek számára, illetve 135 a háziorvosi rendelő áll rendelkezésre a gyermekek és a serdülők számára. Ezen belül a Lévai járásban 74 szolgáltatóból 50 felnőtt-, 24 pedig gyerekellátást biztosít, az Érsekújvári járásban 82 szolgáltatóból 55 felnőttket, 27 gyermekeket lát el. A célterületen ezen intézmények közül alig néhány szerepel, a Lévai járásban Ipolyság, az Érsekújvári járásban Párkány területén működik több szolgáltató, ezen kívül csak Ipolyszalka és Ipolyszakállos településeken érhető el felnőtt orvosi ellátás. A kerületben hosszú távú problémát jelent a háziorvosok öregedése és az utánpótlás hiánya, különösen igaz ez a célterület esetében. A célterület gyógyszertárakkal sincs megfelelően ellátva, Ipolyságon és Párkányon kívül mindössze Ipolyszalkán működött egy a Szlovák Statisztikai Hivatal 2016-os adatai alapján.

A Nyitrai kerületben emellett tizenegy kórház működik, de a Lévai (3) és Érsekújvári (1) járásban mindössze négy, a célterületen pedig összesen egy, az ipolysági kórház, azonban sürgősségi ellátásra ebben az

intézményben sincs lehetőség. Párkány esetében, mivel a betegek számára az érsekújvári kórház az illetékes, így sokan a határ túloldalán lévő esztergomi kórház szolgáltatásait választják. A mentő-egészségügyi szolgálatot a teljes Nyitrai kerületben magán mentő-egészségügyi - szolgáltatók biztosítják.

4.2.7. Gazdasági környezet

Ugyan a Közép-Magyarország régió európai összevetésben fejlettnak minősül, ahol az egy főre eső, vásárlóerőparitáson számolt GDP az uniós átlagot is meghaladja (105%), de mindez elsősorban Budapestnek köszönhető, Pest megye egyes területei, így különösen a régió peremén fekvő **Szobi járás** hátrányos helyzetben lévő térségnek számítanak.

Az Eurostat adatai alapján a régió fejlettségi szintjéhez Budapest az uniós átlaghoz képest 140%-os egy főre jutó nemzeti össztermékkel járul hozzá, a Pest megyei járások lényegesen alacsonyabb, 75% alatti értéket tudnak csak felmutatni. A helyzet kezelése érdekében 2021-től Pest megye önálló NUTS 2 régióként való fejlettségi szintjének megfelelő régióbesorolást és fejlesztési forrásokat kaphat majd. Mindez a Szobi járás esetében is kedvezőbb gazdasági folyamatokat multiplikálhat majd. A járás fejlődési pályáját ugyanis jelenleg ez a kettőség determinálja, hiszen egy fejlett régió részeként kevesebb fejlesztési forráshoz juthat csak, mint a hasonló fejlettségi szintű, más megyékben elhelyezkedő járások.

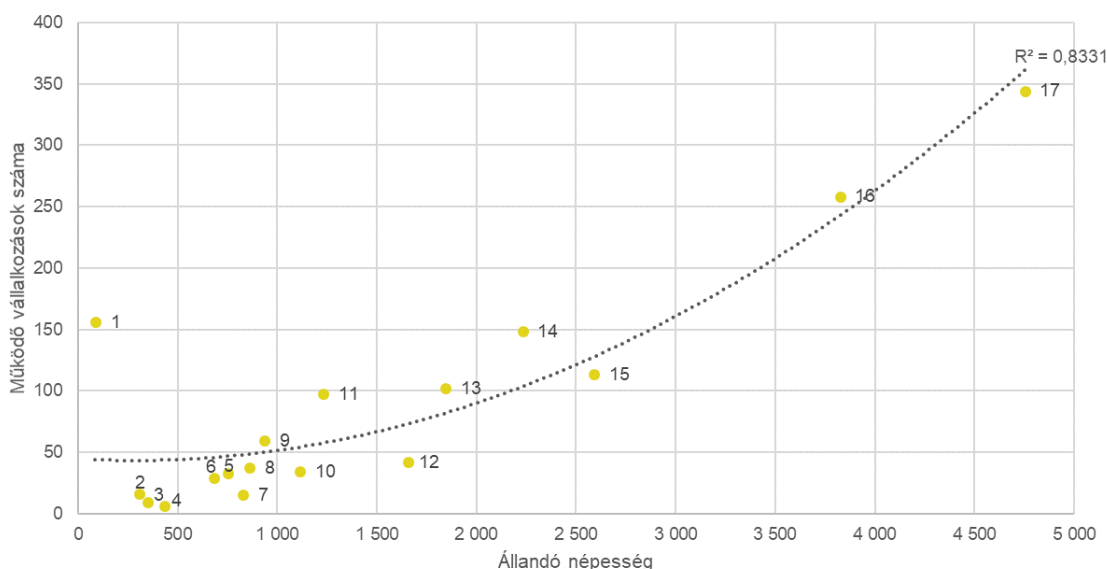
A Szobi járás gazdaságát hagyományosan két tényező, a Duna – a vízi közlekedésben rejlő lehetőségekkel –, illetve a Börzsöny – és a kapcsolódó nyersanyagkitermelés – határozta meg. A foglalkoztatási kapacitás elmúlt évtizedbeli leépülése egy meghatározó helyi nagyvállalat, a szobi szörpgyár felszámolásához köthető. A legnagyobb helyi foglalkoztató kétezres évekbeli csődje, majd felszámolása megroppantotta a járásszékhely gazdaságát, aminek következtében a helyben foglalkoztatottak száma közel felére zuhant 2001-ről 2011-re. A szobi munkahelyek megszűnése egyrészt visszavetette a településre irányuló munkavégzéssel kapcsolatos ingázást, másrészt távoli munkavállalásra ösztönözte a helyi lakosokat. Mivel a helyét azóta sem vette át másik nagyvállalat vagy több kis- és középvállalkozás, a helyben történő foglalkoztatás továbbra sem megoldott.

A Központi Statisztikai Hivatal alapján a járásban működő cégek felét (50,23%-a) három településen, Nagymaroson, Verőcén, valamint, némileg meglepő módon Tésán jegyzik. A járásszékhelyen csak az ötödik legtöbb működő céget jegyzik, Kismaros is megelőzi a gazdasági szervezetek számában. A legkevesebb működő vállalkozás Márianosztrán, Ipolydamásdon és Ipolytölgyesen folytat tevékenységet.

A 2015-ös évre vonatkozó statisztikai adatok alapján a működő vállalkozások száma és a település állandó lakossága között megfigyelhető összefüggéstől egyedül Tésa tér el szignifikánsan. A járás periferiáján, a magyar-szlovák határon lévő, alig 90 fő lakosú község esetében vélhetően adóoptimalizálási és egyéb cégjogi megfontolások eredményezik a működő vállalkozások magas számát.

Az Opten Cégtár legfrissebb adatai szerint a járás legkisebb településén összesen 335 működő cég jegyzi székhelyét, ami majdnem kétharmaddal több mint a második Nagymaros (214 működő cég) esetében. A harmadik legtöbb vállalkozás székhelyét Verőcén jegyzik, míg a járásszékhely Szobot Kismaros és Szokolya is megelőzi ebben az összevetésben. Az Opten a KSH adataihoz hasonlóan Márianosztrán, Ipolydamásdon és Ipolytölgyesen jegyzi a legkevesebb működő céget székhely szerint.

10. ábra – Szobi járásban működő vállalkozások száma és az állandó népesség összefüggése

● 1 – Tésa	● 2 – Perőcsény	● 3 – Ipolydamásd	● 4 – Ipolytölgyes	● 5 – Nagyörzsöny
● 6 – Kóspallag	● 7 – Márianosztra	● 8 – Bernecebaráti	● 9 – Kemence	● 10 – Letkés
● 11 – Zebegény	● 12 – Vámosmikola	● 13 – Szokolya	● 14 – Kismaros	● 15 – Szob
	● 16 – Verőce		● 17 – Nagymaros	

Forrás: KSH

Ágazati összevetésben főtevékenység szerint a Szobi járásban székhellyel rendelkező cégek a „G” – Kereskedelem, gépjárműjavítás (279 cég), az „M” – Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység (180 cég) és az „F” – Építőipar (139 cég) nemzetgazdasági ágakban működnek. Érdekes megfigyelni a kereskedelemmel foglalkozó cégek Tésában történő koncentrációját, ami mögött ismét csak adózási vagy adóoptimalizálási megfontolások húzódnak.

Létszámkategória alapján a vállalkozások döntő többsége mikrovállalkozás, vagyis 10 főnél kevesebbet foglalkoztat. Mindössze 69 olyan cég rendelkezik székhellyel a járásban, amely 10-49 fő közötti létszámmal működik, 7 középvállalkozás 50-249 fővel, egyetlen nagyvállalat 250 főnél többel dolgozik. A cégszámok alaposabb vizsgálata alapján megállapítható, a középvállalkozások egyike sem folytat érdemi tevékenységet a járásban, csupán adminisztratív székhelyet tart fent. Egyedül az azonosított nagyvállalat az, amely valóban a térség foglalkoztatási és gazdasági helyzetét erősíti.

Az alábbi táblázatban az egyes nemzetgazdasági ágak és települések esetében a bal felső sarokból indulva az óramutató járásának megfelelően olvashatóak le a különböző létszámkategóriák szerinti cégszámok. Az „XS” rublikában a mikro-, az „S” mezőben a kisvállalkozások száma szerepel, az „M” jelöli a középvállalkozásokat, az „L” pedig a nagyvállalatokat.

14. táblázat – Járási székhellyel működő cégek létszám és nemzetgazdasági ágak szerint (2018)

	Pontibus EGTC																			
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	P	Q	R	S	Σ	
Bernecebarát	6 0	0 0	2 1	0 0	0 0	0 0	5 0	2 0	2 0	1 0	0 0	0 0	2 0	1 0	0 0	0 0	0 0	1 0	22 1	
	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	
Ipolydamásd	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	2 0	3 0	0 0	1 0	1 0	0 0	0 0	2 0	1 0	0 0	0 0	0 0	0 0	10 0	
	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	
Ipolytölgyes	2 0	0 0	0 0	0 0	1 0	1 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	4 0	
	0 0	0 0	0 1	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 1	
Kemence	2 0	0 0	6 0	0 0	0 0	1 0	11 0	3 0	4 0	0 0	0 0	1 0	7 0	1 0	0 0	2 0	1 0	0 0	39 0	
	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	
Kismaros	3 0	0 0	10 1	0 0	0 0	15 1	25 2	2 0	10 2	11 0	1 0	4 0	21 0	5 1	1 0	2 1	5 0	5 0	120 8	
	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	
Kőspallag	5 0	0 0	0 1	0 0	0 0	2 0	3 0	0 0	1 0	1 0	0 0	2 0	1 0	1 0	0 0	0 0	0 0	0 0	16 1	
	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	
Letkés	0 1	0 0	1 0	0 0	0 0	3 0	3 0	1 0	2 1	3 0	1 1	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	14 3	
	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	
Márianosztra	3 0	0 0	0 1	0 0	1 0	1 0	2 0	0 0	2 0	0 0	1 0	0 0	0 0	0 0	0 0	2 0	0 0	0 0	12 1	
	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	
Nagybörzsöny	3 0	0 0	2 0	0 0	0 0	2 0	4 0	1 0	2 0	0 0	0 0	4 0	2 0	1 0	0 0	1 0	0 0	1 0	23 0	
	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	
Nagymaros	4 0	0 0	16 2	1 0	0 1	29 2	33 1	5 0	12 2	14 0	3 0	6 0	47 3	13 0	5 0	5 1	4 0	3 0	200 12	
	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	2 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	2 0	
Perőcsény	1 0	0 0	0 0	0 0	0 0	3 0	6 0	0 0	2 0	1 0	0 0	0 0	1 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	14 0	
	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	
Szob	2 0	0 0	7 1	0 0	1 0	4 1	21 1	3 0	5 0	1 0	0 0	5 0	5 0	4 0	1 0	4 0	0 0	3 0	66 3	
	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	
Szokolya	3 0	0 0	9 1	0 0	0 0	2 1	12 2	0 0	7 0	2 0	0 0	9 0	13 0	6 0	4 0	2 0	1 0	0 0	70 4	
	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	
Tésa	4 0	0 0	9 4	0 0	0 0	37 4	87 3	30 7	10 0	15 2	7 0	24 2	29 3	32 4	1 0	3 0	10 0	3 0	301 29	
	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	1 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	1 0	3 0	0 0	0 0	0 0	0 0	5 0	
Vámosmikola	4 0	0 0	1 0	0 0	1 0	3 0	5 0	0 0	2 0	0 0	0 0	1 0	1 0	1 0	1 0	0 0	1 0	0 0	21 0	
	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	
Verőce	3 0	0 0	15 2	2 0	1 0	23 0	35 2	7 0	9 1	7 0	2 0	11 1	36 0	9 0	6 0	9 0	6 0	3 0	184 6	
	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	
Zebegény	4 0	0 0	6 0	0 0	0 0	1 0	13 0	0 0	6 1	4 0	2 0	6 0	6 0	3 0	5 0	2 0	1 0	4 0	63 1	
	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	0 0	
Σ	49 1	0 0	84 14	3 0	5 1	129 9	268 11	54 7	77 7	61 2	17 1	73 3	173 6	78 5	24 0	32 2	29 0	23 0	XS S	
	0 0	0 0	0 1	0 0	0 0	1 0	0 0	2 0	0 0	0 0	0 0	0 0	1 0	3 0	0 0	0 0	0 0	0 0	M L	

Forrás: Opten

A – mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat; B – bányászat, kőfejtés; C – feldolgozóipar; D – villamosenergia-, gáz-, hőellátás, légkondicionálás; E – vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmentesítés; F – építőipar; G – kereskedelem, gépjárműjavítás; H – szállítás, raktározás; I – szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás; J – információ, kommunikáció; K – pénzügyi, biztosítási tevékenység; L – ingatlanügylek; M – szakmai, tudományos, műszaki tevékenység; N – adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység; P – oktatás; Q – humán-egészségügyi, szociális ellátás; R – művészet, szórakoztatás, szabadidő; S – egyéb szolgáltatás

Az Ipolytölgyesen működő, gépjárművek belső díszítőelemeit gyártó MONO-Ipolyfabric Fafeldolgozó Ipari Korlátolt Felelősségű Társaság 570 fős létszámával és 10 milliárd forintot meghaladó árbevételével a térség domináns foglalkoztatója. Ugyanakkor a tíz legnagyobb árbevételű, szobi járásban székhellyel rendelkező cég közül mindössze további egy olyat találhatunk, amely ténylegesen a járásban működik és ott kínál munkalehetőséget a helyi munkavállalóknak. Az árbevétel szerinti ötödik legnagyobb cég a Verőcén működő Europrotein Kereskedelmi és Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság, amely nagykereskedelmi tevékenységet folytat, 2 milliárdot meghaladó bevétellel és 4 fő foglalkoztatottal.

15. táblázat – Járásban székhellyel rendelkező TOP 10 legnagyobb árbevételű cég (2016)

#	Cég neve	Székhely település	Főtevékenység TEÁOR	Árbevétel (eFt, 2016)	Létszám (fő)
1.	MONO-Ipolyfabric Fafeldolgozó Ipari Korlátolt Felelősségű Társaság	Ipolytölgyes	2932 – Közúti jármű, járműmotor alkatrészeinek gyártása	10 173 107	570
2.	KK-GRAIN Kereskedelmi és Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság	Tésa	4621 – Gabona, dohány, vetőmag, takarmány nagykereskedelme	2 860 427	3
3.	LAVINA Szervíz Kereskedelmi és Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság	Szokolya	4612 – Alapanyag, üzemanyag ügynöki nagykereskedelme	2 467 033	25
4.	BATKI-LOGISTIC Szállítmányozó és Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság	Nagymaros	4941 – Közúti áruszállítás	2 046 525	88
5.	Europrotein Kereskedelmi és Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság	Verőce	4621 – Gabona, dohány, vetőmag, takarmány nagykereskedelme	2 045 005	4
6.	BATKI TRANS Szállítási és Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság	Nagymaros	4941 – Közúti áruszállítás	1 231 273	64
7.	SANA Consulting Szolgáltató Korlátolt Felelősségű Társaság	Tésa	8299 – M. n. s. egyéb kiegészítő üzleti szolgáltatás	1 150 828	n.a.
8.	GépDepo.hu Kisgép és Szerszám Szakkereskedés Korlátolt Felelősségű Társaság	Nagymaros	4719 – Iparcikk jellegű bolti vegyes kiskereskedelem	1 108 308	21
9.	CROSS-ENERGY Szolgáltató és Kereskedelmi Zártkörűen Működő Részvénytársaság	Nagymaros	3523 – Gáz-kereskedelem	1 013 780	5
10.	International Group Security Service Vagyondvédelmi Korlátolt Felelősségű Társaság	Tésa	8010 – Személy-biztonsági tevékenység	970 095	110

Forrás: Opten

Az Opten céginformációs adatbázis adatai alapján tehát a járás foglalkoztatói jellemzően mikro- vagy kisvállalkozások, emellett igen magas a járásban csupán adminisztratív székhelyet fenntartó cégek száma. Tésán ráadásul helyi iparüzési adó sincs, így a bejegyzett cégek semmilyen hasznot nem hajtanak a településnek. Az adatok fenntartással kezelendők, tekintettel, hogy a céginformációs adatbázisok a vállalkozások székhelye szerint tartják nyilván a cégeket, így a Szobi járásban működő, de más járásban,

megyében székhellyel rendelkező cégekről ezen adatbázisok alapján nem lehet egyértelmű információt szerezni. Nem szerepel például a listában a kóspallagi Szent Orbán Erdei Wellnes Hotelt működtető Pannon Hotel Menedzsment Kft., pedig a szálláshely országos népszerűségnek örvendő és többféle vendéglátóipari álláslehetőséget kínál a helyben lakóknak.

A nagyfokú elvándorlás, az alacsony vállalkozói aktivitás és népsűrűség miatt nincs nagy tökevonzó ereje a térség településeinek. Az erősen forráshiányos, előregedő Ipoly-völgyben Szob város helyzete kétszeresen is problémás, mivel nemcsak kis létszámú város fejlődésének feltételeit kell biztosítani, hanem egy, a folyóvölgyben hosszan elnyúló járás előrelépését, a szolgáltatások minőségének javítását is. A szobi járásba tartozó 17 település mindegyike igen kis lélekszámú, több aprófalu is található itt, a vállalkozói aktivitás szintje a szomszédos váci járás felét sem éri el.

16. táblázat – Helyi adók a Szobi járásban (2018)

	Bernecebaráti	Ipolydamásd	Ipolytölgyes	Kemence	Kismaros	Kóspallag	Letkés	Márianosztra	Nagybörzsöny	Nagymaros	Perőcsény	Szob	Szokolya	Tésa	Vámosmikola	Verőce	Zebegény
helyi iparüzési adó mértéke (%)	1,25	2	1,5	1,6	1,8	1,5	2	2	1,8	2	1,5	1,8	2	-	2	1,7	2
idegen-forgalmi adó (Ft/nap)	200	-	-	250	-	400	-	-	300	400	-	300	350	-	-	200	300

Forrás: helyiadas.hu

A helyben megszűnt, nem elérhető munkahelyek kiváltására a gazdaságilag aktív járási lakosok nagyobb távolságban – Vácon, Budapesten, Dunakeszin, Gödön, Veresegyházán – is hajlandóak munkát vállalni, illetve az országos tendenciáknak megfelelően megugrott a külföldön elhelyezkedők száma is.

A **Nyitra kerületben** az elmúlt időkben viszonylag kevés külföldi tőke telepedett meg, így a 6. helyen áll az ország nyolc megyéjének sorában, csak a Besztercebányai és az Eperjesi kerületet előzi meg. A közvetett célterületre is igaz, hogy az elmúlt évtizedekben némileg háttérbe, perifériára szorult, a nagy ipari munkaadók – például a célterületen kívül, Esztergomban működő Suzuki vagy a Nyitrán hamarosan nyíló Jaguar-Land Rover gyár – kivételével munkalehetőség helyben korlátozottan elérhető, miközben, főleg a szlovák oldalon a lakosság elsősorban mezőgazdaságból, élelmiszertermelésből él.

A térség egyik fő foglalkoztatója, a párkányi papírgyár a kétezres években számos alkalommal cserélt gazdát, fokozatosan szűkítette termelési kapacitásait, végül 2011-re egy egységet leszámítva leállt. Mindeközben a magyar oldalon, célterületen kívül létesülő új munkahelyek több ezer szlovákiai munkavállalónak biztosítottak elhelyezkedési lehetőséget. A magyar oldalon azonban sokkal rosszabbak a logisztikai és szállítmányozási feltételek, mint a szlovák oldalon, ahol a kedvező vasúti adottságok mellett egy iparvágánnyal ellátott teherkikötő is működik. Mivel a Mária Valéria hídon 3,5 tonnás súlykorlátozás van érvényben, a teherszállítmányok csak jelentős kerülővel érhetik el a túloldalt, ami valós gátja egy térségi logisztikai-vállalkozási együttműködés kialakulásának és jelentős hátrányt jelent a térség gazdaságfejlesztési potenciáljának kiaknázása szempontjából is. Ezért kritikus fontosságú a Szobi járás

közlekedési kapcsolatainak fejlesztése a határ túl oldalán fekvő településekkel, mind személy- és áruszállítást érintő infrastrukturális fejlesztéseket tekintve, mind a közösségi közlekedés szervezését és szabályozását illetően.

A GDP növekedését tekintve a Nyitrai kerület egész Szlovákiai leggyorsabban fejlődő területe volt az elmúlt években. Az ipari ágazatok összetétele a kerületben nagyon sokszínű, az ipar központja a kerületi északi, a határtól távolabb eső Nyitra környéki térsége. A kerület legfontosabb ágazatai közé tartozik az élelmiszeripar, vegyipar, elektrotechnikai ipar, gépipar, papíripar és a bőripar.

A jövedelmi helyzetet tekintve a nominális bruttó átlagbér növekszik a térségben. A legmagasabb bruttó nominális átlagbérek az energetikai szektorban, a pénzügyi szektorban és az IT szektorban jellemzőek, míg a legalacsonyabbak a vendéglátóipari szolgáltatások körében. A vállalkozások száma összességében növekvő tendenciát követ kerületi és járási szinteken is az utóbbi 10 évben, az ütem pedig még a határ túl oldalán fekvő területekhez képest is magasabb.

2017-ben a Szlovák Statisztikai Hivatal adatai szerint összesen 23.430 cég működött a kerületben, ennek 11,8%-a a Lévai, 20,4%-a az Érsekújvári járásban. A vállalkozások zöme kerületi szinten a kereskedelem, gépjárműjavítás (24,2%), a szakmai, tudományos, műszaki tevékenység (14,3%) és a feldolgozóipar (12%) ágazatokban működött, a hangsúlyok a Lévai és Érsekújvári járás esetében is hasonlóak, bár a Lévai járásban a feldolgozóipari cégek száma több, mint a szakmai, tudományos, műszaki tevékenységet folytatóké. A célterület településein alig néhány esetben jegyeznek tíznél több vállalkozást, Párkány domináns szerepe (1.305 működő cég) mellett Ipolyság emelkedik még ki (249), összességében az Érsekújvári járásban működő cégek 33,2%-a, a Lévai járásban működőknek viszont mindössze 14%-a található a közvetlen célterület településein. A cégméretek alapján a kerületi vállalkozások döntő többsége mikro- és kisvállalkozás (96,9%), ez az arány az Érsekújvári járás esetében még magasabb (97,4%).

Az energiagazdálkodást tekintve fontos tényező a Nyitrai kerület számára, hogy területén tranzit gázvezeték és olajvezeték is áthalad. A hőellátás alapvetően centralizált rendszerben működik, a legjelentősebb felhasznált energiaforrás a területen a földgáz, ami az egész kelet-európai térségre is jellemző. Az elmúlt években egyre nagyobb jelentősége van a megújuló energiaforrások felhasználásának is, amelyek közül a napenergia felhasználása a legjelentősebb. Ugyanakkor a megújuló energiaforrások aránya továbbra is alacsony, mindez a Nyitrai kerület gyengeségei közé tartozik, okai között a megfelelő operatív infrastruktúra hiánya említhető.

A mezőgazdaságot vizsgálva a Nyitrai kerületben a leggyakrabban termesztett növények a gabonafélék, a térség mezőgazdasági jellege tehát eltérő a magyar oldalon jellemző viszonyoktól. A Nyitrai kerület Szlovákia legfontosabb gabonatermesztő vidékének számít, amely évente Szlovákia teljes termelésének 38,69 %-át biztosítja, mintegy 1.320.053 tonna mennyiségben. A gabonafélék legnagyobb termelői közé az elsődleges célterületen fekvő határ menti déli járások, Érsekújvár, Léva és Komárom tartoznak. A jelenlegi trendek mellett a piacon érdeklődés mutatkozik az olajos magvak iránt is, a Nyitrai kerület pedig az olajos magvak Szlovákiai termelésében 39,02% arányban vesz részt.

A Nyitrai kerületben igen jelentős szerepe van a borászatnak is. Ennek hagyományai egészen a IX. századig, a Nagymorva Birodalom időszakáig nyúlnak vissza, amikor a Zobori kolostor Bencés szerzetesei

létrehozták az első szőlészeteket. Így a borászati turizmus és a bortermelés is nagy hagyományokkal rendelkezik a térségben, a szőlőskertek főleg a Vágmenti Inóc és Tribecs domboldalain, valamint a Duna menti alföld domboldalain kerültek telepítésre.

Az állattenyésztés jelentősége viszont a Nyitrai kerületben Szlovákia többi térségével összehasonlítva kevésbé jelentős. A szarvasmarha tenyésztés a teljes adminisztratív egységen belül a Vágsellyei járásban és a Tapolcsányi járásban a legjelentősebb. A térségben a sertésitenyésztés mértéke sem éri el az országos átlagot, az elsődleges célterülethez tartozó Érsekújvári járásban, illetve és a Komáromi járásban jellemző leginkább. A baromfitenyésztés a térségben már meghaladja az országos átlagot, a legnagyobb mértékű baromfitenyésztés a Tapolcsányi járásban folyik, amit jellemzően helyben fel is dolgoznak. A legjelentősebb baromfi feldolgozóüzem (Hyza a.s.) székhelye szintén ugyanebben a járásban található.

Az erdei területek kevésbé jellemzőek a Nyitrai kerület déli térségeiben, mint a határ magyar oldalán, ahol így a mezőgazdasági tevékenység ezen ága jelentősebb, mint a növénytermesztés vagy az állattenyésztés. A Nyitrai kerület területének 15,24%-át fedi erdő, ezek nagysága az egyes járásokban különbözik. A legtöbb erdőterület az Aranyosmaróti (47,57 %), Tapolcsányi (28,46 %), Nyitrai (10,14 %), Lévai (18,90 %) járásokban található, amely járásokra a középhegységi táj jellemző. A további járások erdőtakarói a talajkészlet teljes területéhez képest alacsonyak, Érsekújvár esetében 7,70 %, Komárom esetében 6,36 %, Vágsellye esetében pedig 4,09%.

A levegőszennyezés a kerületben működő iparágak okán környezeti problémaként azonosítható. A legnagyobb környezetterhelést a vegyipar, illetve a nem fémtartalmú ásványi anyagok gyártása ágazatokban működő cégek jelentik. Az alapvető szennyező anyagok kibocsátásának érdemi csökkentésére a 90-es évek óta nem került sor. A kibocsátott káros anyag jelentős csökkenésének okai akkor is elsősorban a szocialista iparosítás nagyvállalatainak megszűnése, másrészt a modernebb gyártási technológiák és szűrőberendezések bevezetése voltak.

A Nyitra folyó vízminőségére jelentős hatással vannak vízgyűjtő területének északi részén működő ipari cégek, melyek a Nyitrai kerület területén kívül helyezkednek el. A kommunális szennyvíztisztítók Aranyosmaróton és Verebélyben találhatóak. A Vág folyó, a Nyitrai kerület területén, Vágsellye és Komárom járásokon keresztül folyik. Hasonlóan, mint a Nyitra folyó esetén, a Vág vizének a minőségét is döntő mértékben befolyásolja a felső és a középső vízfolyása területén végzett gazdasági tevékenység. Az Ipoly folyón csak kommunális szennyvíztisztító található, Vágsellye városában.

A hulladékhasznosítás elterjedtsége nem megfelelő, bár 2009-től a vonatkozó mutatók évente javuló tendenciát mutatnak. A hulladékgazdálkodás ezzel együtt a Nyitra kerületben nem kielégítő. Szlovákia régiói jelentős diszparitásokat mutatnak, a kommunális hulladék termelésében egy személyre számolva, ami bizonyítja a kommunális hulladékok termelésének függését a régió gazdasági teljesítményétől, mindenekelőtt a GDP nagyságától. Hosszú távon a kommunális hulladék termelésében a legerősebb régiók a Pozsonyi és a Nagyszombati kerület, a harmadik legerősebb térség pedig a Nyitrai kerület.

4.2.8. Kulturális és turisztikai adottságok

Amint a korábbi fejezetekben már utaltunk rá, a **Szobi járás** turisztikai adottságait elsősorban gyönyörű táji környezete és gazdag élővilága határozza meg. A Dunakanyar, az Ipoly-völgy, a Nógrádi-medence, valamint a Börzsöny ugyanakkor jelenleg még kiaknázatlan turisztikai potenciállal rendelkeznek, amelyre célzott és tudatos attrakció- és szolgáltatásfejlesztéssel a jövőben építeni lehet.

A Börzsönyt gazdagon szelik át a különböző turista útvonalak, az országos kéktúra például a Cserhátból érkezve, félkörben járja végig a térséget. A túraútvonalakon számos menedékhely, forrás, kilátó, barlang vagy rom várja a túrázókat, de Magyarországon csak a Börzsönyben találhatóak sífutó utak is.

A járás települései egyelőre mérsékelt módon tudnak nagy tömegeket vonzó turisztikai attrakciókat kínálni, elsősorban a helyi történelmi, vallási, kulturális értékekre alapozott falusi, és a térség táji adottságaira épülő aktív turizmus kiaknázására töreksenek. Az aktív turizmust ösztönző szolgáltatások Ipolytölgyes esetében például kiterjednek a horgászok és kerékpáros túrázók számára eszközök biztosítására, vagy kajak-kenu bérbe adására.

Turisztikai attrakciófejlesztési lehetőség rejlik többek között a Börzsönyben kanyargó – a Kemencei, a Királyréti – erdei- és kisvasutak fejlesztésében, továbbfejlesztésében, esetlegesen korábban megszünt vonalak – például Bernecebaráti – újraélesztésében, még inkább az egy nyomvonalon haladó, de három különböző tulajdonos által üzemeltetett, így csak átszállással végig járható Nagybörzsönyi, Bezina-völgyi és Börzsöny néven működő vasutak összekötésében.

11. ábra – Erdei kisvasutak és túraútvonalak a Szobi járásban

Forrás: borzsonyikisvasutak.hu; szob.hu

Emellett a járás településeinek fontos prioritása a kerékpárút-hálózat fejlesztése is, bár a domborzati viszonyok korlátozó tényezőként merülnek fel ebben az esetben. Jelenleg a 12-es út mentén fokozatosan kiépülő kerékpárút biztosít összeköttetést Verőce és Szob között, valamint a 1201-es út ajánlott útvonal még a kerékpárral közlekedők számára Ipolytölgyes és Bernecebaráti között. Ezen kívül a Börzsönyi túraútvonalak között is vannak kerékpárral járhatóak, így például a piros színnel jelölt Kemencétől a Nógrád megyei Diósjenőig, illetve déli szakasza Szobtól Kis-Vadállóig, a zöld színű Bernecebarátiról a szintén Nógrád megyében lévő Nagyorosziig, a kék a Börzsöny szívéből Zebegényig, a sárga szintén a Börzsönyben Érsek-tisztától és Kisirtáspusztáig vezet.

A kulturális szolgáltatások terén települési könyvtárból 16, múzeumból 5 működik a járás területén a KSH 2016-os adatai szerint. Ebben az évben a KSH 540 kulturális rendezvényt jegyzett fel a járásban, amelyek összesen 58.794 résztvevőt vonzottak. A rendezvények szempontjából a Dunakanyar települései, Kismaros, Nagymaros, Szob, Zebegény és Verőce a meghatározóak.

Rendezvény és vendéglátó központok között említést érdemel a Kóspallag-Nagyirtáspusztá területén működő Szent Orbán Hotel, amely helyén húsz éve még ifjúsági szálláshely működött, mára az ország egyik legnépszerűbb, négycsillagos wellness szállodájává alakult át. A Dunakanyar településeinek szálláshelyei, különösen a vízparti helyszínek igen keresettek az esküvőszervezők és házasodni vágyók körében, így az esküvői szolgáltatások és az arra épülő turizmus is fejlesztési potenciállal kecsegtet. A belső településeken ezzel szemben az egyszerűbb vendégházak, erdei pihenők érhetőek el.

A KSH adatai szerint 2017-ben összesen 15 szálláshely működött a magyar oldalon, öt Kemencén, négy Szokolján, három-három pedig Nagy-Börzsönyben és Nagymaroson, összesen mintegy ezer fős férőhellyel. A booking.com szállásfoglaló oldal alapján azonban jelenleg húsz szálláshely is elérhető a Szobi járásban, nyolc Zebegényben, három Kóspallagon, kettő-kettő Kemencén, Kismaroson és Nagymaroson, egy-egy pedig Bernecebarátiban, Nagy-Börzsönyben és Verőcén. A szálláshely árak egy főre és egy éjszakára 5.425 és 17.277 Ft között alakulnak.

A **Nyitrai kerület** gazdag kulturális hagyományokkal rendelkezik, 2015-ben összesen hét színház, tizenhét múzeum és galéria, tizenkét mozi, illetve 333 egyéb kulturális intézmény, valamint 264 könyvtár működött a térségben. A színházak hálózata Nyitra, Komárom és Léva városaiban összpontosul, a legtöbb színház és múzeum pedig a Nyitrai járásban található, mely a térség meghatározó kulturális központjának tekinthető a szlovák oldalon. Nyitrán különösen a zenének és az előadó-művészetnek vannak nagy hagyományai. A kerület állandó színházainak az előadásait az Andrej Bagara színház, a Karol Spišák színház és a Jókai színház biztosítja, előbbi kettő Nyitrán, utóbbi Révkomáromban működik. A vizuális művészetek bemutatására két jelentős galéria is alapult, amelyek Nyitrán és Érsekújváron találhatóak, a két galéria pedig összesen 7.946 darabos tárgyi gyűjteményt tudhat magáénak.

Jelentős erőfeszítések történtek a meglévő gyűjtemények digitalizálásában is az elmúlt évek során. A fejlesztések első eredményeként 2015-ig 8.424 digitalizált mű készült el, amelyek közül az első szakaszban majdnem háromezer került közzétételre. A projekt kivitelezése két fő tevékenységből állt, egyrészt a Nyitrai Önkormányzati Kerület digitális egységének a létrehozásából, valamint a kulturális objektumok digitalizálásából. A 2014-2020-as programozási időszakra a Nyitrai kerület 595 projektre különített el fejlesztési támogatást összesen 200.000 eurós teljes értékben.

A térség fejlődése szempontjából fontos szerepet játszhat a jövőben az idegenforgalom, amihez azonban a határ menti közlekedési kapcsolatok fejlesztésére van szükség, mind infrastrukturális, mind közlekedésszervezési szempontból. A Nyitrai kerületben a szálláshelyek férőhelyeinek száma megnövekedett, köszönhetően a szálláshelyfejlesztésre elérhető pályázati forrásoknak. A térségben három fürdőhely is található Nyitrán, Párkányban és Patfűrdőn.

A Nyitrai kerület idegenforgalmának legfontosabb kulturális központja, Nyitra városa jelentős turisztikai potenciállal rendelkezik. További fontos desztináció Bellegszencse a termálvíz forrása miatt, valamint kulturális turizmusának és a vadászatnak köszönhetően Kistapolcsány is. A Duna menti régióban a kulturális turizmus alapján, mint járás a rekreációs, termálvíz és kulturális turizmussal Komárom és Párkány a legjelentősebb, utóbbi jelen stratégia elsődleges célterületén fekszik. Az idegenforgalom elengedhetetlen előfeltétele a természeti, kulturális és történelmi potenciál kiaknázása, valamint a szervezett rendezvények számának növekedése, amelyek képesek a látogatókat a régióba csábítani.

Ugyanakkor a legutolsó elérhető statisztikai adatok szerint 2016-ban a Nyitrai kerületben 303 szálláshely működött, amelyek összesen 298.829 fő látogatót fogadtak, amivel a legkevesebb látogató országos összevetésben. A legtöbb szálláshely (115) az Érsekújvári járásban működik, a Lévai járás (38) csak a negyedik a kerületen belül. A legtöbb szállóvendég ugyanakkor Nyitrára látogatott, az Érsekújvári járás csak a második ebben az összevetésben 96.535 fővel, míg a Lévai a harmadik (33.047 fő), megelőzve a több szálláshellyel rendelkező Komáromi járást. A legtöbb turista országosan Csehországból érkezik, ezt követi Németország, Lengyelország és Magyarország, a magyar turisták a célterület esetében a területi közelség miatt vélhetően felülreprezentáltak.

A Nyitrai kerület termálvizekben gazdag térség. Ez az adottság a kedvező éghajlati körülményekkel együtt megfelelő alapot nyújt a rekreációs turizmus tekintetében. Termálfürdők Párkányban, Path községben, Hontvarsányban, Mezőkesziben, Deákiban és Bellegszencsében is működnek. Régió átvívelő jelentősége van a Bellegszencsi termálfürdőnek, valamint a Párkányi Vadaš fürdőnek. A Bellegszencsi termálvíz vegyi összetétele a Holt-tengeri vízhez hasonlít, vélhetően ennek is köszönhető, hogy a község éves látogatottsága megközelítette a 600.000 látogatót 2015-ben.

A Nyitrai kerület vízforrásokra alapozott turisztikai vonzereje magas szezonalitást eredményez a szálláshelyek teljesítményében. A nyári hónapoktól való függés főleg Nyitra városának köszönhetően alacsonyabb, ahol a különböző kiállítások és ezzel kapcsolatos aktivitások egész évben csábítják a látogatókat. Ellenben a legnagyobb szezonális a nyári időszakra kihegyezve az Érsekújvári járásban fordul elő, ahol a járási vendégek a fürdőket, vízforrásokat keresik.

A térségben az egyéb természeti adottságoknak alacsonyabb jelentőségük van. A vízfolyamokban gazdag kerületnek ugyanakkor lehetősége van a vízi turizmus fejlesztésére, a folyók közül a Vág, a Garam, a Nyitra és természetesen a Duna is alkalmas lehet ilyen célokra. A vízparti turizmushoz további jó adottságokat biztosítanak az egyéb vízfelületek is, mint a Duchovka vagy a Bát község melletti Lipovina, illetve további tavak Komjátban és Nagysurányban. A kerület alföldi domborzata lehetőséget biztosít emellett a kerékpáros turizmus fejlesztésére is, amely a kerület északnyugati és északkeleti részein (Vágmenti Inóc, Tribecs és Garam-menti Inóc hegységei) hegyi kerékpározással, turisztikával és kezdőknek megfelelő sítelési lehetőségekkel is kiegészülhet. A „Velká zvernica” és „Malá zvernica” pedig jelentős

vadászterületek Kistapolcsány községek mellett, valamint a kerületben, Gesztőd községben egyedülálló az európai bölény tenyésztése is.

A kulturális és városnéző turizmus természetesen a kerületi nagyvárosban, Nyitrán összpontosul, amely az építészeti emlékművekkel és értékes belső terekkel prezentált gazdag történelmen (Nyitrai vár, Diecéz könyvtár), az Agrokompex által szervezett kiállítási turizmuson, valamint a kongresszusi turizmuson alapszik. A Nyitrai kerület így a Pozsonyi és a Zsolnai kerület után a szlovák kerületek közül a 3. helyen áll, ugyanakkor a határ menti terület e tekintetben jóval gyengébb adottsággal rendelkezik a jellemzően kistelepülési szerkezete miatt.

A Nyitrai kerület vidéki területei így is jelentős turisztika vonzerővel rendelkeznek. Fontos műemlék a térségben a gimeskosztolányi román Szent György templom, a római katonai tábor, illetve az egyik legnagyobb római komplexum fennmaradt emlékei Iza községben. További turisztikai vonzerőt jelentenek a sziklába vájt barlanglakások Borfő községben, a népi építészeti műemlék rezervátumok, valamint a népi építészet további műemlékei. Az egyik legjelentősebb emlékmű a térségben Kistapolcsányban található, ami egy késő gótikus kastély a 15-16. századból. A kastélyt később reneszánsz stílusban építették át, valamint még később egy klasszicista szárnyal is kiegészítették. A kastély egyrészt a császári Habsburg család, majd később az egykori Csehszlovákia elnökeinek is székhelyül szolgált, rendkívül gazdag történelmi hagyományokkal rendelkezik. A Nyitrai Önkormányzati Kerület érdekességei közé tartozik a gimesi, magasmajtényi, apponyi, kistapolcsányi és számos más vár és kúria is, amelyek közül néhányat kastélyszállóvá alakítottak át, például Apponyban, Bélán és Béládon. A terület további, de kevésbé jelentős potenciállal rendelkezik a kulturális és tájfeltáró utak kialakítására, úgy, mint borutak, kerékpárutak, vallási utak, tájismertető utak vagy az adott területen történt jelentős események felidézése (például a frontvonal áttörése a Garam folyón, 1945 márciusában, összekötve a harci technika bemutatásával) és a helyi gasztronómia bemutatása.

Az adott területen a kereszténység gyökere nagyon mélyre nyúlik vissza és lakosság mély hitét a vallási turizmus központjai is mutatják. Nyitrán kívül jelentős központok találhatóak a kerület további 12 városi és vidéki településén is. A kerületben számos építészeti és történelmileg jelentős szakrális építmény található, mint Százd községben, Nyitra Zobordarázs városrészében, valamint Deáki községben is. E tekintetben a kerület elsődleges célterületet képező határ menti településeinek turisztikai kínálata gyengébb, így a vallási turizmus és vallási hagyományőrzés ezen a területen kevésbé releváns.

4.3. A határ menti kapcsolatok lehetséges fejlesztési irányai

4.3.1. A helyzetfeltárából levonható következtetések, megállapítások

Az előbbi alfejezetben átfogó helyzetkép készült a Pontibus stratégia szempontjából releváns területek, így elsődlegesen a Szobi járás és a Nyitrai kerület határ menti települései vonatkozásában. Szlovák oldalon a statisztikai adatok rendelkezésre állásának függvényében járási, illetve kerületi adatok is feldolgozásra kerültek. Mindezek figyelembevételével meghatározhatóak azok a fejlesztési irányok, kulcsterületek, ahol a stratégia megvalósítása során fejlesztési források bevonására és a fejlődési potenciál tényleges kiaknázására nyílnak lehetőségek.

A célterületet fejlesztési lehetőségeit az elérhető fejlesztési programok céljai sokféle elvárásnak vetik alá. A kiterjedt és szerteágazó támogatási rendszer eredményeként nehézkes az egyes források felhasználásának összehangolása helyi szinten. A közlekedésfejlesztést tekintve a térség elérhetősége a lakosságszámhoz és népsűrűséghez viszonyítva jónak mondható, de a határon átnyúló közúti kapcsolat viszonylag gyenge. A térség logisztikai kapacitásai ugyan korlátosak, de a jó elérhetőség a közúti, vasúti és vízi szállítási lehetőségekhez megfelelő teret biztosítanak a termelőtevékenységek meghonosításához. A közlekedési hálózat kulcseleme az Ipolydamásd és Helemba között tervezet híd megvalósítása.

A felsőoktatás és a nagyvállalatok hiánya a térségben rendkívül szűkre szabja a fejlesztési lehetőségeket - különösen a közvetlen brüsszeli források elérhetőségét, bevonását lehetőségét figyelembe véve.. A Szobi járásban nincsenek középvállalatok és a kisvállalkozások mérete is alig haladja meg a mikrovállalkozások méretét, ezért a gazdaságfejlesztés lehetőségei jelenleg a szolgáltatásfejlesztésre és turizmusfejlesztésre szorítkoznak. A 2014-2020-as időszakban az uniós és hazai újraiparosítási törekvések miatt csak korlátozott mértékben támogathatóak a nem termelő tevékenységek, ami a térség abszorpciós képességét a korábbiakhoz képest rontotta. Szolgáltatásfejlesztés csak elmaradott térségekben valósítható meg vissza nem térítendő forrásokból a magyar oldalon, a turizmus esetében pedig a szálláshely-kapacitás bővítése kikerült az elszámolható költségek közül.

Az elvándorlás nem jelentős a magyar oldalon, de a napi ingázás mértéke magas. Helyi felsőoktatási infrastruktúra nélkül nincs a térségben jelentős innovációs vagy K+F kapacitás. Egyelőre azoknak a termelőtevékenységeknek a meghonosítása lehet a feladat, amire később az innovációs tevékenységeket rá lehet építeni és amelyekkel a kvalifikált, a térségben élők képzettségi szintjét, jövedelmi kilátásait megalapozó, a jövedelemtermelő képességet fokozó gazdaságfejlesztés megalapozottá válik.

A környezeti fejlesztéseket tekintve elsődleges szempont a Duna-Ipoly Nemzeti Park biológiai sokféleségének megóvása, a fajok és élőhely típusok hosszú távú fennmaradásának biztosítása, természetes elterjedésük szinten tartásával vagy növelésével úgy, hogy a területek ismertsége, népszerűsége, látogatottsága növekedjen. Támogatandó a biodiverzitás megőrzését szem előtt tartó turisztikai szolgáltatások fejlesztése. Mivel a termelő kapacitások alacsony mértékűek a célterületen, ezért az energiahatékonysági fejlesztések elsősorban a lakosság és közintézmények takarékosabb működését segíthetik elő.

A kulturális fejlesztéseket tekintve a turisztikai kínálat erősítése az első lépés, mert térség átmenő forgalma egyébként jelentős, de az átutazókat nem sikerül a helyben tartani. Jó adottságokat biztosíthatnak ehhez a természeti látnivalók és kézműves hagyományok, de szolgáltatásfejlesztés és desztináció-menedzsment hiányában nem várható, hogy a térség versenyképes legyen a szomszédos területek turisztikai kínálatával szemben. A helyi sportegyesületek tevékenysége változatos, a fiatalabbak a kerékpározás, kajakozás, labdarúgás, kickbox, sakk vagy tenisz sportklubokban vagy a szobi tanuszodában próbálhatják ki magukat, vagy az egyedinek számító postagalambászok egyesületében.

A határ menti térség legfontosabb, minden más területen a fejlesztések sikerességét meghatározó előfeltétele demográfiai problémákból fakad. A népesség elöregedése ugyan alacsonyabb az országos átlagoknál, a különlegesen értékes természeti környezet, illetve a városias központok közelsége rendkívül jó adottságokat biztosít a magas életminőséghez, ugyanakkor az alacsony bérek, egyes közszolgáltatásokhoz való elégtelen hozzáférés, illetve a magasabb képzettséget igénylő munkahelyek

hiánya arra ösztönzi a lakosságot, hogy ingázással vagy hosszabb ideig tartó időlegesen külföldi munkavállalással biztosítsa a megélhetést magának, miközben állandó lakhelyét a térségben megtartja. Jelentős a 10 éves korukig külföldön (pl. Bécs, London) élő gyermekek aránya, akik emiatt a térséghez már kevésbé kötődnek és helyben tartásuk nem képzelhető el jó munkahelyek és jó közszolgáltatások biztosítása nélkül. Ezért a helyzetelemzés egyik legfontosabb megállapítása, hogy a meglévő jó adottságokra alapozva és a hiányosságokat kiküszöbölve fokozni a térség népességmegtartó erejét az életminőség javításának segítségével.

A népességmegtartó erő fokozására és az életminőség javítására a fejlesztéspolitikának (beleértve a strukturális alapokat, a központi brüsszeli forrásokat és a nemzeti forrásokat is) korlátozott eszközei vannak, amelyek alkalmazásával csak közvetetten tudja ösztönözni a kívánt eredmény elérését. Emellett a támogatáspolitikai eszközöket ideális esetben kedvező szabályozási és adózási feltételekkel fontos kiegészíteni, ami szintén kívül esik a jelenlegi stratégiát végrehajtó szervezetek hatókörén. Ezért a jelenlegi fejlesztési stratégia ilyen esetekben számításba vette az elkészültekor várható kormányzati elképzeléseket. A 2018 utáni fejlesztéspolitika központi és közvetlenül nem befolyásolható eleme a negatív demográfiai folyamatok mérséklése, esetleg megállítása is lehet.. A gazdaságpolitika célkitűzései közé pedig a növekedési feltételek biztosítása, a vállalati termelékenység növelése, illetve a helyi adottságokra és hatékony-erőforráshasználatra alapuló erős helyi vállalkozások kialakulásának ösztönzése tartozhatnak az előzetes információk alapján.

A térség népességmegtartó erejét úgy lehet fokozni, hogy a lakosság számára vonzó életkörnyezetet, megfelelő karrierlehetőségeket, jó közlekedési elérhetőséget és jó színvonalú, könnyen elérhető közszolgáltatásokat biztosunk. Az életminőség fontos eleme a lakókörnyezet minősége, mely területen meg lehet lovagolni azt a trendet, hogy a jobban kereső társadalmi rétegek szívesen települnek ki a városok környékére, ahol vonzó és nyugodt természeti környezetben töltheti mindennapjaikat, jól fizető munkát viszont a városokban találnak maguknak. A fentiek alapján a kitűnő természeti adottságokat és a városias területekhez való földrajzi közelséget kiaknázva igyekeznek a megfogalmazott átfogó célokhoz tartozó beavatkozások fejlesztési javaslatokat tenni annak érdekében, hogy az itt élők és betelepülők számára vonzó alternatívát nyújtsanak a lakhatáshoz és a helyben történő munkavállaláshoz.

Az erősebb társadalmi, kulturális és gazdasági kohéziót biztosító jövőállapot elérésének alapfeltétele a határ áteresztési pontok sűrűségének emelése és a hozzájuk kapcsolódó első rendű főutak kiépítése, emellett fontos megtartani a már eddig is szigorúan szabályozott természetvédelmi intézkedéseket is. Az alacsonyan képzettek körében elő kell segíteni a foglalkoztathatóság javítást, ösztönözni a rugalmas foglalkoztatási formák terjedését. Emellett a meglévő turisztikai szolgáltatás paletta kreatív bővítése, hálózatba szervezése, a szükséges új szálláshely típusok létesítése, illetve a hatékonyabb desztináció-menedzsment segíthető elő a vendégéjszakák számának és a turisták fajlagos költségének növekedését.

A helyzetelemzésben azonosított fejlesztési szükségletek és kihívások alapján az alábbi SWOT elemzés összegzi az alapvetéseket, melyekre a fejlesztési stratégiát építeni lehet. A szűkebben vett célterület az országos és regionális stratégiák által kijelölt célokhoz csak korlátozott mértékben tud hozzájárulni a térség sajátos természeti, társadalmi, gazdasági adottságai miatt. A térség egyik erőssége, hogy a területén található a turisztikai szempontból is rendkívül vonzó Duna-Ipoly Nemzeti Park, valamint a NATURA 2000 és egyéb természetvédelmi terület közelsége a folyamatos turisztikai keresletet biztosító környező

városokhoz. A természetvédelemi prioritások miatt az ipari beruházások számára viszont nem vonzó a térség, már egy-egy termelő közép vállalat betelepülése is azonnali és nagyon jelentős pozitív hatást gyakorolna a gazdasági versenyképességre és foglalkoztatásra. A nemzetközi szinten is jelentős turisztikai attrakciók jó adottságokat biztosítanak az aktív turizmusnak (kerékpáros, lovas, kiránduló, vízi sport, cross motor, horgászat), a rendezvényturizmusnak (kulturális rendezvények, fesztiválok, tematikus táborok), illetve a gyógyturizmusnak. A térség árvízveszélynek fokozottan ki van téve, a csatornázottság a kommunális hulladékfeldolgozás a kisebb településeken nem mindenhol megoldott.

Ugyan a terület igen jelentős észak-déli és kelet-nyugati közlekedési folyosók mentén fekszik, eddig a határáteresztő képességet javító fejlesztések inkább a szlovák-magyar határszakasz keleti felére korlátozódtak. A határ áteresztési pontok sűrűsége elmarad az európai átlagtól, emellett a legtöbb határátkelőre vonatkozó 3,5 tonna vagy az alatti súlykorlátozás miatt a térség megközelíthetősége nehézkes a határ túloldaláról. A szlovák és magyar oldalon is az úthálózat fejlesztése és az Ipolyon átívelő, határátkelő hidak (pl. az Ipolydamásd és Helemba közötti közúti híd) biztosíthatják az alapvető feltételeket a határ menti térség kulturális, társadalmi és gazdasági kohéziójának elmélyítéséhez. További jelentős pozitív hatást eredményezhet Párkány-Szob vasútvonalon a személyszállítás visszaállítása, illetve buszos közlekedésben a regionális jegyrendszer bevezetése, ami mintegy harmadára csökkenthetné a határon átmenő forgalom utasokra nehezedő költségeit.

A szlovák gazdaságfejlesztési stratégia lényege a tudás alapú gazdaság elmélyítése, amihez – a célterületet vizsgálva – hiányzik a határtérségben a megfelelő tudásbázis és infrastruktúra. A magyar gazdaságfejlesztési stratégia alapköve a termelő-kapacitások bővítése és ezen keresztül Magyarország ipari termelésének, jövedelemtermelő képességének fejlesztése. Azonban a Nyitrai Önkormányzati Kerület és Pest megye határ menti területei nagyrészt természet- és tájvédelmi körzetnek minősül, ami a lakosság erős környezettudatosságával is párosul, ha a környező természeti értékek megőrzéséről van szó. Ennek következtében termelő beruházás, erre alapozva később a pedig a vállalati innováció fejlődésének előmozdításához nincsenek meg az alapfeltételek a határ egyik oldalán sem. A fentiek következményeként a szakképzés erősítésével, illetve a digitális, nyelvi és egyéb kompetencia-fejlesztő képzések bevonásával lehet növelni a munkahelyek számát és minőségét, a befektetésösztönzési lépésként.

4.3.2. SWOT elemzés

17. táblázat – SWOT elemzés Közlekedési és elérhetőség

Erősségek	Gyengeségek
✓ A jelentősebb európai főútvonalak közül az észak-déli és nyugati-keleti közlekedési folyosók is áthaladnak a térségen ✓ A térség jó elérhetősége Budapest, Vác és Esztergom felől ✓ Vízi utak, mint a kerület határon átnyúló összekapcsolásának tranzitelemei – Dunai vízi utak ✓ Dunai hajóutak Komáromi és Párkányi kikötőkkel, nemzetközi jelentőséggel	✓ A határátlépési pontok egymáshoz képesti nagy távolsága a térségben, emiatt az elérhetőség elégtelensége a határ menti területek között ✓ Az úthálózat bizonyos szakaszainak nem megfelelő állapota, az elkerülő útvonalak kivitelezésének a hiánya ✓ Rendezetlen tulajdoni viszonyok az utak alatti telkeken

✓ Stratégiai, európai jelentőségű tranzit-közműhálózatok jelenléte	✓ Az alternatív megújuló energiaforrásokból legyártott energia alacsony aránya ✓ Egyes területek árvízvédelmi intézkedésekkel nem védhetőek meg az áradásoktól
Lehetőségek	Veszélyek
✓ A Szob és Párkány közötti vasútvonalon a személyszállítás újra indítása ✓ Az R7 gyorsforgalmi út megépítésével tehermentesíthetők az alsóbb rendű utak és jelentősen javulna a térség elérhetősége észak felől ✓ Közlekedés szervezés összehangolása a vasúti és közúti személyszállításban, regionális jegyrendszer bevezetése ✓ A szobi kikötőben a személyszállítás elindítása ✓ A vasúti, közúti és vízi közlekedésben betöltött szerep kiaknázására multimodális csomópont létesítése Párkányban ✓ Közös szennyvízmű létesítése, a határ menti szennyvízcsatorna-hálózat összekötése és közös működtetése ✓ A hiányzó gázellátás biztosítása a magyar oldalról a határ túl oldalára ✓ Árvízvédelmi berendezések kiépítése, beleértve a vízfolyások szabályozását és az árvizek megfigyelő rendszerét	✓ Az alsóbb osztályú utak magas terhelése negatív hatással az környezetre, az életminőségére és a közlekedés biztonságra ✓ A határ áteresztő képességet javító közlekedési fejlesztések elmaradása akadályozza a terület kulturális és gazdaság kohéziójában rejlő lehetőségek kiaknázását ✓ Az árvizek gyakoribb kialakulásának a kockázata, ✓ A terület ökológiai veszélyeztetésének az esélye, az európai jelentőségű tranzithálózatok üzemével és atomerőművel összefüggésben. ✓ Növekvő önkormányzati és állami költségek a közlekedési szolgáltatások biztosítására ✓ A logisztikai infrastruktúra hiánya nem jelent eléggé vonzó környezetet a térségbe esetlegesen betelepülni tervező közepes és nagyvállalatok számára

18. táblázat – SWOT elemzés: Gazdaság

Erősségek	Gyengeségek
✓ A régió jó éghajlati és földrajzi adottságai a mezőgazdasági termeléshez a szlovák, a kertészethez a magyar oldalon ✓ Budapest közelsége és könnyű elérhetősége ✓ Az internet-ellátottság megfelel a gazdaság igényeinek ✓ Jó fekvés és logisztikai adottságok ipari beruházásra Párkányban ✓ Erős kertészeti hagyományok, melyek támogathatják az öko-gazdálkodás kiterjesztését a térségben ✓ Együttműködés megléte a mikrorégiók, helyi akciócsoportok, valamint a határon átnyúló együttműködés szintjén	✓ A védett területekre vonatkozó környezetvédelmi előírások jelentősen korlátozzák a termelő beruházások bővülését a térségben (kivéve Párkány) ✓ Az alacsony átlagfizetés és magasabb képzettséget igénylő munkahelyek hiánya elvándorlásra vagy ingázásra ösztönzi a lakosságot ✓ A vidéki gazdaság diverzifikációjának alacsony szintje ✓ Az alacsony hozzáadott értéket előállító, főleg helyi piacra termelő gazdasági tevékenységek túlsúlya ✓ A vállalkozási hajlandóság mértéke vidéken alacsonyabb, kevés a vállalati innováció

✓ A természeti adottságokból, megfelelő internet-ellátottság és a városok közelsége miatt jó életminőséget biztosít a térség a távmunkában dolgozóknak és ingázóknak	✓ Az erős helyi vállalkozások kialakulását hátráltatja a vállalkozói kompetenciák hiánya, a határátkelő-pontok alacsony áteresztő képessége és a helyi vállalkozások tőkehiánya ✓ Az alapfokú oktatással rendelkezők foglalkoztathatósága alacsony
Lehetőségek	Veszélyek
✓ Az Ipoly-hídon létesítendő határátkelővel jelentősen fellendülne a térség gazdasága ✓ A terület kitűnő adottságokkal rendelkezik az öko- és biogazdálkodáshoz ✓ Egy-egy termelő közép vállalat vagy nagyobb kisvállalat letelepedése azonnal és drasztikusan növeli a foglalkoztatást és gazdasági termelést a térségben ✓ A multimodális logisztikai központ létesítése Párkányban jelentősen élénkítené a kereskedelem, termelés és a diverzifikáltabb szolgáltatások bővítését, ami új és jól fizető munkahelyeket hozna létre a térségben	✓ A különbségek növekedése a fejlett és az elmaradott területek között, a kerületen belül ✓ A közép vállalatok megtelepedésének elmaradása, a térség túlzott függése a válságokra érzékeny turisztikai forgalomtól ✓ A szakképzett munkaerő kiáramlása, a lakosság elöregedése ✓ A mezőgazdasági terület csökkenése és mezőgazdasági termelés visszaesése ✓ A határátkelő-pontok áteresztő képességének növelését irányzó fejlesztések elmaradnak, kihasználatlan maradnak a határ menti gazdasági kohézió erősítésében rejlő lehetőségek

19. táblázat – SWOT elemzés: Társadalom (oktatás, szociális ellátás, egészségügy)

Erősségek	Gyengeségek
✓ A munkaképes korban lévő népesség növekedése ✓ Megfelelő számú szakképzett munkaerő rendelkezésre állása ✓ Az alap és középfokú oktatás megfelelő színvonala, az élethosszig tartó tanulás és szervezés kifejlett rendszere ✓ A magasabb szintű képzettséggel rendelkező, gazdaságilag aktívabb lakosság arányának a növekedése ✓ Megfelelő feltételek a szabadidős programok megszervezésére, a fiatalok és a gyermekek számára ✓ Párkány és Esztergom között jól működő közös egészségügyi ellátás már megoldott	✓ A népesség elöregedése, tartós munkanélküliség magas aránya ✓ A középfokú és alacsonyabb végzettségűek magasabb aránya az álláskeresőik között, az egészségügyi személyzet magasabb kiáramlása ✓ A személyzet és a kapacitás szolgáltatásainak nem megfelelő biztosítása az öregedő lakosság számára, főleg a községekben ✓ A kórházak és a szociális intézmények esetenként nem megfelelően vannak felszerelve ✓ Házi orvosi ellátás kórház nincs a térségben, ügyeleti és hétközi betegellátás akadozik
Lehetőségek	Veszélyek
✓ Tematikus táborok, nyári egyetemek számára jó természeti és közlekedési adottságok	✓ A szociális támogatásra szoruló polgárok számának a növekedése

✓ A határ menti települések között az egészségügyi és szociális ellátás megosztása és közös működtetése ✓ A digitális, nyelvi és egyéb kompetencia alapú tanfolyamokkal javítani a lakosság foglalkoztathatóságát ✓ A gyakorlat szükségleteivel összhangban lévő oktatási rendszer bevezetése ✓ A szociális szolgáltatások mértékének és minőségének a növelése a kerületben ✓ A magánszektor bekapcsolódása a szociális ellátásba és a szociális - patológiai jelenségek megelőzésébe ✓ A szociális infrastruktúra kiépítésének a lehetősége ✓ A gyermekek és fiatalok szabadidős tevékenységének a fejlesztése	✓ A községi önkormányzatok koncepciók felkészületlensége a szociális területen ✓ Az egészségügyi dolgozók alacsony száma, valamint a számuk csökkenése ✓ Az egészségügyi ellátás és a szociális intézmények szolgáltatásainak nem megfelelő biztosítása, az egészségügyi dolgozók elvándorlása ✓ Az önkormányzatok viszonylagos sikertelensége a pályázati források bevonására fent marad ✓ Az egyébként is munkaerőhiánnyal küzdő helyi egészségügyi szolgáltatások nem tudnak megbirkózni az intenzív nyári turizmus miatt tömegesen felmerülő esetekkel
--	--

20. táblázat – SWOT elemzés: Környezeti értékek megóvása (természeti környezet védelem és éghajlatváltozás elleni harc)

Erősségek	Gyengeségek
✓ A terület földrajzi elhelyezkedése különböző természeti egységeken, amely intenzív felhasználású, tagolt vidék formájában tükröződik ✓ Különböző típusú, nemzetközi, regionális és helyi jelentőségű védett területek jelenléte ✓ Biodiverzitás a védett területek különböző élőhelyeiben ✓ Kiépített hulladékgazdálkodási rendszer, gyűjtőudvarokkal és berendezésekkel a hulladék gyűjtésére és újrahasznosítására	✓ A víz és a talaj közepes mértékű szennyezése ✓ Az invazív fajok elterjedése és az őshonos fajok biodiverzitásának csökkenése ✓ A központi lakott területek környezeti terhelése ✓ A lakosság zaj általi terhelése – főleg a városokban és forgalmas közlekedési csomópontok közelében ✓ Illegális hulladék lerakóhelyek kialakulása, a célterület csatornarendszerének alacsony kiépítettsége
Lehetőségek	Veszélyek
✓ A környezeti szempontok érvényesítése a termelő beruházások kivitelezésekor és új turisztikai szolgáltatások bevezetésekor ✓ A védett területek számának a növelése, a biodiverzitás megőrzésének az érdekében ✓ Komplex információs rendszer kiépítése a kerület életkörünyezetéről és az élőhelyeiről ✓ A szennyezés minimalizálása a földrajzi szférák egyes részein, a megújuló energiaforrások potenciáljának jobb kihasználása ✓ A kommunális hulladék szelektív gyűjtésére szolgáló új rendszer bevezetése és az újrahasznosított hulladék mennyiségének a növelése	✓ A klímaváltozás miatt növekvő ár- és belvízkockázat ✓ A városok és községek szennyezésének a növekedése, intenzív antropogén tevékenység következtében és az életminőség csökkenése a határ szlovák oldalán ✓ Talaj termelési potenciál elértéktelenedésének a veszélye, az intenzív mezőgazdasági tevékenység és a talajerózió következtében ✓ Hulladék felhalmozódása, lerakódóhelyek túlterhelése, illegális lerakódóhelyek

✓ A terület természeti értékeinek jobb propagálása, a lakosság környezeti tudatosságának a növelése, a szakmai, oktatási intézmények és civil szervezetek együttműködése, az életkörnyezet védelmének a területén.	elterjedése, veszélyes hulladék előfordulása az illegális lerakódóhelyeken ✓ Az őshonos fajok élőhelyeinek a veszélyeztetése, a környezetük elpusztítása által ✓ Invazív fajok elterjedése, az élőhelyek kiszorítása az eredeti területükről
--	--

21. táblázat – SWOT elemzés: Turizmus és kultúra

Erősségek	Gyengeségek
✓ Kiemelt természeti értékekkel, jó kulturális hagyományokkal (néptánc, kézművesség, kastélyok) és széleskörű aktív sportolási lehetőségekkel rendelkező térség ✓ Termálforrások jelenléte, kitűnő természeti adottságok az aktív-, a rendezvény- és ökoturizmushoz ✓ Budapest és az egyéb városok közelsége jó keresletet biztosít az turisztikai és vendéglátási szolgáltatásokra ✓ Az EuroVelo 6 hálózat fejlesztései keretében a térség jó kerékpárút ellátottsággal bír	✓ A turisztikai attrakciókhoz mérten kevés és nem megfelelő színvonalú a szállás-hely kínálat ✓ A térség nem részesül megfelelően a környék turisztikai értékeinek hasznosításából, alacsony vendégéjszakák száma és a turisztikai költség mértéke ✓ A térség turisztikai vonzerejéhez mérten elégtelen mennyiségű és minőségű a szálláshely-kapacitás ✓ Az idegenforgalmi szolgáltatások hálózatba szervezésének és a desztináció-menedzsment hiánya ✓ A rendezvényturizmusban és aktív (kerékpáros, vízi, kiránduló, lovas stb.) turizmusban rejlő lehetőségek egyelőre csak korlátozott mértékben kerülnek kihaaknázásra
Lehetőségek	Veszélyek
✓ Az Ipoly-hídon létesítendő határátkelővel jelentősen fellendülne a térség turisztikai forgalma ✓ A regionális jegyrendszer bevezetése a buszos és közúti közösségi közlekedésben, ezzel az utazás költségeinek jelentős csökkenése határ menti térségben jelentősen megnövelné a turisztikai forgalmat a térségben és növelné a turisztikai költsést ✓ Kreatív és hálózatba szervezett turisztikai kínálattal és kiterjedt desztináció-menedzsment segítségével növelhető a turisztikai költség és a vendégéjszakák száma ✓ A határ menti térség kulturális kohézióját elősegítő közös turisztikai események és rendezvények szervezése (pl. közös farsang,	✓ A jelentős turisztikai attrakciók ellenére továbbra sem részesül a térség az idegenforgalom által termelt hasznokból, mert nem sikerül a területen átutazó turistáknak a helyben történő költséghez megfelelő turisztikai és vendéglátási kínálatot kialakítani ✓ A határ menti közlekedési fejlesztések elmaradása ellehetetleníti a térség turisztikai potenciáljának és kulturális kohéziójában rejlő lehetőségeinek kiaknázását ✓ A szálláshely-finanszírozásra igényelhető állami források továbbra sem lesznek elérhetőek a kohéziós politikából még a közgazdaságilag indokolt esetekben sem

✓ A vidéki idegenforgalom és az öko- és agroturizmus fejlesztése	
--	--

Forrás: saját szerkesztés

5. STRATÉGIA

5.1. Jövőkép

A PONTIBUS ETT közreműködésével, irányításával megvalósuló területi stratégia eredményeként a célterületen többcélú fejlesztés valósul meg, amely elősegíti a terület népességmegtartó erejének növekedését, a helyi lakosság életminőségének javulását, a fenntartható társadalmi-gazdasági fejlődés elérését.

A területi stratégiája megvalósulásával Pest megye és a Nyitrai kerület határtérsége gyorsforgalmi utakon jól megközelíthető, sűrű közlekedési kapcsolatokkal rendelkező térséggé válik. A stratégiát megvalósító tevékenységek eredményeként a határátkelőhelyek áteresztőképessége javul és új, az Ipolyon átívelő hidak biztosítják a két ország közötti határátmeneteket. A határtérségben jellemzők lesznek a kedvező áruszállítási feltételek, bővülni fog a határon átjutó áruforgalom és a vasúti, illetve a vízi úton történő szállítás jelentős részarányt fog képviselni a szállításokban. A határon átívelő közösségi közlekedési formák előtérbe kerülnek és a napi ingázáshoz, Magyarország és Szlovákia közötti közlekedéshez a helyiek tömegközlekedési szolgáltatásokat vesznek igénybe.

A stratégia célterületén letelepül a helyi foglalkoztatásban, a kvalifikált munkaerő bevonzásában szerepet játszó egy-egy közepes termelő, feldolgozóipari vállalkozás, akik jövedelemtermelő és foglalkoztatási képességeikkel elősegítik a lakosság helyben történő munkavégzését, helyben maradását. A mikrovállalkozások fejlődésével tőkeerősebb kisvállalkozások alakulnak ki, amelyek biztosítják a helyi szolgáltatások versenyképességét, a szolgáltatók tőkeerősségének javulását. A mezőgazdasági termelők támogatásával, a helyi termékkínálat diverzifikációjával kialakul a jellemzően erőforráshatékony gazdálkodási környezet, amely alapján fokozatosan erősödik a gazdálkodók felhalmozási képessége, hosszú távon fenntartható, modern információtechnológiai eszközökkel megvalósuló, környezetbarát termelési módok válnak meghatározóvá. A fejlődő infrastrukturális környezet és a változatosabb munkahely kínálat lehetővé teszi, hogy a kvalifikált munkaerő helyben maradjon vagy rugalmas munkahelyi formákban helyben végezze munkáját.

A fejlesztések eredményeképp rendelkezésre állnak olyan szociális és munkaerőpiaci, illetve oktatási és képzési szolgáltatások, amelyek lehetővé teszik, hogy az alacsony képzettségű társadalmi rétegek is az elsődleges munkaerőpiacon tudjanak munkát vállalni. Az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés jelentősen javul, a kórházi és rendelői járó beteg szakellátás kis távolságból elérhető, az ellátásban jelentkező szezonális különbségek nem számottevők.

A klímaváltozás hatásait mérséklő és időjárási szélsőségekhez alkalmazkodni képes környezeti állapot alakul ki, amelyben nagy szerepet tölt be a természeti erőforrások fenntartható hasznosítását elősegítő környezeti technológiák és infrastrukturális megoldások elterjedése. Korszerű árvízvédelmi művek állnak rendelkezésre a területen jellemző árvizek fogadására, megfelelő levezetésére. A szennyvízhálózat fejlesztése és a felszíni csapadékvíz-elvezetés megfelelő kialakítása elősegíti a lakosság magasabb életminőségének kialakulását és a vis major helyzetek elkerülését.

A stratégia céljainak megvalósulásával a kulturális identitás megőrzése, a területre jellemző kulturális hagyományok ápolása meghatározó jelentőséggel bír a terület lakossága számára. Identitásuk megőrzése,

hagyományaik gondozása biztosítja helyben maradásukat. A Duna, az Ipoly és a Börzsöny találkozásánál kialakuló turisztikai kínálat – csatlakozva a Dunakanyar országos jelentőségű attrakcióihoz jelentős mértékű szálláshelyfejlesztést, forgalomnövekedést indukál, mégis az odalátogatók a nyugodt, barátságos, vidékies hangulatban tölthetik el a látogatás idejét. A pihenni vágyók sokrétű aktív kapcsolódási lehetőséget találnak a térségben, amelyhez hosszú távú fejlesztés eredményeként megfelelő fogadó infrastruktúra áll rendelkezésre. A turisztikai kínálat kibővül egy-egy jelentősebb kulturális rendezvénnyel, jellemzők a helyi, a települések közreműködésével létrejövő tematikus fesztiválok, bor- és gasztro túrák, különféle táborok, kulináris események. A bővülő kínálatot és a növekvő forgalmat a helyben szerveződő települési és térségi desztinációmenedzsment, információs irodák, marketing tevékenységek fogják össze, szervezik határon átnyúló hálózatba.

5.2. Átfogó és specifikus célok

A stratégia elsődleges célterülete a Szobi járás, illetve a Nyitrai kerület határ ment területei, másodlagos célterülete Pest megye és a Nyitrai kerület területe. Emellett a stratégia érinti a magyar oldalon Esztergom és Vác térségét, melyek fejlődésének alakulása alapvetően befolyásolja az elsődleges célterület gazdasági, társadalmi és kulturális életét. A stratégiai célok meghatározásával szemben elvárás, hogy kevés számú, jól meghatározott célkitűzést fogalmazzon meg, amelyekhez kezelhető számú beavatkozási terület tartozik.

A térséget érintő szerteágazó fejlesztési szükségletek miatt az alábbi 5 fejlesztési területen érdemes az egyes átfogó 2025-re vonatkozó átfogó célokat megfogalmazni:

- **Közlekedés és elérhetőség:** ahol a kulcsfontosságú feladat a határátkelési pontok áteresztő képességének javítása, az Ipolydamásd és Helemba közötti híd megépítése és az R7-es főút megépítése a szlovák oldalon.
- **Gazdaság:** a kulcsfontosságú termelő vállalatok hiányának ellensúlyozása, a szolgáltatási tevékenységek diverzifikációja, az alacsonyabb képzettségűek munkához juttatása, illetve a magasabbban képzettek helyben tartása.
- **Társadalom:** ahol a kulcskérdés az egészségügyi és szociális szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása, az innovációs képesség fokozásának alapját jelentő közoktatási magas színvonalának biztosítása, a piaci igényeknek megfelelő munkaerő-képzés.
- **Környezeti értékek megóvása:** ahol a kulcsfeladat a meglévő természetileg védett értékek fenntartható hasznosításának bővítése, a turisztikai szolgáltatások hálózatba szervezése és hatékony desztináció-menedzsment biztosítása, az árvízvédelem biztosítása, illetve a környezetterhelés csökkentés és a megújuló energiák arányának növelése.
- **Kultúra és turizmus:** ahol a kulcskérdés a vendégéjszakák számának és a turisztikai költség mértékének növelése, a védett természeti értékek megőrzése és fenntartható használatuk biztosítása, a rendezvény-, aktív és ökoturizmus fejlesztése.

12. ábra – A stratégia célrendszere

ÁTFOGÓ CÉLOK JÖVŐKÉP		A népességmegartó erő fokozása az életminőség javításán keresztül				
SPECIFIKUS CÉLOK	ÁTFOGÓ CÉLOK	Közlekedési elérhetőség javítása	Kis- és közép-vállalkozások növekedési feltételeinek javítása	Jobb hozzáférés biztosítása a minőségi közszolgáltatásokhoz	Természeti örökség védelme és fenntartható hasznosítása	A kulturális és turisztikai attrakciók fenntartható hasznosítása
		- a határmenti térség elérhetőségének javítása - a határátkelő helyek áteresztő képességének javítása - az áruszállítás feltételeinek javítása - a regionális közlekedési rendszerek és szolgáltatások fejlesztése	- kisvállalkozások arányának növelése, középvállalkozások betelepülésének ösztönzése - erőforráshatékony és fenntartható mezőgazdasági termelés ösztönzése - magasan képzett munkaerő helyben tartása és rugalmas foglalkoztatás terjedésének ösztönzése	- az alacsonyabb képzettségűek foglalkoztathatóságának javítása - oktatási szolgáltatások kistérségi és határon átnyúló összehangolása - egészségügyi szolgáltatásokhoz történő jobb hozzáférés biztosítása - határon átnyúló gázellátás feltételeinek kiépítése	- árvízvédelmi rendszer korszerűsítése, felkészülés a klímaváltozás miatt fellépő kihívásokra - szennyvízhálózat infrastrukturális korszerűsítése, a határon átnyúló szennyvíz elvezetési szolgáltatások fejlesztése - hulladék szennyezésből fakadó környezetterhelés enyhítése	- szálláshely kínálat növelésének ösztönzése - aktív turisztikai szolgáltatások fejlesztése - rendezvény turizmus fejlesztése - turisztikai kínálat hálózatba szervezése és hatékony desztináció-menedzsment biztosítása

Forrás: saját szerkesztés

A meghatározott jövőképhez a fenti öt fejlesztési területre egy-egy átfogó célt tűz ki a jelen stratégia, melyekhez kevés számú specifikus cél tartozik. A specifikus cél a fejlesztési területekre meghatározott átfogó célhoz tartozó egy-egy beavatkozás célkitűzését rögzíti. A beavatkozás egy-egy specifikus célhoz tartozó projektcsoomag összessége, amely tartalmazza a fontosabb elvégzendő tevékenységeket stratégiai szinten az adott fejlesztési területre vonatkozóan. Egyes beavatkozások túlesnek a szűkebb értelemben vett határ menti területek hatókörén és megvalósításuknak fontos előfeltétele, hogy az egyes beavatkozásokhoz tartozó fejlesztések 2020 után belekerüljenek az ágazati, regionális és határ menti operatív programokba is. Csak így biztosítható, hogy az érintett fejlesztésekre megfelelő mértékű forrásokat allokáljanak és aztán megvalósításra kerüljenek ezzel segítve a térség gazdasági, társadalmi és kulturális kohéziójának fejlesztését.

A stratégia mozgásterét a helyzetelemzés alapján egyrészt meghatározza a térség védett természeti értékeinek magas aránya és a hozzájuk kapcsolódó szigorú előírásokból fakadó alacsony vonzereje a termelő beruházások számára. A termelő szektor hiánya miatt a térségben jelenleg nincsenek meg a vállalati innováció fejlesztésének alapjai, illetve a felsőoktatási és kutatási infrastruktúra hiánya miatt a

K+F innováció fejlesztéséhez sem állnak rendelkezésre a megfelelő feltételek. A földrajzi elhelyezkedés és a kiemelkedő és védett természeti értékek, a térség közlekedésfejlesztésével párosulva azonban jelentős fejlődési potenciált jelentenek mind a gazdasági, társadalmi és kulturális kohézió területén. Mivel az érintett települések lakossága alacsony, ezért kisléptékű ipari vagy turisztikai fejlesztések is azonnal jelentős pozitív hatást gyakorolnak a foglalkoztatásra és a gazdasági teljesítményre. A népességmegtartó erő fokozását megalapozhatja a jól fizető munkahelyek bővítése, a közszolgáltatások elérhetőségének javítása (különösen az egészségügy területén), illetve a turizmus fellendítése és a helyi gazdasági tevékenységek diverzifikálása, melyek kiemelkedő életminőséget biztosíthatnak az itt élőknek.

A stratégia jövőképe a népességmegtartó erő fokozását tűzte ki célul az életminőség javításán keresztül. A jövőkép megvalósítását kitűző célok 5 fejlesztési terület mentén kerültek meghatározásra. Az átfogó célok beavatkozásokat tartalmaznak, melyekhez specifikus célokat rendeltünk. Egyes beavatkozásokhoz tartozó fejlesztési tevékenységek szorosan kapcsolódnak más átfogó célokhoz is, ezért a beavatkozási területekre tervezett projektcsomagok tartalmát a relevancia alapján soroltuk be az alá az átfogó cél alá, melyet a leginkább érint. Az egyes beavatkozási területek közötti lehatároláskor az alábbi szempontokat vettük figyelembe:

- **Közlekedési elérhetőség:** tartalmaz minden közúti, vasúti és vízi infrastruktúra és közlekedésszervezési fejlesztést, kivéve a kiemelt turisztikai jelentőséggel bíró kerékpárutak fejlesztését, melyeket érdemesebb a turisztikai területtel szoros összhangban fejleszteni.
- **Gazdaság:** tartalmaz minden termelő és szolgáltatásfejlesztő beruházást, beleértve a mezőgazdaságot, de fontossága és a kulturális fejlesztésekhez való szoros kapcsolata miatt a turisztikai fejlesztések nem tartoznak a gazdaságfejlesztési területhez, hanem önálló átfogó célként jelennek meg a kulturális fejlesztésekkel együtt. A gazdasági területhez tartozik a magasabban képzett munkavállalók számára megfelelő álláshelyek létesülésének ösztönzése, mert ez elsősorban a vállalkozások teljesítményén múlik, amit az állam csak közvetett eszközökkel tud ösztönözni. Az erős szociális dimenzióval rendelkező alacsony képzettségűek foglalkoztathatóságának javítása viszont a közvetlen állami beavatkozási lehetőség és a társadalmi vonatkozások miatt a jobb közszolgáltatások alá tartozik.
- **Társadalom:** tartalmazza az oktatás, az egészségügy és munkaerőpiaci szolgáltatások fejlesztését, beleértve az alacsony képzettségűek és közmunkában dolgozók piaci foglalkoztathatóságának bővítését. Ez alá az átfogó cél alá tartozik a gázellátás kérdése, mint fontos közszolgáltatás, de természeti örökséghez megőrzéséhez tartozó közművek fejlesztése a természetvédelmi értékek megőrzését kitűző átfogó cél alá került besorolásra annak relevanciája miatt.
- **Környezeti értékek megóvása:** a fejlesztési területhez tartozik a természetvédelmi területek megőrzése és minden olyan közmű, illetve infrastrukturális fejlesztés is, mely a környezetterhelést közvetlenül csökkenti, mint az árvízvédelem. A természeti értékek fenntartható használatához hozzátartozik az hulladékfeldolgozás és szennyvíz-elvezetés, azonban a jelentőségük miatt külön fejlesztési területet jelent a terület fenntartható és környezetbarát turisztikai hasznosítása, mely szorosan összefügg a kulturális fejlesztésekkel.
- **Turizmus és kultúra:** a turisztikai attrakciók fenntartható fejlesztése a helyzetelemzés alapján a legfontosabb kitörési pont, melyen a legsokrétűbb fejlesztési lépésekre van szükség, ezért külön fejlesztési területen jelennek meg az ezt előírányzó stratégiai elképzelések. A turisztikai vonzerőt a

természeti értékek és kulturális tevékenységek adják a térségben, ezért a hasznosításukra vonatkozó stratégia elkülönítve jelenik meg a gazdaságfejlesztéstől és a természeti értékek védelmének megőrzésére vonatkozó céloktól, de fontos a két másik átfogó céllal összehangolva megvalósítani a beavatkozásokat biztosítva az egyes intézkedések közötti szinergiát.

Az egyes fejlesztési területeken definiált specifikus célokhoz tartozó beavatkozások tartalmazzák azokat fejlesztési vagy projektcsomagokat, melyekkel az átfogó célok és ezen keresztül a jövőkép elérhetővé válnak. A helyzetelemzés és a jövőkép alapján az egyes fejlesztési területekre kitűzött átfogó és specifikus célok az alábbiak szerint kerültek megfogalmazásra:

1. Átfogó cél: A közlekedési elérhetőség javítása

1.1. Specifikus cél: a határ menti térség regionális elérhetőségének javítása, mely elsősorban a térség új gyorsforgalmi utakkal történő elérhetőségének javítását célozza, különös tekintettel az R7-es gyorsforgalmi útra.

1.2. Specifikus cél: A határátkelőhelyek áteresztőképességének javítása, mely tartalmazza a tervezett Ipoly-híd megépítését Ipolydamásd és Helemba között, illetve a további határátkelési pontok létesítését, illetve a meg lévők teherbírásának növekedését.

1.3. Specifikus cél: A nagyobb forgalom lebonyolítást lehetővé tévő áruszállítási feltételek megteremtése, ami tartalmazza a vasúti és vízi úton történő szállítási infrastruktúra fejlesztését, különös tekintettel multimodális csomópont létesítését Párkányban abból a célból, hogy a közúti teherforgalmi terhelés csökkenjen.

1.4. Specifikus cél: A regionális közlekedési rendszerek fejlesztése, mely tartalmazza a határon átmenő személyforgalom fellendítését egyrészt a nemzetközi járatok helyett olcsóbb díjszabással dolgozó regionális járatok bevezetését, illetve a határon átmenő áruszállítás szabadságát akadályozó fizikai és adminisztratív korlátok lebontását.

2. Átfogó cél: Kedvező növekedési feltételek biztosítása a vállalkozások számára

2.1. Specifikus cél: A kisvállalkozások arányának növelése a mikrovállalkozások arányával szemben, illetve a közepes méretű vállalkozások betelepülésének ösztönzése, mely tartalmazza a jelenleg főleg helyi igényeket kielégítő mikrovállalkozások átlagos foglalkoztatotti létszámának növelését, illetve egy-egy termelő vagy szolgáltató szektorban tevékenykedő közepes vállalat betelepülésének ösztönzését, ezen keresztül a helyi vállalkozások méretgazdaságosság javulását.

2.2. Specifikus cél: Az erőforráshatékony, helyi erőforrás használaton alapuló és környezetileg fenntartható mezőgazdasági termelés bővítésének ösztönzése, mely tartalmazza a termelési tevékenységek diverzifikációjához tartozó mezőgazdasági fejlesztéseket, illetve a modern, költség-hatékony és környezetbarát mezőgazdasági termelési módok elterjesztését.

2.3. Magasan képzett munkaerő helyben tartásának elősegítése, mely tartalmazza a felsőoktatási végzettséget igénylő helyi munkahelyek számának bővítésére irányuló törekvéseket, illetve a rugalmas

foglalkoztatási formák beleértve a részmunkaidős és távmunka lehetőségeiben rejlő potenciálok kiaknázását.

3. Átfogó cél: Jobb hozzáférés biztosítása a minőségi közszolgáltatásokhoz

3.1. Specifikus cél: Az alacsonyabb végzettségűek foglalkoztathatóságának és munkához jutásának ösztönzése az elsődleges munkaerőpiacon, mely tartalmazza a legnehezebben álláshoz jutó társadalmi rétegek segítését elhelyezkedését a versenyszférában a megfelelő szociális és munkaerőpiaci szolgáltatások nyújtásával, illetve a közfoglalkoztatottak álláshoz segítésével a magán szektorban szakképzéssel és iskolarendszeren kívüli kompetencia fejlesztő programokkal.

3.2. Specifikus cél: Az oktatási szolgáltatások járási és határon átnyúló összehangolása, mely tartalmazza az iskolarendszeren belüli infrastrukturális és oktatásszervezési tevékenységek fejlesztését az alap és középfokú oktatásban.

3.3. Specifikus cél: Az egészségügyi szolgáltatásokhoz történő jobb hozzáférés biztosítása, mely tartalmazza a növekvő orvoshiányból és akadozó háziorvosi, illetve járóbeteg ellátásból fakadó nehézségek kezelését, illetve a turisztikai szezonban jelentkező, valamint a szezonálisan fellépő és különleges erős ügyfélterhelésből eredő elégtelenségek megszüntetését.

3.4. Specifikus cél: Szociális szolgáltatások fejlesztése, mely tartalmazza az elöregedő népesség számára nyújtott szociális háló szolgáltatásainak fejlesztését, bővítését és kiterjesztését.

4. Átfogó cél: A természeti örökség védelme és fenntartható hasznosítása

4.1. Specifikus cél: Az árvízvédelmi rendszer korszerűsítése, felkészülés a klímaváltozás miatt fellépő fokozott kockázatokra, mely tartalmazza a meglévő árvízvédelmi művek karbantartását, illetve a szélsőségesebb időjárás miatt fellépő fokozott veszélyek megelőzését irányzó bővítési fejlesztéseket.

4.2. Specifikus cél: A szennyvízhálózat infrastrukturális fejlesztése és a határon átnyúló szennyvízelvezetési szolgáltatás feltételeinek megteremtése, mely tartalmazza a még szennyvízelvezető csatornával nem rendelkező háztartások bekötését a hálózatba, illetve előkészíti egy Szobon létesítendő szennyvízfeldolgozó üzem létesítését, mely a határ túl oldalán lévő települések szennyvízelvezetési gondjait és képes megoldani.

4.3. Specifikus cél: A hulladékszennyezésből fakadó környezetterhelés csökkentése, mely tartalmazza a lakossági és lombohulladék megfelelő és környezetbarát begyűjtésének és feldolgozásának infrastrukturális és szervezeti feltételeinek biztosítását, különös tekintettel a lakosság környezettudatosságára és a környező kiemelt természeti értékek védelmére.

5. Átfogó cél: A kulturális és turisztikai attrakciók fenntartható hasznosítása

5.1. Specifikus cél: A szálláshely-kínálat bővülésének ösztönzése, mely tartalmazza a meglévő szálláshelyek számának és típusainak növelését és piaci igényekhez történő igazítását, illetve elősegíti,

hogy az eltöltött vendégéjszakák növelésével a közelben fekvő jelentős turisztikai attrakciók hasznából a határ menti térség is megfelelően részesüljön.

5.2. Aktív turisztikai kínálat bővítése, mely tartalmazza a kerékpáros, vízi, lovas, kiránduló és egyéb természeti értékek kiaknázását célzó és fenntartható turisztikai szolgáltatás- és kis léptékű infrastruktúrafejlesztést, ezzel elősegítve a turisztikai költés növekedését.

5.3. A rendezvényturizmushoz köthető kulturális és turisztikai attrakciók, illetve a hozzájuk kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése, mely tartalmazza a határon átnyúló közös rendezvények turisztikai hasznosításának javítását, a vendégéjszakák és a turisztikai költés növekedését célzó fesztiválok, tematikus táborok, egyéb kreatív és helyi természeti és kulturális adottságok turisztikai szolgáltatások kifejlesztését.

5.4. A turisztikai kínálat hálózatba szervezése és hatékony desztináció-menedzsment biztosítása, mely tartalmazza az egyes turisztikai attrakciókhoz kapcsolódó szolgáltatások közös vagy kapcsolt értékesítését ezzel növelve a turisztikai vonzerőt, illetve minden turisztikai marketinggel és értékesítéssel kapcsolatos tevékenység kifejlesztését.

5.3. A tervezett beavatkozások ismertetése

A megfogalmazott átfogó és specifikus célok esetenként meghaladják a jelenlegi stratégia által kijelölt elsődleges célterület, azaz Pest megye és a Nyitrai kerület határ menti térségének hatáskörét és nagyban függenek attól, hogy az érintett fejlesztések milyen hangsúlyosan jelennek meg a kapcsolódó ágazati, regionális és határ menti stratégiákban. Ugyanakkor a megnevezett fejlesztések, melyek nem tartoznak a közvetlen célterület hatáskörébe már régóta az EU és a két érintett tagállam kormányzati stratégiai elképzelésének szerves részét képezik, melyek megvalósítása már több esetben az eredeti elképzelésekhez képest jelentős késésben van.

Ahhoz, hogy a jelen stratégiában megvalósítandó célok maradéktalanul teljesüljenek, fontos gondoskodni róla, hogy 2021-2027-es programozási időszakra vonatkozóan az érintett és szükséges fejlesztések minél nagyobb prioritást élvezzenek már a programtervezési szakaszban. Mivel végső soron a források legnagyobb részét a kohéziós politika és a két tagállam nemzeti fejlesztési programjai biztosítják majd, az alábbi fejlesztések megfelelő megjelenítéséről szükséges gondoskodni leendő 2021-2027 közötti programozási időszakra vonatkozó operatív programok esetében:

- A szlovák-magyar határ menti program: nyújthat forrásokat a határátesztő képességet elősegítő kisebb léptékű fejlesztések finanszírozásában; a szociális, oktatási, egészségügyi és egyes határon átnyúló közlekedésszervezési fejlesztések pénzügyi forrásának biztosításában; illetve a természeti örökség megőrzésében;
- A tagállamok közlekedésfejlesztési ágazati operatív programjai: segítséget nyújthatnak a térség regionális elérhetőségének javításában; az első- és másodrendű főútvonalak megépítésében a térséget érintő Helsinki-folyosók mentén, a multimodális logisztikai központ fejlesztésének finanszírozásában; illetve a nagyobb léptékű szállítási infrastruktúra fejlesztésének ösztönzésében;

- A tagállamok gazdaságfejlesztési ágazati operatív programjai: segíthetnek termelő tevékenységek megtelepülésének és bővülésének ösztönzésében, a vállalkozások technológia és telephelyfejlesztésében; a magasabb hozzáadott értéket termelő, magasabb képzettséget igénylő, jobb bérfeltételeket biztosító és helyben lévő álláshelyek számának bővülésének ösztönzését; illetve a termelékeny, helyi erőforrás-használatra épülő és környezetileg fenntartható mezőgazdasági tevékenységek bővülését a térségben;
- A tagállamok környezeti infrastruktúra fejlesztését célzó ágazati operatív programjai: segíthetik az árvízvédelmi, szennyvízelvezetési és hulladékkezelési intézkedések finanszírozási szükségletét; a nagyobb léptékű természeti örökség megővását célzó fejlesztéseket; illetve a gáz és ivóvíz ellátással kapcsolatos lakossági igények kielégítésére irányuló törekvéseket;
- A tagállamok humánfejlesztési ágazati operatív programjai: biztosíthatják a szükséges forrásokat az iskolarendszereken belüli oktatási, szociális, munkaerőpiaci és egészségügyi szolgáltatásokhoz történő jobb hozzáféréshez a helyi lakosság és az ide érkező turisták számára, beleértve az infrastruktúra- és szervezetfejlesztési programokat;
- A regionális operatív programok: segíthetik a kisléptékű turisztikai fejlesztések megvalósulását; az alacsonyabb rendű utak fejlesztését; a helyi intézményi és kulturális együttműködések ösztönzését; illetve a helyi üzleti infrastruktúra fejlesztését;
- A nemzeti támogatási programok: olyan területeken nyújthatnak segítséget, mely támogatása nem ütközik az uniós jog szerint állami támogatások tiltásának hatása alá (pl. szállítmányozás, szén- és acélipar, hajózás nem támogatható nemzeti forrásból sem), de a strukturális alapok keretében a fejlesztésekre nem lehet forrásokat igényelni (ilyen nemzeti forrásból finanszírozható terület lehet a jövőben is a szálláshelyfejlesztés vagy a nagyvállalatok támogatása);
- CEF

A beavatkozás egy-egy specifikus cél elérését szolgáló projektcsomag, melyek keretei az egyes nagyobb léptékű fejlesztések esetében meghatározhatóak a jelen stratégia elkészültekor, a kisebb léptékű fejlesztések esetében pedig az előnyben részesítendő projektekkel szembeni stratégiai elvárásokat fogalmazzák meg. Minden átfogó cél beavatkozási logikáját hatásútvonalak mentén lehet igazolni. A hatásútvonalak kijelölik a projektek által kielégíteni hivatott fejlesztési szükségleteket, ismertetik a legfontosabb kimeneteket a fejlesztési projektek zárásakor, összegzik a jelentősebb eredményeket a projektfenntartási időszak végére, illetve számba veszik a lehetséges pozitív hatásokat hosszabb távon. A hatásútvonalak jelölik a logikai kapcsolatot a fejlesztési szükségletek és elvárt eredmények között, ami segítséget nyújt egyrészt az ágazati, regionális és határ menti programok fejlesztési logikájának igazolásához az operatív programok tervezésekor és elfogadtatásakor. Másrészt a hatásútvonalak támpontot adnak a projektkiválasztási alapelvek későbbi rögzítéséhez, illetve a releváns indikátorok meghatározásához a programtervezések során.

5.3.1. A közlekedési elérhetőség javítása

A fejlesztés szükségességét igazolja, hogy Pest megye és a Nyitrai kerület határ menti területei földrajzilag és geopolitikailag egy tranzit területen fekszenek, melyet két nagy nemzetközi közlekedési folyosó is érint.

Ugyanakkor a határ menti átkelési pontok fejlesztése eddig háttérbe szorult, a két adminisztratív kerület közös határán a meglévő közúti infrastruktúra pedig fejlesztendő. A határ mindkét oldalán jellemző, hogy a közlekedési hálózat hiányosságai korlátozzák a terület gazdasági és társadalmi kapacitásainak kiaknázását, az elérhetőség elégtelensége miatt sok tevékenység inkább a környező központokba települ. Ugyanakkor a célterület közel fekszik a szomszédos térségek nagyobb városias településeihez, illetve Budapest vonzáskörzetéhez, ezért a terület közlekedési forgalma jelentős, a külső és belső elérhetőség fejlesztése ezért kulcsfontosságú a munkaerő-áramlás ösztönzésében, illetve a turisztikai forgalom fellendítésében.

13. ábra – A közlekedési elérhetőségek fejlesztését célzó beavatkozás hatásútvonala

Forrás: saját szerkesztés

Az átfogó célhoz javasolt indikátorok:

- A határon átmenő személyforgalom mértéke
- A határon átmenő teherforgalom mértéke
- A személy és teherforgalom növelését célzó fejlesztések száma
- Az érintett határszakaszon található határátkelőhelyek átlagos sűrűsége

5.3.1.1 Határ menti térség elérhetőségének javítását célzó beavatkozás

A beavatkozás legfontosabb fejlesztése a szlovák oldalon az R7-es út elkészülte. A Nyitrai Önkormányzati kerület ugyan jól ellátottnak számít autópályák tekintetében, de a déli térségeket a fontosabb főutak jelenleg elkerülik, így észak-déli irányban még gyorsforgalmi úti elérhetőség is elégtelen. A projekt már előkészítési szakaszban van, a kapcsolódó megvalósíthatósági tanulmány már elkészült, ezért a késlekedések ellenére várhatóan 2025-ig elkészül. A projekt rendkívül fontos a térség számára, de a kormányzati támogatása erős, így annak ellenére javasolt a fejlesztéssel tervezni, hogy a megvalósítása kívül esik az elsődleges célterület hatáskörén. Az épülő gyorsforgalmi úti hálózat mellett a regionális és kisebb mértékben a határ menti operatív programok segíthetik elő az alacsonyabb rendű utak felújítását és bővítését különös tekintettel azokra, amelyek a regionális elérhetőség mellett a határon átnyúló közlekedési kapcsolatokat is fejlesztik.

A beavatkozás másik fontos eleme a Nyitrai Önkormányzat területén a vasúthálózat és vasútállomások korszerűsítése és leromlott állapotuk javítása az utas kényelem és biztonság növelése érdekében, ami előfeltétele a személyszállítás iránti igény bővülésének. A vízi elérhetőség javításában jelentős potenciálok rejlenek, melyek kiaknázásához még nem készült egységes stratégiai koncepció. Első lépésben ezért javasolt egy egységes szlovák-magyar határ menti vízi közlekedésfejlesztési koncepció vagy stratégia elkészítése, mely részletesebb helyzetelemzés alapján egyáltalán feltárná, mely kikötőhelyek fejlesztésére és egyéb infrastruktúra beruházásokra van szükség a határon átnyúló vízi közlekedés fellendítését illetően. A vízi közlekedés fejlesztése szempontjából fontos lenne a Dunabusz/Dunajbus elnevezésű projekt, amelyet régóta terveznek, de a mai napig tervezési fázisban van és megvalósulása egyelőre kétséges. A projekt jelentősen vonzóbbá tenné a folyami személyszállítást a térségben, ami a elsősorban a turisztikai attrakciófejlesztésre lenne pozitív hatással.

5.3.1.2 Határátkelőhelyek áteresztőképességének javítása beavatkozás

A beavatkozás egyrészt tartalmazza a térségben viszonylag ritkán található határátkelő helyek számának bővítését, illetve a meglévő határátkelő pontok kiszélesítését és teherbírásának növelését. A beavatkozás központi eleme és az egész stratégia legnagyobb költségételt jelentő eleme az új Ipoly-híd megépítése Ipolydamásd és Helemba között, ami alapvetően erősítené meg a térség gazdasági, társadalmi és kulturális kohézióját.

A híd megvalósítása érdekében – a tagállami jogszabályok alapján hatáskörrel rendelkező – Nemzeti Infrastruktúrafejlesztő Zrt. és Nyitra Megye Önkormányzata nyújtott be az INTERREG VA Szlovákia-Magyarország Határon Átnyúló Együttműködési Program 2. prioritási tengelye keretében meghirdetett felhívásra. A pályázatot a Program Monitoring Bizottsága 2018. április 26-i pozsonyi ülésén támogatásra javasolta. A projektben egy 58 m hosszú híd, egy 540 m hosszú összekötőút Magyarországon és egy 175,22 m hosszú összekötőút Szlovákiában épül fel. A határátkelőhely megnyitása a TEN-T hálózathoz való hozzáférést elsősorban a környező településekhez (Szob, Márianosztra, Kóspallag, Leléd) lerövidíti. Az új határátkelőhely jobb hozzáférést biztosít a Dunához, az M2-es autópályához, egy új TEN-T hálózati elemhez, és jelentősen javítja a régió elérhetőségét. A fejlesztés gazdasági és társadalmi hatásai, valamint a települések határmenti lakosainak jobb mobilitása és összekapcsolódása. A hídra vonatkozó engedély

magyar oldalon jogerőre emelkedett. A szlovákiai összekötő út engedélyeztetés alatt áll. Ezt követően a szükséges közbeszerzések lebonyolítása után elindulhat a műszaki tervezés, így leghamarabb 2019-ben várható a kivitelezés megkezdése, ami alapján a fejlesztés a jelen stratégiai által rögzített időtávban valószínűleg megvalósul. A projekt teljes költsége 6,75 millió euró, amelyből 5,7 millió euró a pályázati támogatás.

5.3.1.3. Az áruszállítás infrastrukturális feltételeinek megteremtése beavatkozás

A projektcsomag tartalmazza egyrészt teherszállításra is alkalmas új határátkelő helyek létesítését mind a közúti, mind a vízi közlekedést illetően, illetve tartalmazza a meglévő többféle szállítási mód összekapcsolását lehetővé tévő multimodális logisztikai központ létesítését elsősorban Párkányban (Štúrovo). Az esztergomi Mária Valéria híd 3,5 tonnás teherbírása például nem elégséges az áruszállítási igények kielégítéséhez, ezért mindenképpen megoldást kell találni az ennél nagyobb szállítmányok célba juttatásának módjára. A közelben fekvő határátkelők közül még a tésai híd rendelkezik nagyobb 7,5 tonnás teherbírással, amely valamelyest lehetővé teszi a kisebb teherforgalmat a határ két oldalán fekvő területek közül, ezért fontos lenne az új hidakat minél magasabb teherbírására építeni.

Szintén elégtelen a Dunán teherszállításra alkalmas folyami átkelőhelyek száma és mérete. Emiatt szükséges a Révkomárom és Komárom közti fejlesztési tervekben szereplő teherhidat minél hamarabb megépíteni, azonban egyelőre a tervezés sem indult el. A Mária Valéria híd által támasztott korlátok kiküszöbölésére a Párkány és Esztergom közötti teherszállítás megoldása csak teherkomppal vagy új híd létesítésével lehetséges, ami magával vonja a párkányi teherkikötő fejlesztését is. A tervezett multimodális logisztikai fejlesztéseknek a nagyobb 3,5 tonnánál teherbírással rendelkező határátkelési pont az előfeltétele, emellett a vállalkozásnak is új terjeszkedési lehetőséget nyújtana.

5.3.1.4. Regionális közlekedésszervezési fejlesztések beavatkozás

tartalmazza azokat a határon átnyúló fejlesztéseket, amelyek a nem infrastrukturális jellegű beruházásokat érintik, hanem a határon átmenő személy- és teherforgalmat akadályozó fizikai és adminisztratív tényezők lebontását. A közúti közlekedés túlsúlya miatt a legfontosabb fejlesztési lépés a regionális jegyrendszer kiépítése a buszos közlekedést illetően, amelyik azonnal harmadára csökkentené a személyszállítás utasokra nehezedő költségeit és alapvetően lendítené fel a határátkelési kedvet. A fejlesztés egyelőre koncepcionális szinten áll, ezért az első lépés a meglévő gyakorlatok alapján saját stratégiai terv készítése a fejlesztés megvalósítására. A nemzetközi díjszabás eltörlése a határ menti forgalom esetében egyrészt szabályozási, másrészt közlekedésszervezési és tájékoztatási kérdés. Szabályozási szempontból a jegyek olcsóbbá tételének előfeltétele, hogy a nemzeti határon belül elérhető állami támogatást a határ menti személyforgalomra is kell terjeszteni annak érdekében, hogy a drasztikusan megemelt üzemeltetési költségeket ne kellje a személyszállítást végző társaságoknak az utasokra terhelniük. A beavatkozás magában foglalja az összehangolt, ütemes menetrendek kialakítását és egy tarifaközösség létrehozását (olyan jegy- és bérlet-típusok bevezetése, amelyek a határon átnyúló mobilitást ösztönzik). Ehhez kapcsolódik továbbá az elektronikus utastájékoztatási rendszer (weboldalak, kijelzők, kétnyelvű mobilalkalmazások) kiépítése is.

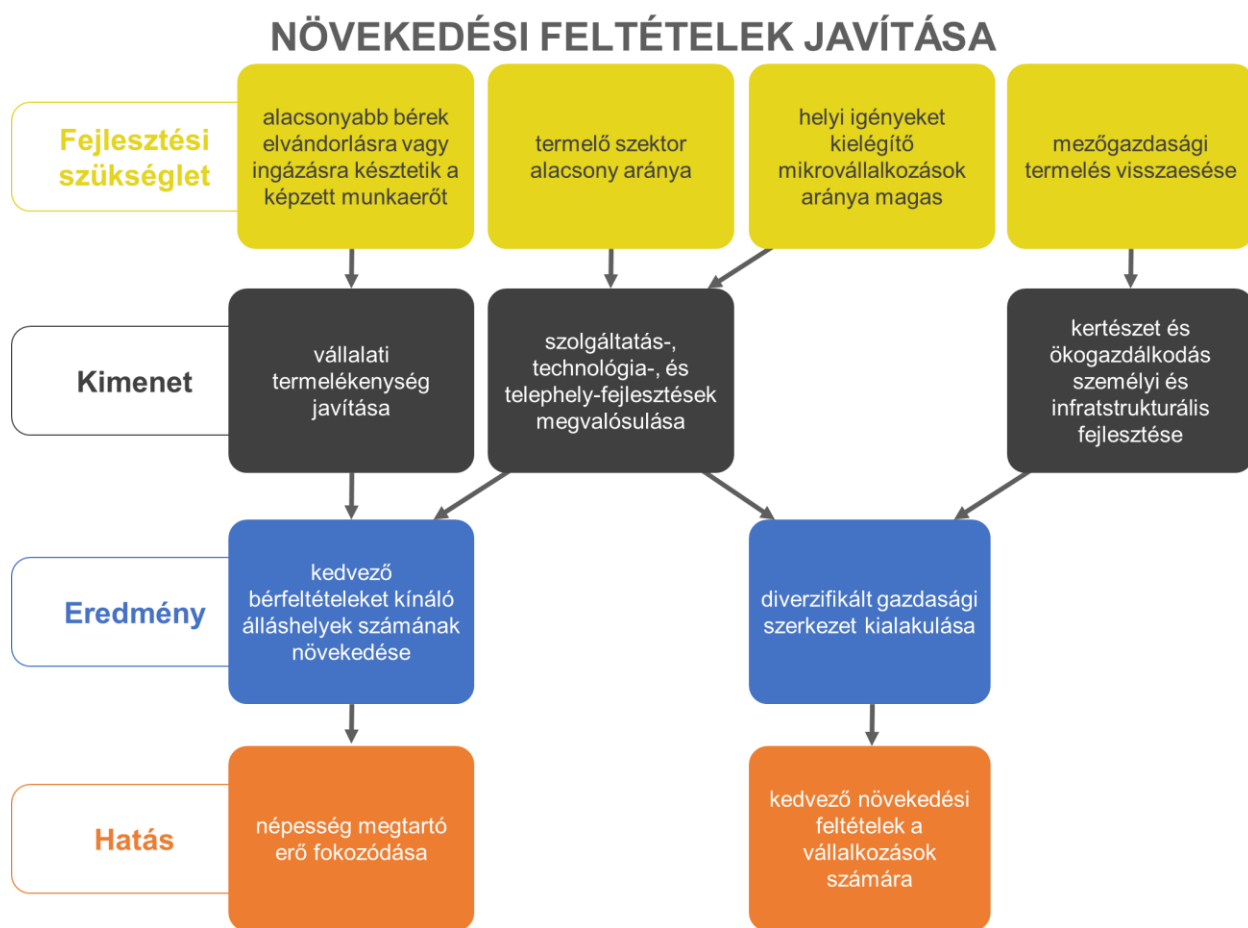
A beavatkozás másik eleme a Szob és Párkány közötti vasúti személyszállítás visszaállítása párosítva a korábbi kis határátlépési jegyek vagy a buszos regionális jegyrendszer tarifa csökkentési intézkedéseivel.

A rendszer lényege, hogy a határt rendszeresen és rövid időn belül oda-vissza átlépő utasok utazási költségei alacsonyak maradjanak, így erősítve határon átmenő munkaerő-áramlást és a turisztikai forgalmat. A beavatkozás harmadik eleme vasúti szállítmányozásra vonatkozóan a határ két oldalán eltérő szabványok egységesítése. A problémát a nemzeti kormányok már felismerték és megkezdték a fokozottabb együttműködést a környező országok vasútjaival mind a közös üzemeltetést, mind közös fejlesztést illetően.

A határon átnyúló közlekedési rendszerek finanszírozási és környezeti fenntarthatóságát szolgálja a turisztikai kínálattal való összhang megteremtése. Mivel az utasforgalom jelentős hányada kapcsolható a turizmushoz, az idegenforgalom igényeit figyelembe vevő tevékenységekre van szükség a határon átnyúló közlekedés fejlesztése érdekében is.

5.3.2. Vállalkozások növekedési feltételeinek javítása

14. ábra – A vállalkozások növekedési feltételeinek javítását célzó beavatkozás hatásútvonala

Forrás: saját szerkesztés

A fejlesztés szükségességét az igazolja, hogy a korábban a térséget meghatározó nagyvállalatok eltűnése miatt a térség jelenleg nem rendelkezik számottevő ipari termelési kapacitással. A szolgáltatás és turizmus

fejlesztése mellett kiemelt jelentőségű az ipari termelés arányának a térség adottságaihoz mértén történő javítása. Egyrészt a felsőoktatás hiányában csak a termelő vállalatokra lehet alapozni a szükséges innovációs kapacitások bővítését, másrészt csak a termelő szektorra alapozva várható, hogy a térségbe visszatelepülnek a középvállalatok. Erre azonban a térség természetvédelmi jellege miatt csak korlátozott helyeken és mértékben lehet számítani a jövőben, ami a turizmus alakulásától egyoldalúan függővé teszi a terület gazdasági teljesítményét. A turizmus a gazdasági válságokra érzékeny ágazat, mivel a háztartások válság esetén a szabadidős kiadásaiából vesznek vissza először, ami minden előjel nélkül, emiatt előre nem látható módon drasztikusan lecsökkenhet. Ezért fontos külön beavatkozást tervezni a gazdaság egyéb területeire vonatkozó fejlesztéseket illetően és a gazdaság diverzifikációját célzó intézkedéseket pénzügyileg és intézményileg külön kezelni, nehogy az egyébként jobb adottsággal rendelkező turizmus elszívja az egyéb termelő és szolgáltató tevékenységek elől az állami támogatásokat.

Javasolt indikátor:

- A kkv-k árbevételének növekedése
- A térségbe áramló működő tőke növekedése
- A kkv-k átlagos foglalkoztatotti létszámának növekedése
- A betelepülő vagy létrejövő középvállalatok és 30 főnél többet foglalkoztató kisvállalkozások száma

5.3.2.1 Kisvállalkozások arányának növelése és a középvállalatok betelepülésének ösztönzése beavatkozás

A tervezett beavatkozás tartalmazza a szolgáltató és főleg a termelő vállalkozások technológia- és telephelyfejlesztését akár visszatérítendő vagy vissza nem térítendő forrásokkal. A 2020-ig terjedő programozási időszakban a feldolgozóipari fókusz miatt a szolgáltatásfejlesztésre csak a legszegényebb településeken volt lehetőség vissza nem térítendő támogatások igénylésére a magyar oldalon. Az uniós szabályozás nem zárja ki a szolgáltatásfejlesztést vissza nem térítendő forrásokból, a jelenlegi kormányzati tervekben pedig szerepel a termeléshez kapcsolódó szolgáltatások fejlesztésének támogatása vissza nem térítendő eszközökkel a 2021-2027 közötti programozási időszakban.

A beavatkozásra ágazati korlátozást nem javasolt alkalmazni a feldolgozóipart illetően, mert az csak gátolná a gazdaság diverzifikálását. Lényegében bármilyen termelő vállalkozás megerősödése vagy betelepülése óriási pozitív hatást gyakorolna a térség gazdasági és munkaerőpiaci helyzetére az itt található települések kis lakosság száma miatt. A következő beavatkozásban tárgyalt kertészet fellendülésével nagyobb szerepet kaphatnak az élelmiszeripari fejlesztések a térségben a magyar oldalon, amely terület a magyar kormány számára továbbra is kiemelten támogatott terület marad. A technológia fejlesztés mellett ennek a beavatkozásnak a keretében kerülhet sor a piacra jutás ösztönzésére, illetve az üzleti környezetfejlesztésekre, melyek között a kisebb logisztikai parkok fejlesztése mellett a meglévő kevés ipari park, illetve az esetleges újonnan létesített inkubátorházak építése kap helyet.

A vállalati termelékenység ösztönzésére kevés közvetlenül alkalmazható eszköze van a térségnek, de arra lehet számítani, hogy a termelékenység és azon belül is a munkatermelékenység növelése egy kiemelt fejlesztési szempont lesz mindkét tagállam gazdaságfejlesztési stratégiájában 2020 után. A munkatermelékenység javítása érdekében várható a munkát terhelő adók és adminisztratív terhek csökkentése, a termelékenység szempontok erősebb érvényesítése a gazdaságfejlesztési pályázatokban,

illetve mikro- és kisvállalkozások számára mentorszolgáltatások és üzleti tanácsadás igénybe vételének finanszírozási lehetőségei.

5.3.2.2. Helyi erőforrás-használaton alapuló mezőgazdasági termelés ösztönzését célzó beavatkozás

Ez a projektcsomagtartalmazza az EMVÁ-ból elérhető vidékfejlesztési forrásokat, melyek segítségével fel lehet éleszteni a térség kertészeti hagyományait és megakadályozni a mezőgazdasági tevékenységek további visszaesését a térségben. A szolgáltatás- és feldolgozóipari fejlesztések mellett a mezőgazdasági tevékenységek diverzifikálása biztosíthatja azt a kiegyensúlyozott gazdasági szerkezetet, amely akkor is képes biztosítani a térség prosperitását, amikor esetlegesen a meghatározó turisztikai bevételek hirtelen kiesnek. Ennek egyik javasolt felvevőpiaca az utóbbi 10-13 évben Budapest központtal lendületet kapó „gasztroforradalom”, amelynek keretében az éttermi vendéglátásban, „fine diningban” terjedő trend a térségi minőségi alapanyagok használata. A terület jó éghajlattal rendelkezik főleg a dombos vidéket kedvelő bogyós gyümölcsök termesztéséhez a magyar, illetve az egyéb gyümölcsfélék termesztéséhez az inkább sík területek jellemezte szlovák oldalon. A versenyképes kertészethez szükség van a termesztési technológia és a szaktudás jelentős fejlesztésére, illetve a térségben lakók részéről megfelelő termelékenységet biztosító modern termelési módszerek elsajátítására. A beavatkozás további tervezett eleme a most formálódó „Smart vidék” program, ami egy uniós szintű kezdeményezés. A kezdeményezés keretében lehetőség nyílik a mezőgazdasági termelőtevékenység digitalizációjának, adathasználatának, illetve termelési technológiájának fejlesztésére a negyedik ipari forradalom szellemében. A modern technológiákkal termelékenyebbé és jövedelmezőbbé váló mezőgazdasági termelés magasabb szakértelmet igényel és jobb megélhetési lehetőségeket biztosít, ami közvetlenül fokozza a térség népességmegtartó erejét.

5.3.2.3. Magasan képzett munkaerő helyben tartását célzó beavatkozás

Az egyik legnehezebb adottságokkal rendelkező fejlesztési terület, ahol az állami beavatkozás eszközei is meglehetősen korlátosak. A városok közelsége, a szabad munkaerő áramlás az unión belül, illetve a felsőoktatási intézmények és egyes közszolgáltatások hiánya a helyben elérhető alacsonyabb bérek miatt rendkívül erősen ösztönzi a fiatalabb és képzettebb lakosságot az elvándorlásra, az ingázásra vagy hosszabb távú külföldi munkavállalásra. A máshol munkát találók jelentős része állandó lakos marad és megfelelő anyagi biztonság mellett szívesen visszaköltözne eredeti lakóhelyére. A beavatkozás sikere jelentős mértékben az egyéb beavatkozások sikerétől függ, mert a lakosságmegtartó erő fokozásához szükséges a közszolgáltatásokhoz, azon belül is elsősorban az egészségügyi szolgáltatásokhoz való jobb hozzáférés, a kedvezőbb bérfeltételeket eredményező vállalkozásfejlesztési beavatkozás sikere, illetve a közlekedési elérhetőség javítása is.

A beavatkozás célja olyan életfeltételek biztosítása, melyek annyival jobb életminőséget biztosítanak elsősorban a természeti adottságoknak köszönhetően, amelyek mellett az embereknek már megéri a nagyvárosi béreknél alacsonyabb jövedelmi szint mellett is helyben lakni és munkát vállalni. A magasan képzett munkaerő helyben tartását célzó beavatkozás sikerét az egyéb beavatkozások által szükséges eredmények mellett tudja segíteni a környező felsőoktatási intézményekkel kialakított fokozottabb együttműködés és egyes tevékenységek esetleges kihelyezése a határ menti térség kisebb központjaiba, illetve a rugalmas foglalkoztatási formák terjedésének ösztönzése.

A rugalmas foglalkoztatási formák terjedése az infokommunikációs technológiáknak köszönhetően egy globális trend ugyan, de gyakorlati előnyeinek kiaknázása a térségben számos akadályba ütközik. Egyrészt kevés az olyan tevékenység a jelenlévő vállalatok esetében, ahol a távmunka hatékonyan alkalmazható, másrészt a helyben lévő munkaerő munkavállalási hajlandósága és attitűdje nem minden esetben elégséges a minőségi távmunka-végzéshez. Ezzel szemben a térség internet-ellátottsága megfelelő, a közeli városközpontokban pedig lehet olyan vállalkozásokat találni, akik számára megfelelő, ha a munkavállaló egyáltalán nem vagy legfeljebb heti 2-3 napot tartózkodik a cég telephelyén munkavégzés céljából, a fennmaradó feladatokat pedig a kellően képzett és motivált munkaerő a lakhelyén is el tud végezni. A fontosabb városközpontokban lévő vállalatokkal érdemes együttműködéseket kialakítani, a megfelelő kompetencia és képzési programokkal kiegészítve, illetve a megfelelő bérszínvonalat és munkafeltételeket kínáló munkahelyek létesítésével pedig biztosítani a kedvező betelepülési feltételeket magasabb képzettségűek számára, akik így egy vonzó természeti környezetben, a zsúfolt és szennyezett városi életmódnál jobb életminőségben élheti az életüket.

5.3.3. Jobb hozzáférés biztosítása a minőségi közszolgáltatásokhoz

15. ábra – A jobb közszolgáltatásokhoz történő hozzáférés javítását célzó beavatkozás hatásútvonala

Forrás: saját szerkesztés

A beavatkozás szükségességét igazolja egyes közszolgáltatások elérhetőségének hiánya, ami a kedvezőtlen bérfeltételek mellett a lakosság elvándorlásának másik fontos oka. A legnagyobb hiány az egészségügyi szolgáltatások területén mutatkozik, amit tovább súlyosbít a szezonális turizmus miatt jelentkező extra terhelés nehézkes ellátása a nyári időszakban. A térségben nincs kórház, a háziorvosi és járóbeteg ellátás a hétköznapiakon a magas szezonális terhelés nélkül is akadozik. Emellett hiányoznak a felsőoktatási intézmények, a szlovák oldal nagyobb városait kivéve nem találhatók térségben főiskolák sem. További probléma, hogy az alacsonyabb képzettségűek foglalkoztathatósága is elégtelen, elhelyezkedésük elősegítéséhez az alapvető kompetenciafejlesztő programok mellett a szociális integrációt is elősegítő lépésekre is szükség lenne. A közösségi infrastruktúrához való jobb hozzáférés akadálya emellett, hogy a határ szlovák oldalán nem megoldott a kistelepülések lakossági gázellátása. Az életminőség javításához és a népességmegtartó erő fokozásához fontos megteremteni, hogy a lakosok határ mindkét oldalán a modern életfeltételeknek megfelelő környezetben lakhassanak.

Javasolt indikátor:

- Szakképesítéssel vagy felsőoktatás képesítéssel rendelkező munkavállalók számának növelése
- Korszerű szakképesítéssel vagy felső oktatási képesítéssel rendelkezők aránya
- A kompetenciafejlesztő és szociális programokban résztvevő emberek elhelyezkedési aránya az elsődleges munkaerőpiacon
- Új határon átnyúló közszolgáltatási együttműködések száma

5.3.3.1. Alacsony képzettségűek foglalkoztathatóságát célzó beavatkozás

A beavatkozás tartalmazza egyrészt a helyben maradt alapfokú végzettségekkel rendelkezők kompetenciafejlesztését és szociális jellegű munkába állást segítő programjait. A leghátrányosabb, legelmaradottabb társadalmi réteget a legnehezebb álláshoz juttatni, mert a szaktudás hiánya mellett motivációs és egyéb munkavállalási hajlandóságot és képességet fejlesztő tanfolyamokra vagy tanácsadásra is szükség van. A legalacsonyabb képzettségűek munkába állításának célja, hogy olyan összetett és lehetőleg valamelyest személyre szabott képzési csomagot, illetve munkaerőpiaci szolgáltatásokat kell nyújtani a rászorulóknak, hogy a megcélzott emberek a motiváció és képesség megléte után minél előbb valódi munkát vállalhassanak az elsődleges munkaerőpiacon.

A beavatkozás másik eleme a középfokú végzettséggel rendelkezők szakképesítésének elősegítése. Ehhez az érintett operatív programok szakképzési programjaiban kell erősíteni a térség részvételét, illetve ezzel párhuzamosan a gazdaságfejlesztési beavatkozások segítségével ösztönözni kell a vonzó munkahelyek létesítését a térségben. A térségben jelenleg is a szakipari és fizikai munkára van inkább készség, azonban az esetlegesen betelepülő vállalkozások ennél magasabb szintű szakképesítést igényelnek a leendő munkavállalóiktól, mert csak képzettebb munkaerő számára tudnak biztosítani vonzó bérfeltételeket. A beavatkozás sikere közvetlenül eredményezi a munkatermelékenység javulását is a térségben.

5.3.3.2. Oktatási szolgáltatások járási és határon átnyúló összehangolását célzó beavatkozás

A projektcsomag tartalmazza az alap és középfokú oktatási szolgáltatások fejlesztését előirányzó projekteket. A fejlesztések sikerességének szabályozási előfeltétele, hogy a túlzottan központosított

iskolarendszerből fakadó hátrányokat a magyar oldalon kiküszöböljük és járási szinten egy összehangolt és erőforrás-hatékonyabb közoktatási rendszer jöjjön létre, amely így magasabb oktatási színvonal nyújtására képes ezzel fokozva a térség népességmegtartó erejét. Az intézményi és szervezetfejlesztési lépések mellett ide tartozik az iskolai intézmények felújítása és korszerűsítése a határ mindkét oldalán, a szükséges számú iskolai férőhelyek mindenkorai biztosítása, illetve az oktatási módszertanok és tananyagok tökéletesítése is, vagy a napközi szolgáltatások fejlesztése.

A beavatkozás másik eleme a határ két oldalán nyújtott oktatási szolgáltatások összehangolása és megosztása. Ennek előfeltétele a határátkelés személyforgalom növekedésének ösztönzése, a beavatkozás keretében a határon átnyúló oktatási együttműködések valósulnak meg. A társadalmi és kulturális kohéziót elősegítő legerősebb eszköz az, ha a helyi lakosok már gyerekkoruk óta természetesnek veszik, hogy a határ túloldalán is igénybe vehetik a megfelelő közszolgáltatásokat, amennyiben azt igénylik.

5.3.3.3. Egészségügyi és szociális szolgáltatásokhoz történő jobb hozzáférés biztosítását célzó beavatkozás

A beavatkozásmegcéllozza a helyi lakosság, másrészt a szezonális megnövekedett turisztikai forgalom igényelte alapvető egészségügyi szolgáltatások megfelelő elérhetőségét mindenki számára. A térség egyik legsúlyosabb problémája az egészségügyi dolgozók elvándorlása, ráadásul az elégtelenség nem kezelhető a helyi fejlesztéspolitika számára rendelkezésre álló eszközökkel. A térségben nem várható, hogy a közeljövőben kórház létesül, így egyelőre a beavatkozás célja a háziorvosi és a járó betegellátás bővítése. A kapacitások bővítése különösen égető kérdés a nyári szezonban megnövekedett turisztikai forgalom, különösen az aktív turizmusban rejlő fokozottabb balesetveszély miatt.

Mind a helyi lakosság életminőségének javításához, mind az ideérkező látogatók szakszerű ellátásához fontos megteremteni a szükséges orvosi ellátás infrastrukturális, intézményi és személyi feltételeit. Első lépésben javasolt a szezonális turizmus iránti igény ideiglenes kielégítésére helyezni a hangsúlyt, az egyéb életminőséget javító beavatkozások eredményeinek beérését követően pedig tovább ösztönözni az egészségügyben dolgozók helyben maradását. A problémakör kezelése meghatározó eleme lesz mindkét tagállam számára a következő időszakban, ezért lehet számítani a nemzeti szabályozási és intézményi környezet kedvező alakulására.

Fentieken túlmenően fokozott figyelmet szükséges fordítani a térség előregedésével járó szociális ellátási kihívások teljesítésére, a megfelelő kapacitások és körülmények kiépítésére, a célterületen élők igényeihez és szükségleteihez igazodva.

5.3.4. A természeti örökség védelme és fenntartható hasznosítása

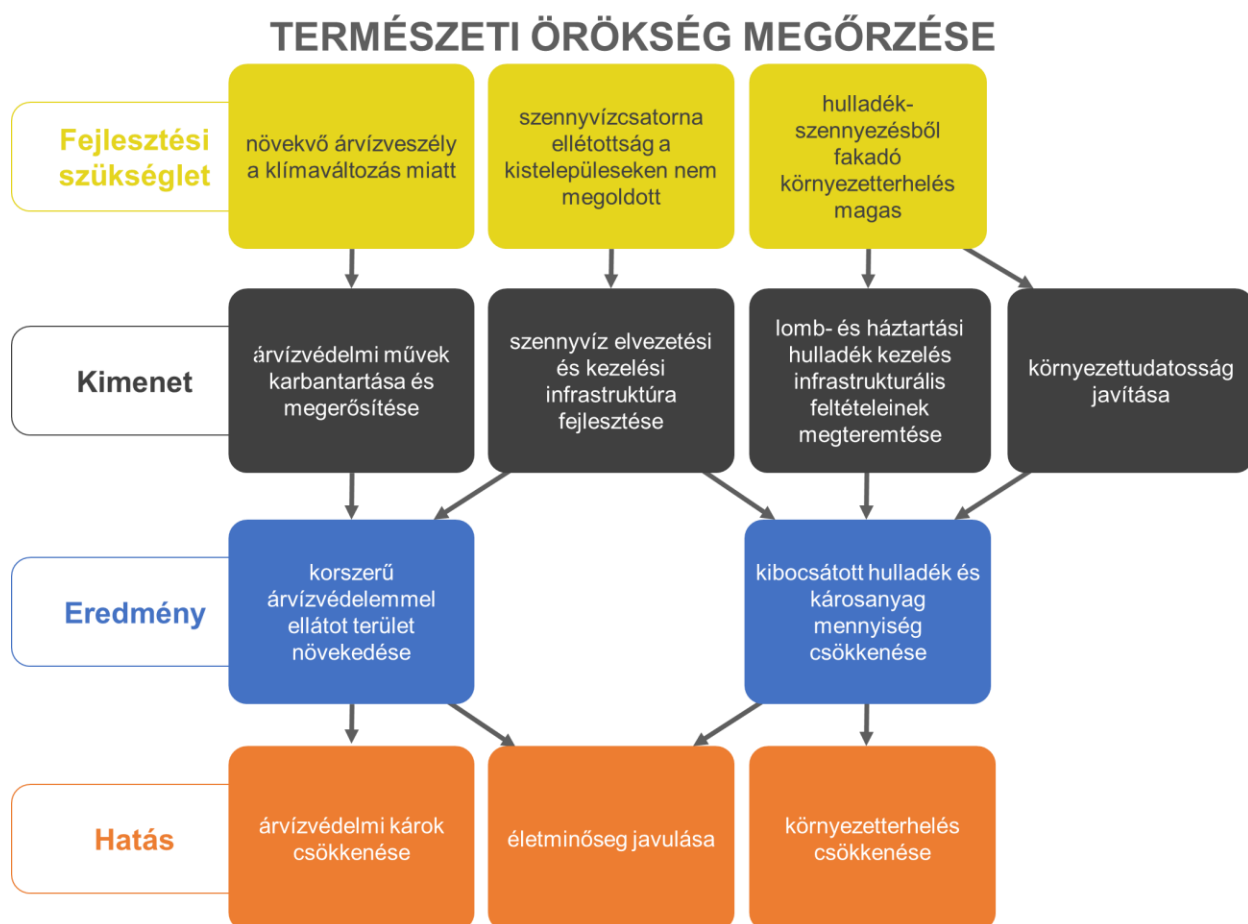
A beavatkozás szükségességét igazolja, hogy a Duna közelsége miatt a határ menti térség a klímaváltozásból fakadó szélsőséges időjárás okozta kárveszélynek különösen ki van téve. A meglévő árvízvédelmi művek helyenként korszerűsítésre és felújításra szorulnak, illetve 2025-ig az időjárás-változás mértékétől függően az árvízvédelmi művek bővítése is szükségessé válhat. Tovább indokolja a beavatkozás szükségességét a szennyvíz-csatornázottság hiánya és a hulladékgazdálkodás viszonylag magas környezetterhelése, ami közvetlenül veszélyeztetik a térség legfontosabb erőforrását, a kiemelt

természetvédelmi területek épségét. A lakosság környezettudatossága elsősorban a háztartási hulladék kezelés tekintetében szintén fejlesztésre szorul, nem terjedt el a szelektív hulladékgyűjtés, illetve a csatornázottság által jelentkező többlet háztartási költségek nem ösztönzik a lakosságot megfelelően a csatornahálózatra való rákötésre. Ugyan a szippantós kocsi lakossági igénybe vétele drágább a csatornázási díjknál, azonban a nem szabályos háztartási hulladékkezelési gyakorlat (vagy inkább kezelés hiánya) miatt összességében növekedik a háztartások költsége a szennyvízcsatorna-hálózatra történő rákötés után.

Javasolt indikátor:

- Az újonnan épített vagy felújított árvízvédelmi művek hossza
- Szennyvízhálózatra rákötött háztartások számra
- A szelektíven feldolgozott háztartási hulladék aránya
- A szemléletformálási kampányokban elért lakosság száma

16. ábra – A természeti örökség megóvását célzó beavatkozás hatásútvonala

Forrás: saját szerkesztés

5.3.4.4. Az árvízvédelmi rendszer korszerűsítését célzó beavatkozás

A beavatkozáskörében valósíthatók meg az árvízfigyelő rendszer fejlesztését irányzó projektek, melyek lehetővé teszik, hogy a várható károk mértékét folyamatosan és megbízhatóan legyünk képesek előre jelezni. Emellett a beavatkozás keretében lehet finanszírozni az érintett ágazati vagy regionális operatív programokból megvalósuló árvízvédelmi infrastruktúra fejlesztését.

Az árvízvédelemmel kapcsolatban felmerülő feladatok legtöbbje például nem önkormányzati feladatkör, így az Arrabona EGTC mozgástere is viszonylag korlátozott az ilyen jellegű együttműködésekben. Léteznek azonban olyan árvíz megelőzési módszerek, amelyek térségben történő alkalmazása egyszerre szolgálhatja az árvízi védekezést, a tájrehabilitációt és a térség turisztikai elképzeléseinek a megvalósulását. Ilyen módszer lehet például a „tervezett elárasztás” (a térség adottságaira és szükségleteire szabott árvízi szükségtározók rendszere), ami optimális esetben az árvízi többletvíz elvezetése mellett a víz által befolyásolt élőhelyek fennmaradásához is hozzájárulhat. Az EGTC célja az ilyen jellegű alternatív lehetőségek feltárása, adott esetben alkalmazásuk elősegítése.

A beavatkozás keretében szükséges szintén megvalósítani a térségben leghosszabb Duna parti sétánnyal rendelkező Nagymaros térségének árvízvédelmét, ahol a terület árvízvédelme jelenleg nem megoldott, holott a 2002-es nagy árvizek esetében már bebizonyosodott a terület sebezhetőségére katasztrófa esetén. A fejlesztésekre nem áll rendelkezésre egyelőre elkülönített forrás, ezért először szükséges kormányzati akarat biztosítása kell, hogy legyen az első lépés a fejlesztések megvalósulásához. Szintén kiemelt figyelmet kell fordítani az Ipoly menti települések árvízvédelmi feladatainak ellátásának biztosítására.

Fontos olyan árvíz megelőzési módszerek felkutatása, amelyek egyszerre szolgálhatják az árvízi védekezést, a tájrehabilitációt és a térség turisztikai elképzeléseinek a megvalósulását. Ilyen módszer lehet például a térség adottságaira és szükségleteire szabott árvízi szükségtározók rendszerének létrehozása, ami optimális esetben az árvízi többletvíz elvezetése mellett a víz által befolyásolt élőhelyek fennmaradásához is hozzájárulhat.

5.3.4.2. Szennyvízhálózat infrastrukturális korszerűsítése beavatkozás

A projektcsomag tartalmazza a szennyvízcsatorna-ellátottság javítását, mely esetben a határon átnyúló közös infrastrukturális fejlesztések különösen jótékony hatást gyakorolnának a térség gazdasági és társadalmi kohéziójára. A beavatkozás keretében javasolt megvalósítani egy szennyvíz feldolgozó üzem létesítését Szobon, amely képes ellátni a határ túl oldalán is a lakosságot a hiányzó csatornázottság pótlását követően. Az üzem létesítése egyelőre koncepcionális fázisban van, a megfelelő kormányzati akarat megszerzése az első lépés a sikeres megvalósuláshoz.

A csatornázottságot tekintve elegendő forrás áll rendelkezésre a fejlesztések állami támogatásához, azonban a kistépelüléseknek gondot okoz a szükséges önerő kitermelése. A probléma leginkább Vámosmikola, Tésa, Kemence, Bernecebarát és Verőce településeit érinti. A piaci finanszírozás az önkormányzatok alacsony bevételi szintje mellett akadályokba ütközik, ezért a kedvezőbb támogatási intenzitás és/vagy a következő programozási időszakra létrehozható önerő alap nyújthat megoldást, azonban mindkét lehetőség megvalósítása kívül esik a helyi szereplők hatáskörén. Ugyanakkor a lakosság szennyvízcsatorna-ellátottságának javítása a tagállamok számára derogáció kötelezettség, ezért lehet

számítani arra, hogy a 2021-2027 között programozási időszakban lehetővé válik a térség érintett települései számára az önerő előteremtése.

5.3.4.3. Hulladékfeldolgozás által okozott környezetterhelés csökkentését célzó beavatkozás

Az akciótervkövetkező eleme a hulladékfeldolgozás korszerűsítése, illetve a hozzátartozó szemléletformáló programok megvalósítása. A lombhulladék feldolgozása jelenleg nem megoldott, a szelektív hulladékgyűjtés mértéke pedig a rendelkezésre álló infrastruktúra tükrében is alacsony. Mivel a térség természeti értékei jelentik a legfontosabb erőforrást a fejlődéshez, ezért kiemelten fontos, hogy a hulladékgazdálkodás környezetterhelés csökkenjen a következő programozási időszakban.

5.3.5. Kulturális és turisztikai kínálat fejlesztése

17. árba – A kulturális és turisztikai kínálat fejlesztésére irányuló beavatkozás hatásútvonala

Forrás: saját szerkesztés

A beavatkozás szükségességét indokolja, hogy a térség egyetlen nemzetközileg is versenyképes vonzereje a közelben található kiemelten védett természeti területek gazdag élővilága. Mivel a szigorú

környezetvédelmi előírások miatt a termelő szektor fejlesztése csak korlátozott mértékben és helyeken lehetséges, ezért a határ menti térség legfontosabb kitörési pontja a turisztikai fejlesztésekben rejlik. A városok közelsége és az olcsóbbá és gyorsabbá váló közlekedési elérhetőség biztosítja az állandó és megfelelő keresletet a turisztikai szolgáltatások iránt, ugyanakkor a térségben található jelenlegi szolgáltatások nem jelentenek elég vonzerőt az átutazó látogatóknak ahhoz, hogy helyben több időt töltsenek, illetve több pénzt költsenek.

A magas színvonalú és megfelelően sokrétű szolgáltatások nyújtásához egyrészt nem adottak az infrastrukturális feltételek, hiányoznak a meglévő turisztikai vonzerőt jobban kihasználó kreatív turisztikai szolgáltatások, melyek megfelelően tartalmas szolgáltatást tudnak nyújtani a látogatók helyben tartásához. A kulturális adottságok fokozottabb turisztikai hasznosítása szintén potenciált jelent a kínálatbővítéshez, emellett a hatékonyabb desztináció-menedzsment, illetve turisztikai szolgáltatások hálózatba szervezésének hiánya miatt a piaci szereplőkre jutó egységnyi fajlagos marketing és értékesítési költségek magasak. Ennek következtében a közös marketing és turisztikai szolgáltatások kapcsolt csomagban történő értékesítése teszi vonzóbb célponttá a határ mindkét oldalán elterülő térséget és növeli meg mind a vendégforgalmat mind a turisztikai költséget. További probléma, hogy a turisztikai attrakciók vonzerejéhez képest a szálláshelyek száma alacsony a térségben, amíg a panziókból található megfelelő kínálat, addig a meglévő korlátozott kínálatot illetően pedig kemping vagy magasabb színvonalat nyújtó szállodai férőhelyek Nagymaros kivételével nem állnak rendelkezésre.

Javasolt indikátorok:

- Az eltöltött vendégéjszakák növekedésének mértéke
- Az egy főre jutó átlagos turisztikai költség mértéke
- Turisztikai látványosságnak minősülő kulturális események száma

5.3.5.1.A szálláshely-kapacitás fejlesztését célzó beavatkozás

Az intézkedés tartalmazza a különféle aktív-, rendezvény- és ökoturisztikai fejlesztéseket, melyek a különféle igényeket célzó új szálláshelyek kialakítását irányozzák elő. A beavatkozás keretében valósulnak meg az elsősorban az aktív turizmus fellendülését segítő kempingek és szerényebb körülményeket biztosító szálláshelyek fejlesztése. Jelenleg a szlovák oldalon öt, míg a magyar oldalon három kemping létesítése van folyamatban, amit a turisztikai kínálat növekedésével további fejlesztésekkel lehet kiegészíteni. A panzióknál jobb színvonalat képviselő szállodai férőhelyek bővítése és fontos hátrányt pótolna a célterülettel szomszédos környező területekre jellemző jobb kínálathoz képest. Erre lehetőséget nyújt a kastélyprogram kiterjesztése, melyből az egyiket javasolt legalább részben jó minőségű szálláshellyé alakítani. Emellett a kastélyok teret adhatnak művészeti fesztiváloknak, állandó vagy átmeneti kiállításoknak. A hasznosítás pontos módja jelenleg nem tisztázott és előre látható pénzügyi források híján még nehézségekbe ütközik.

A szálláshely-kapacitás bővítését a 2014-2020-as programozási időszakban a strukturális alapok nem finanszírozták, de a következő időszakban várható a tiltás enyhülése, amennyiben a környező turisztikai attrakciók által támasztott kereslet azt közgazdaságilag megbízhatóan indokolja. Emellett lehet számítani a nemzeti finanszírozású programok támogatására is, azonban jelen pillanatban nem látni előre mekkora

problémát fog jelenteni a forráshiány a 2021-2027 között programozási időszakban az EU költségvetésnek folyamatban lévő elfogadása, valamint az új időszakra vonatkozó állami támogatási szabályok megszületése előtt. A szálláshely-kapacitás bővítés újra engedélyezése a két tagállam számára egyformán fontos, ezért várható, hogy mind az új programozási időszakra vonatkozó jogszabályok elfogadásakor, mind az érintett operatív programok tárgyalásakor a szlovák és magyar kormány képes lesz kedvező szabályozási feltételek kialakítani a projektek megvalósításához.

5.3.5.2. Aktív turisztikai szolgáltatások bővítésének ösztönzését célzó beavatkozás

A projektcsomag tartalmazza a kerékpáros-, lovas-, kiránduló-, vízi- és horgász-, vadászturizmusához köthető kisléptékű helyi infrastruktúrafejlesztéseket és a kapcsolódó kreatív szolgáltatásfejlesztést. A beavatkozás keretében valósulhat meg például a szobi kajakkikötő kisléptékű infrastruktúra- és szolgáltatásfejlesztése, illetve a szintén alacsony beruházási szint mellett megvalósítható horgászház-kínálat fejlesztése. A beavatkozás további eleme az EuroVelo 6 keretében megvalósuló kerékpárút fejlesztések, különös tekintettel a Párkány-Helemba közötti bicikli útvonal kiépítésére, amely a turizmus mellett a munkaerő-áramlást is jelentősen segíti. Végül nyitva hagyva az utat a 2025-ig felmerülő egyéb kreatív fejlesztési ötletek előtt a beavatkozás keretében valósíthatóak meg az egyre népszerűbb cross-motor versenyek köré csoportosuló szolgáltatások fejlesztése. Utóbbi a védett természeti értékek terhelésének elkerülésével valósítandó meg.

5.3.5.3. A kulturális és turisztikai rendezvények jövedelmezőbb hasznosítását célzó beavatkozás

A projektcsomag tartalmazza egyrészt a határon átnyúló közös rendezvények (pl. közös farsangi bál) köré csoportosítható turisztikai szolgáltatásfejlesztést, illetve a térség kulturális életét meghatározó a sporttevékenységek mellett a Börzsöny Múzeum és Danubius Táncegyüttes, tehát a néptánc és – elsősorban Szalka esetében – a kézműves hagyományok turisztikai vonzerejének növelését célzó kis léptékű projekteket. Emellett kiaknázhatóak – amennyiben a kastélybővítési program a térségben sikerrel megvalósul, vagy a nélkül – rendezvényturizmusban rejlő lehetőségek, a művészeti fesztiválok, tematikus táborok és egyéb olyan rendezvények köré csoportosítható turisztikai szolgáltatásfejlesztést, ami a térségben eltöltött vendégéjszakák és a turisták fajlagos költési szintjét növeli.

Mivel a jelen stratégia időbeli hatálya 2025-ig szól, ezért nem javasolt előre kizárólagos projekt listát készíteni, hanem érdemes a teljes programozási időszakban megfelelő elérhető fejlesztési forrást biztosítani az aktuálisan felmerülő kreatív turisztikai ötleteknek, hogy a helyi kínálat rugalmasan tudjon reagálni a versenyre. Javasolt feltámasztani és sikerrel tovább vinni a Gasztroland kezdeményezést, mely keretében Ipolydamásd, Helemba, Szob és Márianosztra 52 különböző nemzeti konyha ételkülönlegességeit mutatná be az idelátogatóknak. A kezdeményezés összefüggésben áll a helyi termékek, alapanyagok gasztronómiai felhasználását célzó korábbi javaslattal.

5.3.5.4. Turisztikai kínálat hálózatba szervezése és hatékony desztináció-menedzsment biztosítását célzó beavatkozás

A beavatkozás megcélozza az egyelőre egymástól elszigetelten működtetett turisztikai szolgáltatások közös marketingjét és értékesítését. A beavatkozás kulcseleme az „Ipoly brand” erősítése, ugyan a köztudatban a Börzsöny természeti látnivalói mélyen bent vannak, de annak népszerűsítése, hogy hogyan lehet a térségben versenyképes áron minőségi élményhez jutni, rendszerint elmarad. Az attrakciók

hálózatba szervezése azonnal csökkenti a marketing és értékesítési költségeket, az együttműködések továbbvitelével pedig egyes üzemeltetési tevékenységek is költséghatékonyabban elláthatóak. A turisták figyelmének felhívását, illetve a turisták eljuttatásának megszervezését a hatékony desztináció-menedzsment segíti, amely egyrészt vonzó turisztikai kínálatot állít össze a termékek kapcsolt értékesítésével, másrészt a rendelkezésre pénzügyi források segítségével átvállalja a marketing és értékesítési költségek egy részét a turisztikai szolgáltatás üzemeltetőjétől, harmadrészt pedig megfelelő szakembereket biztosít a hatékonyabb és eredményesebb értékesítési munka elvégzéséhez.

5.4. Az egyes beavatkozások koherenciája

A koherencia vizsgálat során az egyes egymástól elkülönített beavatkozások egymást erősítő hatásait elemezzük, mely szempontokat érdemes figyelembe venni programtervezések és projektvégrehajtások során. Az egyes szinergikus hatások logikai igazolásával elősegíthető, hogy a legjelentősebb fejlesztési forrásokat végső soron biztosító ágazati, regionális és határ menti operatív programok megfelelő hangsúllyal jelenítsék meg azokat a prioritások leírásakor, ezzel biztosítva a szükséges források rendelkezésre állását 2021 után az új programozási időszakban. Ezen túl a pályázati felhívások elkészítésekor a belépési, kiválasztási és ellenőrzési kritériumok során lehet biztosítani, hogy előnyt élvezzenek azok a projektek, melyek erősítik egymás szinergikus hatásait és segítik a források koncentrációját annak érdekében, hogy az eredmények nemzetgazdasági, majd összeurópai szinten is kimutathatóak legyenek.

Az egyes átfogó célokon belül csoportosított beavatkozások – nagyjából a program prioritásoknak megfelelő tervezési szinten) – olyan projektsomagokat alkotnak, melyek egy jól körülhatárolt cél elérését irányozzák elő. Ezért általánosságban a szinergikus kapcsolatok egy-egy átfogó cél alá tartozó fejlesztések esetében nagyobb szinergiát mutatnak (pl. a turisztikai fejlesztések összehangolása kulcskérdés). Ezekben az esetekben kevesebb intézményt érint az egységes fejlesztési szempontok érvényesítése mind uniós, mind állami, mind regionális szinten, ezért a szinergikus hatásokat is könnyebb érvényesíteni. Ezért fontos külön hangsúlyt fektetni az eltérő átfogó célokhöz tartozó egyes beavatkozások esetében az érintettek együttműködésére, ahol fontos a fejlesztéseket összehangolni a pozitív hatás érdekében.

Az eltérő átfogó célokhöz tartozó beavatkozások esetében kiemelt fontosságú a kapcsolat az aktív turisztikai fejlesztések és az egészségügyi szolgáltatások elérhetősége esetében, mivel az előbbi egy a többi turisztikai ágazatnál természetesen nagyobb baleseti veszéllyel jár, emellett az amúgy is korlátozottan elérhető egészségügyi szolgáltatások iránti kereslet idényszerűen rendkívüli mértékben megnő, ami még jobban túlterheli az egyébként is szűkös kapacitásokat. Ezen kívül a legmagasabb összefüggési fokot kimutató fejlesztések csak egy-egy átfogó célon belül mutathatóak ki.

A regionális elérhetőség és a határátesztő képesség javítása a térség életét alapvetően meghatározza a térség gazdaság, társadalmi és kulturális kohéziójában rejlő lehetőségek kiaknázhatóságának mértékén keresztül, ezért a humán készségeket fejlesztő foglalkoztathatóságot, az árvízvédelmet és a szennyvízellátottságot kivéve szinte minden egyéb beavatkozási területre fontos hatást gyakorol. A közlekedési feltételek javítása rendkívül fontos a turisztikai attrakciók köré épülő szolgáltatások virágzásához, a versenyképesebb és jó növekedési kilátásokkal rendelkező vállalatok fejlődéséhez vagy

betelepüléséhez. Az áruszállítás feltételeinek javítása a térség megnövekedő teherforgalma miatt fellendülő kereskedelmi, logisztikai és szállítmányozási szolgáltatásainak fejlődését segíti elő, aminek eredményeként szakképzettséget igénylő és jól fizető munkahelyek jöhetnek létre a térségben.

18. ábra – A beavatkozások koherenciája

A specifikus célokhoz tartozó fejlesztések szinergikus kapcsolatainak erőssége	1.1 Regionális elérhetőség	1.2 Határátkelőhely-fejlesztés	1.3 Áruszállítás fejlesztése	1.4 Regionális közlekedési rendszerek	2.1 Kisvállalkozások arányának növelése	2.2 Mezőgazdaság fejlesztése	2.3 Képzett munkaerő helyben tartása	3.1 Foglalkoztatathatóság javítása	3.2 Oktatásfejlesztés	3.3 Egészségügy-fejlesztés	3.4 Gázellátás-fejlesztés	4.1 Árvízvédelem fejlesztése	4.2 Szennyvíz-csatorna ellátottság	4.3 Hulladékgazdálkodás fejlesztése	5.1 Szálláshelyfejlesztés	5.2 Aktív turisztikai fejlesztések	5.3 Rendezvényturizmus fejlesztése	5.4 Turisztikai kínálat hálózatba szervezése
1.1 Regionális elérhetőség	XXX	XXX	XX	XX	XX	XX	XX	-	X	X	-	-	-	X	XX	XX	XX	X
1.2 Határátkelőhely-fejlesztés		XXX	-	XX	X	X	-	X	XX	-	-	-	X	XX	XX	XX	XX	XX
1.3 Áruszállítás fejlesztése			-	XX	XX	X	-	-	-	-	-	-	X	X	-	-	-	-
1.4 Regionális közlekedési rendszerek				X	X	X	X	XX	XX	-	-	-	-	XX	XX	XX	XX	XX
2.1 Kisvállalkozások arányának növelése					XX	XXX	X	XX	XX	X	X	X	XX	X	X	X	-	-
2.2 Mezőgazdaság fejlesztése						X	XXX	X	X	X	X	X	X	-	-	-	-	-
2.3 Képzett munkaerő helyben tartása							X	XX	XX	X	X	XX	XX	XX	X	XX	-	-
3.1 Foglalkoztatathatóság javítása								X	X	-	-	-	-	X	X	X	-	-
3.2 Oktatásfejlesztés									-	-	-	-	-	XX	XX	XX	XX	XX
3.3 Egészségügy-fejlesztés									-	-	-	-	-	X	XXX	XX	-	-
3.4 Gázellátás-fejlesztés										-	-	-	-	X	X	X	-	-
4.1 Árvízvédelem fejlesztése												X	X	X	X	X	-	-
4.2 Szennyvíz-csatorna ellátottság													X	X	X	X	-	-
4.3 Hulladékgazdálkodás fejlesztése														XX	XX	XX	-	-
5.1 Szálláshelyfejlesztés															XXX	XXX	XXX	XXX
5.2 Aktív turisztikai fejlesztések																XXX	XXX	XXX
5.3 Rendezvényturizmus fejlesztése																	XXX	XXX
5.4 Turisztikai kínálat hálózatba szervezése																		XXX

Forrás: saját szerkesztés

A képzett munkaerő helyben tartása akkor valósítható meg, ha egyben a vállalkozások is jobb bérfeltételekkel rendelkező és vonzó állásokat tudnak kínálni, valamint a lakosság a rendkívül értékes természeti környezet mellett a minőségi közszolgáltatásokhoz is hozzáfér, ezért e területek között a szinergikus hatások biztosítása megkerülhetetlen tényező a sikeres programmegvalósításhoz. Az alacsonyabban képzett munkaerő foglalkoztatathatóságának növelése elsősorban a térségben elérhető szociális és munkaerőpiaci kompetencia és egyéb humánfejlesztési képzések elérhetőségén múlik, mert munkahelyet most is lehet találni a térségben, inkább a kínálati oldalon vannak gondok e tekintetben.

Az oktatási és egészségügyi szolgáltatások fejlesztése fontos kelléke a helyben működő kisvállalkozások működésének, hiszen ezek a szempontok rendkívül fontosak a lakosság körében, amikor lakhelyet

választanak. A szennyvízelvezetés és hulladékfeldolgozás megoldása a turisztikai vonzerők fenntartható hasznosításának előfeltétele. A szálláshelyfejlesztés kritikus tényező a helyben történő turisztikai költés növelése érdekében, a szálláshelyek kiadásához azonban szükség van jó közlekedési elérhetőségre, illetve a regionális közlekedési rendszerek fejlesztésére a turisták számának növeléséhez. Emellett a turizmusban foglalkoztatottak tekintetében szintén elengedhetetlen életminőségi tényező a közszolgáltatások elérhetősége, illetve a szakképzett munkaerő utánpótlása is.

Az egyes beavatkozások koherenciáját és a magvalósítások során fellépő szinergikus kapcsolatok mértékét az alábbi táblázat mutatja be.

5.5. A fejlesztési elképzelések illeszkedése más ágazati és területi stratégiákhoz

Az alábbi fejezetben először a regionális stratégiákban felvázolt jövőképet vesszük szemügyre. A szlovák-magyar határ menti operatív program átfogó célja a határ menti térség gazdasági és társadalmi kohéziójának növelése, amely egyben nemcsak az összeurópai cél is, hanem az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés alapján a kohéziós politika fő célja az egész Unióban. A jövőkép fontos eleme a határ menti térség versenyképességének növelése, illetve a társadalmi és kulturális kohézió növelése az emberek és közösségek között. Ehhez szükség van a közlekedési elérhetőség és a kommunikáció javítására a térségben, illetve további távlati cél a természeti értékek védelme és fenntartható hasznosításuk előmozdítása.

A Pest Megyei Területfejlesztési Konceptióban megfogalmazott jövőkép értelmében egy európai szinten versenyképes és jó életfeltételeket régió kíván lenni. Ennek egyik pillére az egészséges és együttműködő társadalom, a gazdaságot a hozzáadott értéket termelőtevékenységek kiterjesztésével képzei el. A harmadik pillér a helyi és makrotérségi igények kielégítését szolgáló fenntartható környezet, ami az elérhetőség javítását és környezeti értékek megővését tűzte ki célul.

A Nyitrai Önkormányzati Kerület stratégiai céljai a tudás alapú társadalom kiépítése, majd a vállalati és kutatás-fejlesztési innováció erősítése. Ehhez társul az erőforrás-hatékony és környezetbarát termelési, közlekedési és műszaki infrastruktúra, illetve az első sorban a magasabb képzettséget igénylő, de összességében is magas foglalkoztatási szint kialakítása.

A szlovák-magyar határ középső szakaszán elhelyezkedő térség jövőképe a jelentős népességmegtartó erőt és kiemelkedő életminőséget biztosító, valamint a nemzetközi és belföldi turisták számára is egész évben vonzó természeti és turisztikai övezet, melyet megalapoz a javuló személy- és áruszállítási elérhetőség, valamint a hatékony helyi erőforrás-használaton alapuló, diverzifikáltabb és versenyképesebb gazdaság.

A következőkben a javasolt átfogó célok kapcsolódását vizsgáljuk a Pest Megyei Területfejlesztési Program és a Pest Megyei Területfejlesztési Konceptió céljaihoz, a Nyitrai kerület és térségi fejlesztési dokumentumához, az Interreg VA Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program prioritásaihoz, valamint a magyar és szlovák releváns uniós fejlesztési programok prioritásaihoz. Kitekintést teszünk továbbá országos és Európai Unió fejlesztési dokumentumokkal való koherenciára is.

Az Európai Unióval kötött Partnerségi Megállapodás értelmében Magyarország 2014 és 2020 között a versenyképesség növelésére, a foglalkoztatás bővítésére, az energiahatékonyságra, a demográfiai és szociális kihívások kezelésére és a gazdasági fókuszú helyi és térségi fejlesztésre kíván fókuszálni. Szlovákia jelen költségvetési ciklusban az innovatív üzleti környezet fejlesztésére, versenyképes KKV-k támogatására, kutatás-fejlesztési tevékenység fokozására, a gazdaságfejlesztést támogató infrastrukturális beruházásokra, közlekedési hálózatok és fenntartható helyi közlekedési struktúrák kialakítására, a humán tőke fejlesztésére, társadalmi befogadásra, a természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodásra, modern és hatékony közigazgatási szolgáltatások kiépítésére kíván hangsúlyt helyezni. A természeti erőforrások, a közlekedési infrastruktúra és a gazdasági aktivitás növelése mindkét programban kiemelt szerepet kap, ezen célok eléréséhez jelen stratégia beavatkozásai is hozzá tudnak járulni.

A Pest Megyei Területfejlesztési Program fő prioritásai között a társadalmi megújulás, a gazdaság dinamizálása és a térszerkezet fejlesztése és kiegyensúlyozása szerepelnek. A Nyitrai kerület fejlesztési prioritásai négy kulcsterület köré szerveződnek: versenyképes gazdaság, minőségi humán erőforrás, egészséges környezet és fejlett műszaki infrastruktúra. Jelen stratégia jellegéből fakadóan elsősorban a helyi, térségi beavatkozásokra nyújt lehetőséget, így ezen programok mentén támogatni tudja a közvetett célterület fejlesztési prioritásainak megvalósítását.

Mindezek alapján a Pontibus ETT stratégia a következő kapcsolódási pontokon illeszkedik a térségi és ágazati fejlesztési programokhoz, dokumentumokhoz.

A közlekedésfejlesztési célok között szerepel a dunai teherforgalmi és személyforgalmi infrastruktúra fejlesztése, a régió belüli folyamhatárokon történő átkelés lehetőségeinek bővítése, valamint a régió belül tömegközlekedési rendszer kialakítása és a közutak fejlesztése. Az Interreg V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program hasonló célú prioritása a Határon átnyúló mobilitás javítása a határátkelőhelyek sűrűségének növelésével, határon átnyúló infrastruktúra építésével, intelligens határon átnyúló közlekedési rendszerek fejlesztésével, határon átnyúló közösségi közlekedési szolgáltatások és logisztikai szolgáltatások javításával.

Stratégiai cél továbbá a Pest Megyei Területfejlesztési Koncepcióban a megye belső közlekedési kapcsolatrendszerének fejlesztése, mely megfogalmazza, hogy a további sugárirányú közlekedésfejlesztést fel kell váltania a négyzethálós kialakításnak, az eddig elhanyagolt megyei alközpontok elérhetőségének javítása érdekében. A Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Programban a Fenntartható közlekedésfejlesztés Pest megyében támogatási konstrukció illeszkedik erre a prioritásra. Az EU 2014-2020-as költségvetési ciklusra vonatkozó kohéziós politikájában kapcsolódó cél a fenntartható közlekedés megteremtése és a hálózati infrastruktúrák szűk keresztmetszeteinek feloldása.

A helyi adottságokra építő gazdasági tevékenységek bővítése, diverzifikálása célkitűzés illeszkedik Szob város Integrált Településfejlesztési Stratégiájára is, ez a Helyi gazdaság fejlesztése alprogram alatt a hagyományos gyümölcstermesztés és feldolgozóipar támogatását, valamint a helyi termékek piacra jutásának támogatását tűzi ki célul. A Pest Megyei Területfejlesztési Program lemaradó térségek komplex fejlesztésére vonatkozó prioritása a Szobi járás területére az alternatív helyi, térségi és hálózati gazdaságfejlesztés intézkedését fogalmazza meg, a Pest Megyei Területfejlesztési Koncepció pedig a járás társadalmi-gazdasági felzárkóztatását részben új munkahelyek teremtésével és a foglalkoztatás

növelésével valósítaná meg (ez kapcsolódik a Vállalkozási aktivitás fokozása prioritáshoz is). Magyarország Európai Unióval kötött Partnerségi Megállapodásában kapcsolódó prioritás A gazdasági növekedést segítő helyi és térségi fejlesztések megvalósítása.

A vállalkozási aktivitás fokozása prioritás a Pest megyei Területfejlesztési Program több projektsomagjával is koherens, mint a Megyei befektetés-ösztönző szervezet létrehozása és működtetése, a Vállalkozások telephely feltételeinek javítása, a Pénzügyi eszközökhöz való hozzáférés feltételeinek javítása, valamint a Vállalkozásokat segítő tanácsadói program indítása. A Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program prioritásai közül a Vállalkozások versenyképességének javítása foglalkozik ezzel a területtel. Továbbá az EU kohéziós politikája is megfogalmazza célként a kkv-k versenyképességének növelését.

Az innovációs képesség fokozását elősegítő oktatási szolgáltatások fejlesztése prioritás kapcsolódik Szob város térségi tudásközpont kialakításának céljához, melyet az oktatási szolgáltatások széles körű bővítésével érnének el. A Pest Megyei Területfejlesztési Program is számos projektsomagjával kapcsolódik a javasolt prioritáshoz: Duális képzés erősítése, Térség- specifikus igények biztosítása az oktatásban, Pályaválasztási orientáció fejlesztése, Vállalkozóvá válás ösztönzése az iskolarendszerben történő képzés részeként (utóbbi a 2. átfogó célhoz is kapcsolódik), valamint az Oktatási alapintézmények fejlesztése. A Területfejlesztési Koncepció kapcsolódó stratégiai célja a Kreatív, tudásalapú társadalom, korszerű gyakorlati tudás biztosítása, az oktatás intézményrendszerének infrastrukturális és tartalmi megújítása is. Az oktatáshoz kapcsolódó EU 2020 célkitűzés a képzettségi szint javítása, különösen törekedve arra, hogy kevesebb mint 10 százalékra mérséklődjön a korai iskolaelhagyás aránya.

A térség népesség megtartó erejének megőrzése prioritás relevanciáját jól tükrözi Szob város átfogó célja, ami a település népességmegtartó erejének növelése. A Pest Megyei Területfejlesztési Programban a korábban már említett Pest megye fejlődésben lemaradó térségeinek komplex fejlesztése prioritás segítheti a népesség megtartását, a megyei Területfejlesztési Koncepcióban pedig a gazdasági tevékenységek bővítésére vonatkozó prioritásnál már szintén említett, lemaradó térségek társadalmi-gazdasági felzárkóztatása. Az Interreg V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program népesség megtartását szolgáló prioritásai a fenntartható, minőségi foglalkoztatás elősegítése és a munkaerő-mobilitás támogatása a határmenti térségekben.

Az épületek energiahatékonyságának javítása prioritáshoz kapcsolódó céljai a Pest Megyei Területfejlesztési Programnak az Önkormányzati tulajdonú intézmények és bérlakások, valamint költségvetési szervek energetikai megújítása, a Lakossági fejlesztések támogatása, a Gazdasági társaságok energiahatékonysági beruházásai (a célterületen kevésbé releváns), a Települések közvilágításának energiatakarékos megújítása, továbbá a Szemléletformálás az energiatakarékosság tekintetében. A megyei Területfejlesztési Koncepciónak is operatív célja az energiafelhasználás csökkentése, illetve annak hatékonyságának növelése, továbbá a dokumentumok horizontális céljai közt szerepel a fenntartható fejlődés, melynek az energiahatékonyság javítása egyik fontos tényezője. Országos szinten az EU 2020 célok elérése érdekében tett vállalás az üvegházhatású gázok kibocsátásának legfeljebb 10 százalékos növekedése a 2005. évi szinthez képest; a teljes energiafelhasználáson belül a megújuló energiaforrások részarányának 14,6 százalékra növelése; 10 százalékos energia megtakarítás elérése.

Az átfogó cél másik prioritása, a természeti örökség megőrzése és fenntartható turisztikai hasznosítása, szorosan kapcsolódik Szob város Integrált Településfejlesztési Stratégiájához, melynek céljai a környezetbarát turisztikai fejlesztések végrehajtása, valamint a térség turisztikai kínálatának összehangolása. A megyei dokumentumokban is célként szerepel a biodiverzitás fenntartása és az élőhelyek megóvása, ezért prioritást élvez az ezekkel összeegyeztethető rekreációs turizmus. A Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Programban a prioritáshoz kapcsolódó támogatási konstrukciók az Aktív turisztikai hálózatok infrastruktúrájának fejlesztése, valamint az Élőhelyek és fajok természetvédelmi helyzetének javítása, a természetvédelmi bemutatás infrastruktúrájának fejlesztése. Az Interreg V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program prioritáshoz kapcsolódó célkitűzései a természeti és kulturális örökség védelmének és ismertté tételének ötvözése turisztikai elemekkel, valamint a helyi környezeti és kulturális jellegzetességekhez kapcsolódó, kisléptékű, minőségi turizmusfejlesztés.

A kulturális tevékenységek ösztönzése prioritáshoz kapcsolódó terv Szobon, a Börzsöny Múzeum melletti lakóház tájházzá alakítása, amely teret adhatna kulturális, és hagyományőrző rendezvényeknek. A Pest Megyei Területfejlesztési Program Helyi és megyei identitás erősítése programcsomagjában támogatja a helyi identitás megőrzését segítő rendezvényeket és fesztiválokat.

5.6. A stratégia végrehajtásának intézményi keretei

A stratégiában javasolt, határon átnyúló relevanciával bíró beavatkozások megvalósítása – az európai területi társulások feladat- és hatásköréből, működési funkciójából adódóan – a Pontibus ETT számára kettős feladatot jelent. Egyrészt bizonyos beavatkozások projektjeinek megvalósításában az ETT 1) projektgazdaként közvetlenül részt vesz, míg más beavatkozások esetében 2) közvetítő-koordináló szerepet játszik. Ez utóbbi beavatkozás-csoport projektjeinek megvalósítása a térségben érintett vállalkozások, önkormányzatok, civil szervezetek feladata. Számos esetben a projektek határon átnyúló jellege megnehezítette az intézmények közötti együttműködést egy-egy projekt megvalósítása során. Ezen projektek az ETT közvetítő-koordináló szerepével könnyebben megvalósulhatnak a jövőben.

Az alábbi táblázatban összefoglaljuk, hogy az egyes beavatkozások vonatkozásában az ETT hatásköre inkább a projektgazdaként történő közvetlen végrehajtásra vonatkozik, vagy a közvetítő-koordináló szerep hangsúlya jelenik meg.

22. táblázat – Pontibus ETT beavatkozási illetékessége

Beavatkozási terület	Végrehajtó szerep	Közvetítő-koordináló szerep
1.1 Regionális elérhetőség		X
1.2 Határátkelőhely-fejlesztés		X
1.3 Áruszállítás fejlesztése		X

1.4 Regionális közlekedési rendszerek		X
2.1 Kisvállalkozások arányának növelése	X	X
2.2 Mezőgazdaság fejlesztése		X
2.3 Képzett munkaerő helyben tartása	X	
3.1 Foglalkoztathatóság javítása	X	
3.2 Oktatásfejlesztés	X	
3.3 Egészségügy-fejlesztés	X	
3.4 Gázellátás-fejlesztés		X
4.1 Árvízvédelem fejlesztése		X
4.2 Szennyvíz-csatorna ellátottság		X
4.3 Hulladékgazdálkodás fejlesztése		X
5.1 Szálláshelyfejlesztés	X	
5.2 Aktív turisztikai fejlesztések	X	X
5.3 Rendezvényturizmus fejlesztése	X	X
5.4 Turisztikai kínálat hálózatba szervezése	X	X

Forrás: saját szerkesztés

Az alábbi táblázatban összefoglaljuk, hogy az egyes specifikus célok mentén mely szervezetek érintettek elsődlegesen az adott beavatkozás projektjeinek megvalósításában. Hangsúlyozzuk, hogy a tipikusan érintett szervezeteket, szervezettípusokat tüntettük fel a táblázatban, amely nem zárja ki azt, hogy speciális esetekben más szervezetek is részt vállaljanak a beavatkozáshoz tartozó projektek megvalósításában.

23. táblázat – A stratégia megvalósításában érintett szereplők

Beavatkozási terület	Megvalósításban érintett szervezetek
1.1 Regionális elérhetőség	HU: államigazgatási szervek, közösségi közlekedési szolgáltatásokat nyújtó vállalatok SK: államigazgatási szervek, kerületi önkormányzatok, közösségi közlekedési szolgáltatásokat nyújtó vállalatok
1.2 Határátkelőhely-fejlesztés	HU: államigazgatási szervek

	SK: államigazgatási szervek, kerületi önkormányzatok
1.3 Áruszállítás fejlesztése	HU: államigazgatási szervek, logisztikával foglalkozó vállalkozások SK: államigazgatási szervek, kerületi önkormányzatok, logisztikával foglalkozó vállalkozások
1.4 Regionális közlekedési rendszerek	HU: államigazgatási szervek, közösségi közlekedési szolgáltatásokat nyújtó vállalatok SK: államigazgatási szervek, kerületi önkormányzatok, közösségi közlekedési szolgáltatásokat nyújtó vállalatok
2.1 Kisvállalkozások arányának növelése	HU: kis- és középvállalkozások (elsősorban a termelői szektor fejlesztése), gazdasági kamarák SK: kis- és középvállalkozások (elsősorban a termelői szektor fejlesztése), gazdasági kamarák
2.2 Mezőgazdaság fejlesztése	HU: mezőgazdasági termeléssel foglalkozó kis- és középvállalkozások, őstermelők, agrárkamarák, LEADER HACs-ok SK: mezőgazdasági termeléssel foglalkozó kis- és középvállalkozások, őstermelők, agrárkamarák, LEADER HACs-ok
2.3 Képzett munkaerő helyben tartása	HU: települési önkormányzatok, társulások, kis- és középvállalkozások, civil szervezetek SK: települési önkormányzatok, társulások, kis- és középvállalkozások, civil szervezetek
3.1 Foglalkoztathatóság javítása	HU: települési önkormányzatok, munkaügyi hivatalok, kis- és középvállalkozások, civil szervezetek SK: települési önkormányzatok, munkaügyi hivatalok, kis- és középvállalkozások, civil szervezetek
3.2 Oktatásfejlesztés	HU: állami fenntartó szerv, oktatási intézmények SK: települési önkormányzatok, kerületi önkormányzat, oktatási intézmények
3.3 Egészségügy és szociális szolgáltatás-fejlesztés	HU: települési önkormányzatok, állami fenntartó szerv, egészségügyi és szociális intézmények SK: települési önkormányzatok, kerületi önkormányzat, egészségügyi és szociális intézmények
3.4 Gázellátás-fejlesztés	HU: államigazgatási szervek, szolgáltatók SK: államigazgatás szervek, szolgáltatók
4.1 Árvízvédelem fejlesztése	HU: államigazgatási szervek, települési önkormányzatok SK: államigazgatás szervek, települési önkormányzatok, kerületi önkormányzat

4.2 Szennyvíz-csatorna ellátottság	HU: települési önkormányzatok SK: települési önkormányzatok
4.3 Hulladékgazdálkodás fejlesztése	HU: települési önkormányzatok SK: települési önkormányzatok
5.1 Szálláshelyfejlesztés	HU: turisztikai ügynökség, települési önkormányzatok, kis- és középvállalkozások, civil szervezetek SK: államigazgatási szervek, települési önkormányzatok, kis- és középvállalkozások, civil szervezetek
5.2 Aktív turisztikai fejlesztések	HU: turisztikai ügynökség, települési önkormányzatok, kis- és középvállalkozások, civil szervezetek SK: államigazgatási szervek, települési önkormányzatok, kis- és középvállalkozások, civil szervezetek
5.3 Rendezvényturizmus fejlesztése	HU: turisztikai ügynökség, települési önkormányzatok, kis- és középvállalkozások, civil szervezetek SK: államigazgatási szervek, települési önkormányzatok, kis- és középvállalkozások, civil szervezetek
5.4 Turisztikai kínálat hálózatba szervezése	HU: turisztikai ügynökség, települési önkormányzatok, kis- és középvállalkozások, civil szervezetek SK: államigazgatási szervek, települési önkormányzatok, kis- és középvállalkozások, civil szervezetek

Forrás: saját szerkesztés

5.7. A Pontibus ETT folyamatban lévő projektjei

1) RE-START projekt (INTERREG V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program 3. prioritási tengelye)

Az Társulás a HÉTFA Kutatóintézet és Elemző Központ szakmai támogatásával akciótervet készített és támogatás iránti kérelmet nyújtott be az INTERREG V-A Szlovákia-Magyarország Együttműködési Program 3. prioritási tengelyén belül a foglalkoztatás ösztönzésére az Ipoly térségre vonatkozóan.

A pályázat kétfordulós, első körben egy komplex fejlesztési tervet, a foglalkoztatást segítő térségi akciótervet (TAPE) kellett benyújtaniuk a pályázóknak 2017. december 14-ig.

Az akciótervekben azonosítani kellett a térség foglalkoztatási igényeit, illetve olyan összefüggő projekteket kellett kidolgozni, melyek a munkahelyteremtést és a határon átnyúló mobilitást célozzák. Az első körben elfogadott akciótervek benyújtói a második körben dolgozzák ki a konkrét projektjavaslatokat, a második kör várhatóan 2018 februárjában kerül kiírásra.

Az akciótervnek egy földrajzilag összefüggő, mindkét országot érintő területet kell megcéloznia. Az akcióterv legalább 3, legfeljebb 8 projektet tartalmazhat, melyek között világos szinergiának kell lennie. Mindegyik projektet a pályázati felhívásban rögzített, választható kulcs-, illetve az ezekhez tartozó kiegészítő tevékenységek mentén kell kidolgozni.

Az akcióterveket konzorciumban lehetett benyújtani, egy konzorciumban legfeljebb 24 partner és 8 társult partner (ASP, nincsenek benne a finanszírozásban, de közvetett módon érinti őket a projekt) vehet részt. A konzorciumban részt vevő tagoknak egyedi Projekt partnerségeket kellett létrehozniuk, amelyeknek a program határokra átnyúló feltételeit külön-külön is teljesíteniük kell. A projektpartnerség minimális követelménye legalább egy szlovák és egy magyar kedvezményezett részvétele a projektben. Ezt a követelményt automatikusan teljesítik az EGTC-k. Egy projektbe legfeljebb 6 kedvezményezett és 4 társult partner vonható be. Bármely kedvezményezett vagy társult partner több projektben is részt vehet.

A programban a társfinanszírozás aránya (állami vagy önerő) a partner szervezet típusától, illetve a támogatandó tevékenység típusától függ. Az akcióterv költségvetése nincs maximalizálva.

Az elmúlt időszakban számos alkalommal (2017.10.18. – Ipolydamásd, 2017.10.25. Helemba, 2017.11.08. Párkány) tartottunk munkamegbeszélést a potenciális pályázókkal a pályázat szakmai tartalmának kidolgozásáról, a HÉTFA Kutatóintézet közreműködésével.

A többszöri személyes találkozók mellett számos alkalommal történtek egyeztetések elektronikus, illetve telefonos úton is. Az alapos előkészítés során olyan projektcsomagok és partnerségi hálózatok kerültek kialakításra, amelyek reményeink szerint támogatásra esélyes akciótervet eredményeztek.

A RE-START címet viselő projekt célterülete az Alsó-Ipoly-völgy, Nyitra és Pest megye határvidéke. Ez a terület számos problémával néz szembe, elsősorban az öregedő társadalommal és a munkanélküliséggel. A térségben rendkívül alacsony a gazdasági aktivitás, nincsen jelentős ipari tevékenység, városi területek, hanyatló ipari létesítmények, vagy rozsdáövezetek. A RE-START akcióterv célja a foglalkoztatottság növelése a meglévő lehetőségek kibontakoztatása által, kiemelt figyelmet fordítva a még aktív korú, inaktív lakosságra.

Az egyedülálló megközelítés a következő konkrét célkitűzéseken keresztül valósul meg:

- új szolgáltatásokon, szociális ellátáson és az alkonygazdaságon alapuló munkahelyteremtés elősegítése (min. 19 munkahely a támogatott KKV-kben)
- a foglalkoztathatóság növelése képzések és mentorálás révén, a munkanélküli, szakképzetlen és inaktív lakosok számára (min. 88 személy képzése)
- a munkaerő határokon átnyúló mobilitásának növelése a kapacitáskoordináció és együttműködések révén.

A RE-START elsődleges célja a régió fellendülésének ösztönzése. A program a következő eredmények elérését célozza:

- 1 határon átnyúló, időseket célzó szociális szolgáltató hálózat 7 településen
- szociális ellátás kiterjesztése 399 időse ember számára
- 1 egészségügyi távfelügyeleti központ
- 1 oktatási, 1 képzési és 1 mentor program

- 5 infrastrukturális átalakítás
- 3 új szociális támogató szolgáltatás (szociális konyha, mosoda, személyszállítás)
- 1 kétnyelvű online adatbázis a szociális szolgáltatásokról, az emberi erőforrásokról, a kapacitásokról és a várólistákról
- új rekreációs szolgáltatások

Ezen eredmények elérése érdekében az akcióterv a következő intézkedéseket tervezi:

1. szociális szolgáltató intézmények hálózatának létrehozása (RE-BOOT)
2. közös kezdeményezés az alkonygazdaság támogatására mentorprogram és KKV-kban megvalósuló foglalkoztatás révén (RE-BOOT)
3. kiszolgáló szolgáltatások a szociális intézmények működésének optimalizálására (RE-NEW)
4. új típusú rekreációs lehetőségek megteremtése, amelyek a térségi vállalkozók számára kínálnak működési infrastruktúrát (RE-CREATION)
5. üresen álló épületek infrastrukturális átalakítása szociális gondozó intézetekké (RE-STRUCTURE)
6. oktatási/képzési programok elindítása (a szociális gondozás és az ügyfélkezelés területén) (RE-HABILITATE, RE-POSITION)
7. az idős generáció aktív öregedését támogató képzési és közösségi lehetőségek (RE-BIRTH)
8. a figyelemfelkeltő kampány, az érdekeltek hálózatba bekapcsolása.

A RE-START akcióterv egy - minden jelentős stakeholdert felvonultató - partnerségre épül, magába foglalva a KKV-kat, kamarákat, LEADER csoportokat, NGO-kat, képzőhelyeket, szociális szolgáltató intézményeket és hatóságokat, önkormányzatokat. A program hosszú távon növeli a térség vonzerejét, ill. a helyi szolgáltatások minőségét. Alternatívát kínál az öregedő társadalom problémájára, hiszen a generált új munkalehetőségek ösztönözni fogják a fiatalabb generációk helyben maradását és régióba települését.

1. projekt: Koordinációs és kommunikációs projekt

- Vezető partner: PONTIBUS ETT
- Elszámolható költség: 300.000 EUR
- Főbb tevékenységek: a pályázatban kötelező projekt, amely lényegében a projektmenedzsmentet és a kommunikációs tevékenységet biztosítja.

2. projekt: RE-BOOT Szociális szolgáltatások- és hálózatfejlesztés az idősök érdekében

- Vezető partner: Szob Város Önkormányzata (HU)
- Partnerek: Ipolydamásd Önkormányzata (HU), Magyar Máltai Szeretetszolgálat (HU), Natur Products – Németh s.r.o. (SK), Mira Office s.r.o. (SK)

- Társult partnerek: Ipoly-Hont Vidékfejlesztési Egyesület - Občianske združenie Ipeľ – Hont (SK), Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság (HU), Pest Megyei Kereskedelmi és Iparkamara (HU), Korrekt-System Korlátolt Felelősségű Társaság (HU)
- Elszámolható költség: 754.290 EUR

Főbb tevékenységek: határon átnyúló online adatbázis létrehozása az intézményi kapacitásokról, várólistákról, humánerőforrásról; távoli egészségi állapot ellenőrzését segítő monitoring rendszer kialakítása; egészségügyi szolgáltatásokat nyújtó elektromos kisbusz működtetése; mentorprogram, 59 év feletti inaktívak bevonása és foglalkoztatása.

3. projekt: RE-NEWAL: Helyi közös szolgáltatások fejlesztése

- Vezető partner: Párkány Város Önkormányzata - Mesto Štúrovo (SK)
- Partnerek: Bernecebaráti Önkormányzata (HU), „Gondoskodás összefogással” SZEK Idősek Otthona, Kemence (HU), Szob Járási Család-és Gyermekjóléti Központ (HU)
- Elszámolható költség: 499.845 EUR
- Főbb tevékenységek: központi elektromos “telekocsi” működtetése a mobilitási szolgáltatáshoz Párkány központtal; szociális étkeztetés biztosítása a célterületen Bernecebaráti központtal; mosodai szolgáltatás biztosítása a célterületen Kemence központtal; létesítménygazdálkodási és karbantartási szolgáltatások biztosítása Párkány központtal.

4. projekt: RE-CREATION Új Szolgáltatások portfóliója

- Vezető partner: Helemba Önkormányzata (SK)
- Partnerek: Damásdért Nonprofit Korlátolt Felelősségű Társaság (HU), Ipolymenti Kulturális és Turisztikai Társaság (HU), Bernecebaráti Turisztikai és Kulturális Egyesület (HU)
- Elszámolható költség: 958.624 EUR
- Főbb tevékenységek: beltéri rekreációs tevékenységek a Helemba Burda Centerben; szabadtéri tevékenységek az intézetek körül és az egész Alsó-Ipoly-völgyben; mentális-spirituális rekreációs szolgáltatások; csoportfoglalkozások és terápiák; Ipoly-völgy rekreációs marketing védjegy kidolgozása.

5. projekt: RE-STRUCTURING Szociális infrastruktúra modernizálása

- Vezető partner: Ipolyszalka Önkormányzata (SK)
- Partnerek: Szob Önkormányzata (HU), Helemba Önkormányzata (SK), „Gondoskodás összefogással” SZEK Idősek Otthona, Kemence (HU), Bernecebaráti Önkormányzata (HU)
- Társult partner: Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság (HU)
- Elszámolható költség: 1.882.000 EUR

- Főbb tevékenységek: Helembán, Szobon és Szalkán történő felújításokon keresztül három új szociális szolgáltató központ nyílik meg az idősek számára. Ez a projekt tartalmazza a berencebaráti konyha és a kemencei mosodai szolgáltatások infrastruktúrájának kiépítését is.

6. projekt: RE-HABILITATION Oktatási programok szociális dolgozóknak, gondozóknak

- Vezető partner: Szent László Gimnázium, Szob (HU)
- Partnerek: Blanka Richtáriková (SK), Damásdért Nonprofit Kft. (HU)
- Társult partner: Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság (HU)
- Elszámolható költség: 199.500 EUR
- Főbb tevékenységek: 2 évig tartó, akkreditált kurzus a szociális munkások és asszisztensek számára. Az elméleti képzés Ipolydamásdon (HU), a gyakorlati képzés Chlaba-n (SK) valósul meg. A tapasztalatok alapján a képzési anyagok továbbfejlesztése.

7. projekt: RE-POSITION Gyakorlat-orientált képzési programok

- Vezető partner: Párkányi Kereskedelmi Magánakadémia (SOA) (SK)
- Partnerek: Damásdért Nonprofit Kft. (HU)
- Társult partner: Pest Megyei Kereskedelmi és Iparkamara (HU)
- Elszámolható költség: 199.990 EUR
- Főbb tevékenységek: 3 hónapos képzési kurzus létrehozása, amely hozzásegíti az itt képzetteket, hogy az újonnan kialakított szabadidős szolgáltatásokban elhelyezkedjenek (4. projekt)

8. projekt: RE-BIRTH Aktív időskor

- Vezető partner: CSEMADOK Ipolysági Szervezet (SK)
- Partnerek: Berencebaráti Turisztikai és Kulturális Egyesület (HU), Ipolymenti Kulturális és Turisztikai Társaság (HU)
- Társult partner: Szociális és Gyermekvédelmi Főigazgatóság (HU)
- Elszámolható költség: 199.500 EUR
- Főbb tevékenységek: mentális tanácsadás idősek számára, önkéntesség és generációk közötti párbeszéd, képzések, látogatások, tematikus utazások az idősek számára.

A Monitoring Bizottság 2018. április 26-i döntése értelmében az Társulás akcióterve jóváhagyásra került és a második pályázati fordulóra jutott.

2) Területfejlesztési konvergencia Nyitra és Pest megye között (ID: SKHU/1601 /4.1/324) INTERREG V-A Szlovákia-Magyarország Határon Átnyúló Együttműködési Program (4. prioritás)

2016. november 3-án került benyújtásra az INTERREG V-A SK-HU Program keretében a pályázati kérelem, amelyet a Nyitrai Kerületi Önkormányzat, Pest Megye Önkormányzata, a nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, valamint a PONTIBUS ETT közösen készített. A pályázat pontszáma meghaladta a támogathatósági határt, azonban a források szűkössége miatt nem nyert támogatást.

3) Külgazdasági és Külügyminisztérium támogatásai

A Társulás 2016-ban és 2017-ban is az ETT-k működését és szakmai munkáját finanszírozó támogatást nyert el pályázati, majd 2018-ban egyedi támogatási kérelem útján.

4) A Pontibus ETT már két éve tölti be a **Helemba és Ipolydamásd közötti híd** építésének előkészítésével kapcsolatos közvetítői feladatokat. Ennek a tevékenységnek a csúcspontját a pályázat elkészítése és az Interreg V-A SK-HU Együttműködési Programra 2017 november 2-án megtörtént benyújtása képezi. Mint a fentiekben ismertetésre került, a Monitoring Bizottság döntött a projekt támogatásáról.

A PONTIBUS ETT elérhetőségei:

- A Pontibus ETT honlapja: <http://www.pontibusegtc.eu/>

MUNKASZERVEZET:

Magyarország:

Titkársági munkatárs: dr. Bek Erika

Postacím: 1364 Budapest, Pf.:112.

Telefon: +36-1-233-6830

Szlovákia:

Igazgató: Ing. Dušan Guťan

Titkársági munkatárs: Mgr. Silvia Sórado

Pontibus Európske zoskupenie územnej spolupráce organizačný útvar v SR

Rázusova 2A, 949 01 Nitra

Telefón: +421 37 6925992

6. MELLÉKLETEK

ORIENTÁCIÓS KÉRDÉSEK INTERJÚKHOZ

NYITRA MEGYE ÉS PEST MEGYE HATÁR MENTI FEJLESZTÉSI STRATÉGIA ELŐKÉSZÍTÉSÉHEZ

1. Helyzetelemzés

- Melyek az alábbi területen az elmúlt 2 évben legfontosabbnak tekinthető fejlesztési szükségletek és kihívások, melyekre a 2025-ig szóló stratégiának mindenképpen fontos választ adnia:
 - Demográfia, elvándorlás, korösszetétel;
 - Közlekedés (közút, vasút, vízi, légi), személyszállítás, áruszállítás;
 - Foglalkoztatás, képzettségi szint, foglalkoztathatóság, rugalmas foglalkoztatás (munkaidő és munkavégzés helye), ingázás;
 - Gazdaságfejlesztés, üzleti környezet (logisztika, ipari park, inkubátorház), termelőszektor fejlesztése, piacra jutás segítése, vállalkozói hajlandóság és képesség fejlesztése, mezőgazdaság, vállalati innováció, informatikai készségek és infrastruktúra;
 - Környezetvédelem, klímavédelem, megújuló energia használat, energiahatékonyság, ivóvíz ellátottság, szennyvíz-csatornázottság, árvízvédelem;
 - Kultúra, sport, turizmus;
 - Közigazgatás-fejlesztés, intézményfejlesztés, szociális ellátás, egészségügy;
- Milyen fontosabb fejlesztések valósultak meg az elmúlt 5 évben, melyek eredményeire stratégiai szinten fontos építeni a következő időszak fejlesztéseit?
 - Megvalósult fejlesztések eredményei, az esetlegesen hozzá kapcsolódó indikátorok;
 - A beruházások mértéke (költségvetés), hatékonysága (eredményesség a ráfordított forrásokhoz viszonyítva) és hatásossága (képesek voltak-e ténylegesen elérni a kitűzött célokat);
 - A korábban tervezet azon fejlesztések, melyeket nem sikerült megvalósítani, de az következő időszakban mindenképpen fontos lenne;
- A SWOT elemzés frissítésekor mely erősségek/gyengeségek, illetve lehetőségek/veszélyek változását kell figyelembe venni?
 - Melyek a korábbi SWOT elemzéshez képest már sikeresen megválaszolt tényezők, melyek már nem relevánsak;

- Milyen új tényezők merültek fel az elmúlt 2-3 évben, amit a korábbi SWOT elemzések nem vettek figyelembe, azonban az következő időszakban szükséges beemlíteni őket a stratégiába;

2. Stratégia

- Fontossági sorrendben melyek a legfontosabb fejlesztési célok, melyek eléréséhez mindenképpen fontos fejlesztéspolitikai források bevonása?
 - Milyen fejlesztési szükségletet szeretne az adott cél kielégíteni;
 - Mi lenne a beavatkozás logikája, milyen lépések mentén igazolható logikailag, hogy a felmerült kihívásra válaszolni tudjunk;
 - Milyen mutatószámokkal lehet mérni az adott fejlesztést, mely adatok állhatnak rendelkezésre megvalósítás során, melyek hitelesek, rendszeresen mérhetőek és relevánsak a szövegesen megfogalmazott célokhoz;
 - Melyik cél eléréséhez milyen intézményeknek és egyéb szervezeteknek lenne fontos szervezett formában együttműködni (projekt tervezése, végrehajtása és fenntartása során), milyen munkamegosztásban lenne ideális elvégezni a felmerülő feladatokat;
- Milyen egyéb, nem a strukturális alapokhoz kapcsolódó tagállami vagy központi brüsszeli források bevonására volt eddig példa a térségben és melyeket érdemes a jövőben is felhasználni;

3. Intézkedések, projektcsomagok koncepcionális ismertetése

- Az projektcsomagok fő céljai;
- A fontosabb fejlesztési tevékenységek (pl. építés, gép és eszközbeszerzés, képzés, infrastruktúrafejlesztés, útfejlesztés, immateriális javak beszerzése, IT, kutatás);
- A projektcsomagok indikatív összköltsége;
- A célok elérésére javasolt indikátorok;
- Az intézkedés időbeni kifutása (megtől meddig tartana várhatóan)

FELHASZNÁLT DOKUMENTUMOK LISTÁJA

A magyar-szlovák területi határtérség területi elemzése, 2014
Szob város Integrált Településfejlesztési Stratégia, 2015
Az EZUS PONTIBUS társulás hosszú távú stratégiai fejlesztési programja, 2016
HUSK előtanulmány, 2014
Ister-Granum, Vállalkozási - Ex-ante értékelés, 2014
Magyarország Partnerségi Megállapodása a 2014–2020-as fejlesztési időszakra
Szlovákia Partnerségi Megállapodása a 2014–2020-as fejlesztési időszakra
Magyarország-Szlovákia Határon Átnyúló Együttműködési Program (2014-2020)
Versenyképes Közép-Magyarország Régió Operatív Program (2014-2020)
Pest megye területfejlesztési programja, 2014
Integrated Regional Operational Programme 2014 – 2020, Slovakia